

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ**

POLİS AKADEMİYASI

**Vaqif Abışov
Vüqar Mansurov**

**“DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ
İNZİBATİ FƏALİYYƏTİ” KAFEDRASI**

**“DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ
İNZİBATİ FƏALİYYƏTİ” FƏNNİ ÜZRƏ**

**SXEMLƏR ALBOMU
XÜSUSİ HİSSƏ**

(dərs vəsaiti)

Bakı – 2018

Sxemlər albomu Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasının “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasında 2018-cü ildə hazırlanmışdır.

Elmi redaktorlar:

DİN-in Polis Akademiyasının rəisi, polis general-mayoru, h.ü.f.d. **Nazim Əliyev**.

DİN-in Polis Akademiyası rəisinin tədris və elmi işlər üzrə müavini, polis polkovniki, h.e.d., professor **Mahir Əhmədov**.

Tərtib edənlər:

"DİO-nun inzibati fəaliyyəti" kafedrasının rəisi, polis polkovniki **Vaqif Abışov**.

"DİO-nun inzibati fəaliyyəti" kafedrasının baş müəllimi: polis polkovnik-leytenantı **Vüqar Mansurov**.

Rəyçilər:

Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş «Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti» fənninin xüsusi hissəsinin tədris proqramına müvafiq olaraq hazırlanmış dərs vəsaitində daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyətinin təşkilati və hüquqi əsasları, əsas istiqamətləri prinsipləri, forma və metodları və digər məsələlər işıqlandırılmışdır.

Dərs vəsaiti Polis Akademiyasının müdavim və dinləyiciləri, daxili işlər orqanlarının və digər hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları, habelə hüquq ictimaiyyəti üçün nəzərdə tutulmuşdur.

© V.Abişov, V.Mansurov

Ön söz

Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən uğurlu daxili və xarici siyasət, geniş iqtisadi islahatlar kursu nəticəsində hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu prosesi ardıcılı sürətdə davam etmiş, müstəqilliyin və dövlətçiliyin inkişafı istiqamətində mühüm addımlar atılmışdır.

Cəmiyyətin demokratik prinsiplərə əsaslanaraq tərəqqi etməsi hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi ilə bağlıdır. Bu yolda vətəndaşların konstitusion hüquq və azadlıqlarının qorunması, qanunçuluğun təmin edilməsi və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarının qarşısında bir vəzifə kimi qoymuşdur.

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində daha effektiv nəticələr əldə edilməsi Azərbaycan Respublikası daxili işlər orqanlarının yüksək idarəetmə sisteminə malik bir struktura çevrilməsini, ümumnəzəri biliklərə, peşəkar bacarıq və vərdislərə yiyələnmiş gənc polis kadrlarının hazırlanmasını tələb edir. Bu məqsədlə, DİN-in Polis Akademiyasının müdavim və dinləyicilərinin “Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti” fənninin məzmununu təşkil edən biliklərə yiyələnməsi zəruridir.

“Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti” fənni Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasında tədris olunan hüquq profilli fənlərdən biridir. “Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti” fənni üzrə hazırlanmış sxemlər albomu fənn üzrə zəruri biliklərin müdavim və dinləyicilər tərəfindən mənimsəmə prosesini yüngülləşdirmək məqsədi daşıyır.

Sxemlər albomu fənnin xüsusi hissəsi üzrə tədris proqramına müvafiq olaraq tərtib edilmiş və kursun əsas müdəcəllərinin təsvir olunduğu sxemlər kompleksindən ibarətdir.

Mündəricat

Ön söz		3
I fəsil	İctimai təhlükəsizlik xidmətinin məzmunu və əsasları.....	9
§ 1.	İctimai təhlükəsizlik xidmətinin anlayışı və səciyyəvi xüsusiyyətləri.....	9
§ 2.	İctimai təhlükəsizlik xidmətinin vəzifələri, növləri və sistemi.....	12
§ 3.	İctimai təhlükəsizlik xidmətinin qüvvələri.....	19
II fəsil	Polisin post-patrul xidmətinin işinin təşkili.....	28
§ 1.	Polisin post-patrul xidmətinin hüquqi vəziyyəti, əsas vəzifələri.....	28
§ 2.	Post-patrul xidmətinin idarə olunmasının əsasları və vahid dislokasiya üzrə təşkili.....	35
§ 3.	Post-patrul xidmətinin aparılması.....	38
III fəsil	Polis orqanlarının müvəqqəti saxlama yerlərinin işinin təşkili.....	43
§ 1.	Tutulmuş və həbsə alınmış şəxslər üçün MSY-nin xidmətinin təyinatı, işinin təşkili və hüquqi əsasları.....	43
§ 2.	Tutulmuş və həbsə alınmış şəxslər üçün MSY-yə qəbulun və azad edilmənin əsasları və qaydaları.....	49
IV fəsil	Polis sahə inspektorlarının işinin təşkili.....	55
§ 1.	Polis sahə inspektorlarının işinin təşkili və planlaşdırılması.....	55
§ 2.	Polis sahə inspektorlarının ümumi və fərdi profilaktiki işinin təşkili.....	62
§ 3.	Polis sahə inspektorlarının vəzifələri və işinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi.....	65
V fəsil	Daxili işlər orqanlarının profilaktik fəaliyyəti.....	73
§ 1.	DİO-nun profilaktik fəaliyyətinin anlayışı və növləri.....	73
§ 2.	DİO-da profilaktiki işin təşkili.....	80

§ 3.	DİO-nun profilaktik fəaliyyətində sosial nəzarətin təmin edilməsi.....	84
VI fəsil	Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin xəbərdar edilməsi işinin təşkili.....	88
§ 1.	Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin anlayışı və səciyyəvi əlamətləri.....	88
§ 2.	Ailə məişət zəminində törədilən cinayətlərin xəbərdar edilməsi işinin təşkili.....	90
VII fəsil	Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbirlərinin tətbiq edilməsi sahəsində polis orqanlarının işinin təşkili.....	100
§ 1.	Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin anlayışı və hüquqi əsasları...	100
§ 2.	Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbirlərinin tətbiqi qaydası.....	102
II bölmə	Daxili işlər orqanları tərəfindən ayrı-ayrı inzibati xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	110
VIII fəsil	İctimai qaydaya, ictimai təhlükəsizliyə və idarəçilik qaydalarına qəsd edən xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	110
§ 1.	İctimai qaydaya və ictimai təhlükəsizliyə qəsd edən xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	110
§ 2.	İdarəetmə qaydasına qəsd edən xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	115
IX fəsil	Sərxoşluq, alkoqolizm, narkomaniya və fahişəliklə bağlı hüquq pozuntularının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	118
§ 1.	Sərxoşluq və alkoqolizmin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	118
§ 2.	Narkotik vasitələrlə bağlı inzibati xətalərin, fahişəlik və zöhrəvi xəstəliklərin yayılmasının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	121
X fəsil	Yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən törədilən hüquqpozmalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	123

§ 1.	Yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında nəzarətsizlik və hüquqpozuntularının profilaktikası işinin təşkili üzrə polis orqanlarının vəzifələri və onların fəaliyyətinin hüquqi əsasları.....	123
§ 2.	Yetkinlik yaşına çatmayanlarla profilaktiki işin təşkili.....	126
§ 3.	Daxili işlər orqanlarında yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün müvəqqəti təcridətmə mərkəzlərinin fəaliyyəti.....	132
XI fəsil	Təbiətin mühafizəsi sahəsində daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti.....	135
§ 1.	Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə fəaliyyətinin anlayışı, bu sahədə əsas vəzifələri və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqəsi.....	135
§ 2.	Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə sahəsində əsas vəzifələri və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqəsi.....	138
§ 3.	Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin növləri və onlara qarşı tətbiq edilən inzibati məcburetmə tədbirləri.....	141
XII fəsil	Avaralığa qarşı daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin təşkili.....	144
§ 1.	Avaralığın anlayışı və məzmunu.....	144
§ 2.	Avaralığa qarşı inzibati-hüquqi mübarizə tədbirləri.....	146
III bölmə	Daxili işlər orqanlarının aparat və xidmətlərinin inzibati fəaliyyətinin xətt-sahəvi növləri.....	149
XIII fəsil	Daxili işlər orqanları tərəfindən xüsusi icazə sisteminə nəzarətin həyata keçirilməsi.....	149
§ 1.	Xüsusi icazə sisteminin anlayışı və məzmunu.....	149
§ 2.	Xüsusi icazə sisteminin həyata keçirilməsi üzrə DİO-nun əsas vəzifələri və hüquqları.....	152
§ 3.	DİO tərəfindən mülki silahın əldə edilməsi qaydalarına nəzarətin həyata keçirilməsi.....	158

XIV fəsil	“Daxili işlər orqanlarının pasport-qeydiyyat fəaliyyəti”.....	164
§ 1.	Pasport-qeydiyyat sisteminin anlayışı və təyinatı.....	164
§ 2.	Pasport-qeydiyyat sisteminin təmin edilməsi üzrə daxili işlər orqanlarının əsas funksiyaları.....	173
§ 3.	DİO tərəfindən pasport-qeydiyyat qaydalarına riayət olunmasına nəzarətin həyata keçirilməsi....	177
XV fəsil	Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında olmaları qaydalarına riayət edilməsinə nəzarətin təmin edilməsi.....	178
§ 1.	Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquqi vəziyyəti və onların Azərbaycan Respublikasında olmasının hüquqi əsasları.....	178
§ 2.	Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatı.....	180
§ 3.	Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılması.....	192
XVI fəsil	Dövlət yol polisi xidməti.....	194
§ 1.	Dövlət Yol Polisinin (DYP) hüquqi vəziyyəti.....	194
§ 2.	Yol – patrul xidmətinin təşkili.....	196
XVII fəsil	Nəqliyyatda daxili işlər orqanlarının xidməti.....	204
§ 1.	Nəqliyyatda daxili işlər orqanlarının sistemi və funksiyaları.....	294
§ 2.	Nəqliyyatda polis orqanlarının fəaliyyətinin təşkili.....	206
XVIII fəsil	Daxili işlər orqanlarının mühafizə xidməti.....	208
§ 1.	Azərbaycan Respublikası DİN-in mühafizə xidmətinin təyinatı, sistemi, vəzifə və funksiyalar...	208
§ 2.	DİO-nun mühafizə xidməti tərəfindən obyektlərin mühafizəyə götürülməsinin təşkili.....	210
IV bölmə	Xüsusi şəraitlərdə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	213

XIX fəsil	Kütləvi tədbirlərin keçirilməsi zamanı ictimai asayişin mühafizəsi və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	213
§ 1.	Kütləvi tədbirlərin anlayışı, növləri və onların səciyyəvi əlamətləri.....	213
§ 2.	Kütləvi tədbirlər zamanı DİO-nun fəaliyyətinin təşkili.....	217
XX fəsil	Təbii fəlakətlər, epidemiya və epizootiya və texnogen qəzalar şəraitində ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	220
§ 1.	Təbii fəlakətlərin, epidemiya, epizootiya və texnogen qəzaların növləri və səciyyəvi əlamətləri..	220
§ 2.	Təbii fəlakətlər, epidemiya və epizootiyalar zamanı DİO-nun fəaliyyətinin təşkili.....	223
XXI fəsil	İctimai qaydanın qrup halında pozulmasının və kütləvi iğtişaşların DİO tərəfindən xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması.....	224
§ 1.	İctimai qaydanın qrup halında pozulmasının və kütləvi iğtişaşların anlayışı və yaranmasının əsas səbəbləri.....	224
§ 2.	İctimai qaydanın qrup halında pozulması və kütləvi iğtişaşların səciyyəvi xüsusiyyətləri və onların qarşısının alınmasında DİO-nun əsas vəzifələri.....	226
XXII fəsil	Fövqəladə vəziyyət rejimində və dini etiqad azadlığının realizəsi zamanı DİO tərəfindən ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	230
§ 1.	Fövqəladə vəziyyət rejiminin anlayışı və tətbiq edilməsinin əsasları.....	230
§ 2.	Dini etiqad azadlığının realizəsi zamanı ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	234
	Ədəbiyyat siyahısı.....	236
	Seminar və təcrübə dərslərinə hazırlıq üçün tövsiyyə edilən normativ hüquqi aktlar.....	242

I FƏSİL

İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİK XİDMƏTİNİN MƏZMUNU VƏ ƏSASLARI

§ 1. İctimai təhlükəsizlik xidmətinin anlayışı və səciyyəvi xüsusiyyətləri

İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi dövlətin və cəmiyyətin tərəqqisinin əsas şərtlərindən biridir. İctimai təhlükəsizlik milli təhlükəsizliyin ayrılmaz hissəsi olub insan hüquq və azadlıqlarına hörmət, vətəndaş cəmiyyətinin və sosial rifahın inkişafı vasitəsilə mümkündür.

Milli təhlükəsizliyin əsas elementləri:

İqtisadi təhlükəsizlik

Hərbi təhlükəsizlik

Ekoloji təhlükəsizlik

İnformasiya təhlükəsizliyi

İctimai təhlükəsizlik və s.

Təhlükəsizlik geniş mənada - dövlətin, cəmiyyətin, şəxsiyyətin mühafizə edilməsi və müdafiəsini təmin edən iqtisadi, siyasi, təşkilati, hüquqi və digər tədbirlərin məcmusudur.

İctimai təhlükəsizlik - insanların hüquq və azadlıqlarının, qanuni maraqlarının, mülkiyyətinin, cəmiyyətin və dövlətin davamlı inkişafını təmin edən maraqların mühafizə olunma vəziyyətidir.

İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi polisin əsas vəzifələrindən biri olaraq insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına qarşı yönəlmiş ictimai təhlükəli hadisə və ya əməllərin yaratdığı təhlükənin azaldılması, qarşısının alınması və aradan qaldırılmasına istiqamətlənmiş tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur.

İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin ictimai təhlükəsizlik xidmətlərinin müstəsna rolu vardır.

İctimai təhlükəsizlik xidməti – ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizəni həyata keçirən polis aparat və hissələrinin habelə onların şəxsi heyətinin məcmusudur.

İctimai təhlükəsizlik xidmətini digər xidmət sahələrindən fərqləndirən xüsusiyyətləri:

Digər xidmət sahələrindən fərqli olaraq çoxsaylı şəxsi heyətə malikdirlər

Vəzifə və funksiyalarının həyata keçirilməsi zamanı vətəndaşlarla daha sıx ünsiyyətdə olurlar

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində daha geniş taktiki imkanlara malikdirlər

§ 2. İctimai təhlükəsizlik xidmətinin vəzifələri, növləri və sistemi

İctimai təhlükəsizlik xidmətləri fəaliyyətlərinin məzmunundan irəli gələrək bir sıra vəzifələrə malikdirlər. İctimai təhlükəsizlik xidmətlərinin əsas vəzifələri:

Vətəndaşların şəxsi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi

Cinayətlərin və inzibati xətalara xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

Vətəndaşların, müəssisə və təşkilatların hüquqlarının və qanuni maraqlarının cinayət və digər hüquqazidd hərəkətlərdən qorunması

Cinayət törətmiş şəxslərin tutulması və cinayətlərin açılmasında fəal iştirak edilməsi

Kütləvi tədbirlərin keçirildiyi, habelə təbii fəlakətlərin, epidemiya və epizootiyaların baş verdiyi, fəvqəladə vəziyyət elan edildiyi zaman ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi

Təbiətin mühafizəsində iştirak edilməsi, narkomanlıq və alkoqolizmə qarşı inzibati-hüquqi mübarizənin təşkil edilməsi

Pasport-qeydiyyat rejiminin təmin edilməsi

Xüsusi icazə sistemi qaydalarına nəzarətin həyata keçirilməsi

İctimai təhlükəsizlik xidmətlərinin növləri:

Növbətçi hissələr

Post-patrul xidməti

Polis sahə inspektorları

Müvəqqəti saxlama yerləri

Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığı və hüquqazidd hərəkətlərinin profilaktikası üzrə xidmət

Yol-patrul xidməti

Mühafizə xidməti və s.

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin aparat və hissələri öz funksiyalarını ayrılmaz surətdə bir-biri ilə bağlı iki fəaliyyət növü ilə həyata keçirirlər:

**Təşkilatçılıq
fəaliyyəti**

**İnzibati-icraedici
fəaliyyət**

Təşkilatçılıq fəaliyyəti – idarəçilik xarakterli kompleks funksiyaların realizəsindən ibarətdir.

İctimai qaydanın qorunması və cinayətkarlıqla mübarizə üzrə zəruri və elmi əsaslanmış məqsədlərin müəyyən edilməsi

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin aparat və hissələrinin strukturunun, onların əməkdaşlarının funksional vəzifələrinin işlənilib hazırlanması

Qarşıda qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üzrə təbəçilikdə olan aparat və hissələrin fəaliyyətinin idarə edilməsi

Onların kadr, maddi-texniki təminatı və s.

Təşkilatçılıq fəaliyyətinin qarşılıqlı əlaqədə olan aşağıdakı iki istiqaməti vardır:

Təşkilatdankənar.

Bu fəaliyyət cinayətkarlıqla mübarizə və ictimai qaydanın qorunmasında xidmətin fəaliyyətinin digər dövlət orqanları, ictimai qurum və vətəndaşlarla qarşılıqlı əlaqəsinin və əlaqələndirilməsinin həyata keçirilməsindən ibarətdir

Təşkilatdaxili.

Bu fəaliyyətin obyektı ictimai təhlükəsizlik xidmətlərinin inzibati-icraedici fəaliyyətləridir

şəxsi heyət tərəfindən funksional vəzifələrinin yerinə yetirilməsinin təmin edilməsi;

xidməti fəaliyyətinin idarə edilməsi;

kadrların seçilməsi, yerləşdirilməsi, öyrədilməsi və tərbiyə edilməsi;

işin planlaşdırılması;

güc və vasitələrin yerləşdirilməsi üzrə qərarların işlənməsi və qəbul edilməsi;

xidmətin aparılmasının yoxlanılması və ona nəzarət edilməsi;

qabaqcıl təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqi.

İctimai təhlükəsizlik sisteminin yüksək təbəqəsi - Azərbaycan Respublikası DİN-in Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsidir.

O, mərkəzi sahəvi aparat olmaqla yanaşı həm də xidməti idarəetmə subyektidir, öz səlahiyyətləri çərçivəsində ictimai təhlükəsizlik xidmətlərinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir və Azərbaycan Respublikasının tərkibinə daxil olan Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in və ərazi polis orqanlarının vasitəsi ilə öz funksiyalarını həyata keçirirlər.

Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsi ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətlərin və inzibati xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, həbs edilmiş şəxslərin mühafizə və müşayiətini, diplomatik nümayəndələrin mühafizəsini, ixrac neft və qaz boru kəmərlərinin təhlükəsizliyinin təmin olunması ilə bağlı polis orqanlarının qarşısında qoyulan vəzifələrin yerinə yetirilməsini, habelə xüsusi icazə sisteminin, hərbi və xüsusi daşınmaların həyata keçirilməsini təşkil edir.

Daxili İşlər Nazirliyi Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsi öz işini insan və vətəndaş hüquqlarına və azadlıqlarına hörmət, qanunçuluq, humanistlik, habelə təkbəşçilik prinsiplərinin uzlaşdırılması əsasında qurur və qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətlər çərçivəsində aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması işinin təşkili;

cinayətlərin və inzibati xətalərin, kütləvi iğtişaşların, habelə qrup şəklində ictimai qaydanın pozulması hallarının qarşısının alınması və bununla əlaqədar profilaktiki işin təşkili;

xüsusi icazə sisteminin həyata keçirilməsi işinin təşkili;

hərbi və xüsusi daşınmaların təşkili;

ixrac neft və qaz boru kəmərlərinin təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində görülən tədbirlərin istiqamətləndirilməsi, əlaqələndirilməsi və bu yönümdə daxili işlər orqanlarının işinin təşkili;

diplomatik nümayəndəliklərin təhlükəsizliyinin təmin olunması sahəsində görülən tədbirlərin təşkili, istiqamətləndirilməsi, bu sahədə ərazi polis orqanları ilə əlaqələrin yaradılması, Əlahiddə Polis Taborunun fəaliyyətinə nəzarət funksiyasının həyata keçirilməsi.

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin sisteminin **ikinci həlqəsini** DİN-in tərkibinə daxil olan baş polis idarələrinin ictimai təhlükəsizlik xidmətinin idarələri təşkil edir.

Həmin hissələrin aparatları verilmiş səlahiyyətləri hədudunda tabeçilikdə olan xidmətlərə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir, öz səviyyələrində ictimai təhlükəsizliyin qorunması ilə bağlı tədbirləri təşkil edir və yerinə yetirirlər. Onlar ictimai təhlükəsizlik xidməti xətti üzrə şöbə və bölmələrdən ibarətdir.

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin **üçüncü həlqəsinə** müvafiq şəhər və rayon polis orqanlarının şöbə və bölmələri (qrupları) aiddirlər.

§ 3. İctimai təhlükəsizlik xidmətinin qüvvələri

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin qüvvələri bu xidmətin hissə və aparatlarının, polis orqanlarının digər xidmət və hissələrinin şəxsi heyəti, həmçinin ictimai qaydanın qorunması və cinayətkarlıqla mübarizə üzrə müəyyən olunmuş qaydada onlarla əməkdaşlıq edən şəxsləri əhatə edir.

İTX-nin qüvvələrinin səciyyəvi xüsusiyyətləri

öz funksiyalarını həyata keçirən zaman vətəndaşlarla bilavasitə müxtəlif münasibətlərdə olan polis orqanlarının ən böyük qüvvəsidir;

fəaliyyətlərini qüvvədə olan qanunvericiliyə, xüsusi nizamnamələrə və əsasnamələrə müvafiq həyata keçirən silahlı dəstələri özündə əks etdirir;

ictimai qaydanın qorunması və cinayətkarlıqla mübarizə üzrə məsələlərin həlli üçün müxtəlif taktiki imkanlara malikdirlər;

hüquq qaydasının qorunmasında iştirak edən vətəndaşlar və ictimai qurumlarla sıx qarşılıqlı əlaqədə öz fəaliyyətlərini həyata keçirirlər.

İctimai qaydanın qorunmasında iştirak edən qüvvələr

Əsas qüvvələr

Əlavə qüvvələr

Əlavə təhkim edilmiş qüvvələr

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin əsas qüvvələrinə aiddir:

DİN-in, BPİ, NBPİ, Pİ, şəhər-rayon polis orqanlarının ictimai təhlükəsizlik xidmətinin şəxsi heyəti;

polisin post-patrul xidmətinin hissə və bölmələrinin sıravı və rəis heyəti;

müvəqqəti saxlama yerlərinin sıravı və rəis heyəti;

polis sahə inspektorları, yol-patrul xidmətinin və mühafizə xidmətinin əməkdaşları və s.

**İctimai təhlükəsizlik xidmətinə əlavə verilmiş
qüvvələrinə aiddir:**

polis orqanlarının digər xidmətlərinin əməkdaşları

**İctimai təhlükəsizlik xidmətinə əlavə təhkim
edilmiş qüvvələrə aiddir:**

DİN-in tədris müəssisələrinin şəxsi heyəti;

DİN-in daxili qoşunlarının şəxsi heyəti;

ictimai qüvvələr (hüquq qaydasının təmini üzrə
İctimai Şuranın üzvləri, ictimai təşkilatların
nümayəndələri və vətəndaşlar).

İctimai təhlükəsizlik xidmətinin texniki vasitələri

İctimai qaydanın qorunması üçün istifadə edilən **texniki vasitələr** polis naryadlarına sürətlə hərəkət etmək qabiliyyətini, çevikliyini və həmləvərliyini artırmağa imkan verir, müvafiq vəzifələrin həlli prosesində hissə və naryadların operativ və effektiv idarə edilməsini təmin edir.

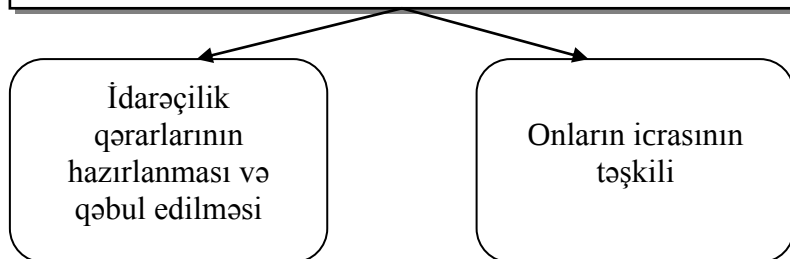
Onlara aiddir:

nəqliyyat vasitələri (patrul avtomobilləri, katerlər, xüsusi avtomobil və vertolyotlar, şəxsi heyətin daşınması üçün avtonəqliyyat vasitələri və s.);

rabitə və siqnalizasiya vasitələri (radioötürücü və səsgücləndirici qurğular və s.);

odlu silah, xüsusi vasitələr və s.

İctimai qaydanın qorunmasının təşkili idarəçilik fəaliyyətinin mürəkkəb növüdür və onun həyata keçirilməsi prosesi iki mərhələdə həyata keçirilir:

İctimai qaydanın qorunması ilə bağlı qəbul edilən qərarları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

Birinci qrupa əmrlər, təlimatlar, göstərişlər və s. idarəçilik qərarları daxildirlər

İkinci qrupa isə polis orqanları tərəfindən hazırlanan iş planları aiddirlər

Üçüncü qrupa isə ictimai qaydanın qorunması üzrə əməliyyat şəraitinin təhlili və qiymətləndirilməsi əsasında hazırlanmış dislokasiya planları, post cədvəlləri və s. aiddirlər.

Daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin
planlaşdırılması sistemi cari və xüsusi planlardan
ibarətdir

Cari planlar – daxili
işlər orqanlarının
fəaliyyətinin ümumi
istiqlamətləri üzrə
qarşıya qoyulmuş
vəzifələrin səmərəli
təmin edilməsi
məqsədilə, mövcud
vəziyyətin təhlili
əslasında hazırlanmış
tədbirləri özündə
cəmləşdirir və müəyyən
konkret dövr üçün
nəzərdə tutulur.

Xüsusi planlar –
müəyyən sahədə və
istiqlamətdə, konkret
halda və şəraitdə, eləcə
də əsas xüsusiyyətləri
standart xarakter
daşıyan uyğun
vəziyyətlərdə qarşıda
duran vəzifələrin təmin
olunması, qüvvə və
vasitələrin cəlb
edilməsi, onların
fəaliyyətinin
əlaqləndirilməsi və s.
tədbirləri özündə
cəmləşdirir,
məqsədindən asılı
olaraq müəyyən dövrdə
istifadə edilməsi, yaxud
standart vəziyyətlərdə
dərhal tətbiq olunması
üçün nəzərdə tutulur.

Cari planlar

Azərbaycan Respublikası DİN-də, Naxçıvan MR DİN-də, Bakı şəhəri və Nəqliyyatda BPİ-də əsas təşkilati tədbirlər planı (illik).

Azərbaycan Respublikası DİN və Naxçıvan MR DİN-də Kollegiyanın, Bakı və Nəqliyyatda BPİ-nin iş planları (yarımillik).

Azərbaycan Respublikası DİN-in, Naxçıvan MR DİN-in, Bakı şəhəri və Nəqliyyatda BPİ-nin mərkəzi aparatlarının Baş İdarə, idarə və şöbələrində, şəhər, rayon, xətt polis orqanlarında, mühafizə hissələrində, əlahiddə hissələrdə iş planları (yarımillik). Həmin strukturların tərkibinə daxil olan bölmə və hissələrdə iş planları (rüblük).

Xüsusi planlar aşağıdakı sahələr, istiqamətlər və məsələlər üzrə hazırlanır:

İctimai-siyasi, idman və digər kütləvi tədbirlər zamanı ictimai təhlükəsizliyin və ictimai qaydanın təmin edilməsi;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman, sərəncam və bəyanatlarından, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarından, habelə DİN-in normativ-hüquqi aktlarının tədbirlərindən irəli gələn təxirəsalınmaz vəzifələrin yerinə yetirilməsi;

Hüquqpozmaların profilaktikası, asayişin mühafizəsi və cinayətkarlıqla mübarizənin gücləndirilməsi üzrə kompleks tədbirlərin (əməliyyatların) keçirilməsi;

Qrup halında törədilən hüquqpozmaların qarşısının alınması;

Terrorizmə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi;

Silahlı müqavimət göstərən cinayətkarların zərərsizləşdirilməsi və odlu silahın tətbiqi ilə cinayət törətmiş, habelə digər ictimai təhlükəli əmələ təqsirli olaraq yol vermiş şəxslərin axtarışı və tutulması;

Qaçırılmış, oğurlanmış avtomotonəqliyyat vasitələrinin axtarışı və hərəkətdə olan belə vasitələrin saxlanılması;

Müxtəlif regionlar üzrə xüsusilə ağır və geniş ictimai rezonansa səbəb olmuş cinayətlərlə mübarizədə daxili işlər orqanlarının digər hüquq-mühafizə orqanları ilə birgə fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi;

Fövqəladə hadisələr və təbii fəlakətlərin baş verməsi zamanı onların ağır nəticələrinin aradan qaldırılması;

Konkret işlər üzrə əməliyyat-axtarış və istintaq tədbirlərinin keçirilməsi;

Qonşu dövlətlərin daxili işlər orqanları ilə birgə ölkə qanunvericiliyinə uyğun olaraq əməliyyat-axtarış və profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi.

II FƏSİL

POLİSİN POST-PATRUL XİDMƏTİNİN İŞİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Polisin post-patrul xidmətinin hüquqi vəziyyəti, əsas vəzifələri

Post-patrul xidməti ictimai qaydanın qorunması, ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi və cinayətkarlığa qarşı mübarizə işinin təmin edilməsinin əsas vasitəsidir.

Post-patrul xidməti yaşayış məntəqələrində, yollarda, nəqliyyatda təşkil olunur və xüsusi təyin edilmiş naryadlar vasitəsilə həyata keçirilir.

Polisin post-patrul xidmətinin əsas vəzifələri:

İctimai yerlərdə ictimai qaydanı qorumaq və ictimai təhlükəsizliyi təmin etmək;

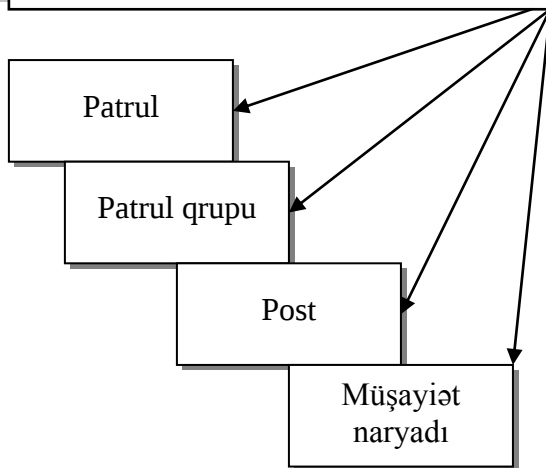
Cinayətlərin və xətlərin qarşısının alınması;

Şəxsiyyəti, insan hüquq və azadlıqlarını və mülkiyyəti hüquqazidd əməllərdən qorumaq;

Cinayətlərin açılmasında və cinayət törədən şəxslərin yaxalanmasında fəal iştirak etmək;

Yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin olunmasında iştirak etmək.

Ərazinin xüsusiyyətlərindən və həyata keçiriləcək vəzifələrdən asılı olaraq post-patrul xidməti əsasən aşağıdakı naryad növləri tərəfindən həyata keçirilir:

Post-patrul xidmətinin fəaliyyət prinsipləri

Qanunçuluq

Humanizm

İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına hörmət

Dövlət orqanları, ictimai qurumlar və vətəndaşlarla qarşılıqlı əlaqə

Təkbəşçilik

Ərazi və nəqliyyatda polis orqanlarının nizami hissə və bölmələrinin, mühafizə polisinin, DYP-nin şəxsi heyəti post-patrul xidmətinin qüvvələrini təşkil edir. Post-patrul xidməti müəyyən olunmuş qaydada odlu silah, xüsusi, əməliyyat, rabitə və texniki vasitələr, habelə xidməti itlərlə təmin olunur.

Zəruri hallarda nizami hissə və bölmələrin tərkibində, xidməti ərazidə daha geniş yayılmış hüquqpozmalara qarşı (fahişəlik, narkomaniya, nəqliyyat vasitələrinin qaçırılması və s.) mübarizə aparmaq məqsədilə xüsusi qruplar təşkil oluna bilər. Bu qrupların işi əməliyyat xidmətləri ilə qarşılıqlı fəaliyyət şəraitində hissə və bölmələrin komandir heyətinin gündəlik nəzarəti altında həyata keçirilir. Həmin qruplara cəlb olunan əməkdaşların ümumi sayı şəxsi heyətin 15%-dən artıq olmamalıdır.

Patrul – həvalə olunmuş marşrutu gözməklə (miniklə dövrə vurmaqla), onun ayrı-ayrı sahə və obyektlərini müayinə etməklə xidməti vəzifələrini yerinə yetirən, bir və ya bir neçə polis əməkdaşlarından təşkil olunmuş səyyar naryaddir.

Xidmət aparmaq üçün patrula marşrut ayrılır.

Patrul üçün marşrut - naryad üçün təyin olunan hərəkət yolu görünmə və eşidilmə hüdudunda yerləşən bitişik ərazi ilə birgə marşrut adlanır.

Patrul üçün marşrutun növləri:

piyada (uzunluğu 1-1,5 km);

motosikletdə (uzunluğu 3-5 km);

avtomaşında(uzunluğu 6-8 km);

Xüsusi tapşırıqlar yerinə yetirilərkən marşrutun uzunluğunu artırmaq və ya qısaltmaq olar. Marşrut zolağının eni bilavasitə ərazidə dəqiqləşdirilir.

Post - polis əməkdaşına həvalə olunmuş vəzifələrin yerinə yetirildiyi yer və ya ərazi sahəsidir (mərkəzindən onun sərhədlərinə qədər plan məsafə 300 metrədən artıq olmamalıdır).

Xidməti sahə - post-patrul xidmətinin aparılması üçün müəyyən edilmiş post və marşrutların məcmusudur.

Dislokasiya – post-patrul xidmətinin qüvvə və vasitələrinin postlar və marşrutlar üzrə yerləşdirilməsidir.

Patrul qrupu – vahid rəhbərlik altında birləşdirilmiş iki-üç və daha çox patrullarda təşkil olunmuş polis naryadıdır. Ona rəhbərlik daha hazırlıqlı əməkdaşa tapşırılır. Patrul qrupu üçün bir neçə marşrutu birləşdirən patrul sahəsi ayrılır. Qrupun özülünü radiorabitə vasitəsilə təchiz olunmuş avtomobildə xidmət aparan patrul təşkil edir.

Müşayiət naryadı - bir neçə polis əməkdaşından ibarət olub təyyarələrdə, qatarlarda və gəmilərdə ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması məqsədi ilə təşkil edilir.

İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi və cinayətkarlığa qarşı mübarizə məqsədi ilə aşağıdakı polis naryadı növləri də tətbiq edilə bilər:

Səyyar polis qrupu (SPQ)

Təhlükəsizliyi təmin edən patrul, post (TTP)

Obyekti mühafizə edən patrul, post(OMP)

Yol patrul xidməti postu (YPXP)

Yol patrul xidməti naryadı (YPXN)

Nəzarət-buraxılış məntəqəsi (NBM)

Sipər (S)

Qarovul (Q)

Konvoy (K)

Ehtiyat (E)

Xidmət apardıqları müddətdə şəxsi heyətə qida qəbul olunması və istirahət üçün **1 saat** vaxt ayrılır. Qidanın qəbul olunması bilavasitə postlarda (marşrutlarda) əməkdaşların əvəz edilməsi üsulu ilə təşkil olunur. Bu naryadda fasiləsiz xidmət aparma müddəti **5 saatdan** artıq olmamalıdır. Fasilə xidmət vaxtının ümumi müddətindən çıxılır.

Havanın hərarəti – 10 dərəcədən aşağı, habelə +41 dərəcədən yuxarı olduğu halda naryadların fasiləsiz xidmət aparma müddəti bir qayda olaraq **iki saatdan artıq** olmamalıdır.

Şəxsi heyətin dəyişilməsi rəis, onun xidmət üzrə müavini, onlar olmadıqda – növbətçi tərəfindən müəyyənləşdirilir.

§ 2. Post-patrul xidmətinin idarə olunmasının əsasları və vahid dislokasiya üzrə təşkili

Post-patrul xidmətinin hissə və naryadlarının idarə olunması mürəkkəb prosesdir və məzmununa aşağıdakı elementlər daxildir:

əməliyyat şəraitinin, ictimai qaydanın qorunması vəziyyətinə və cinayətkarlığa təsir edən halların təhlili;

qərarın hazırlanması və qəbul edilməsi;

qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün ayrılmış qüvvə və vasitələrin hazırlanması, naryadların təlimatlandırılması;

hissə (bölmə) və naryadların qarşılıqlı fəaliyyəti, vaxtında məlumat mübadiləsinin təşkil edilməsi, onlara daimi və davamlı əlaqənin təmin olunması;

post-patrul xidmətinin qüvvə və vasitələrinin çevik yerdəyişməsi;

post-patrul xidmətinin təşkilinə və aparılmasına nəzarət;

hissə (bölmə) və naryadların fəaliyyətinin nəticələrinin qeydiyyatı və qiymətləndirilməsi.

Post-patrul xidmətinin Nizamnaməsinə əsasən post-patrul xidmətinin vahid dislokasiya üzrə təşkili aşağıdakıları əks etdirir:

əməliyyat şəraitinə əsasən naryadların yerləşdirilməsi zəruri olan sahələri;

post-patrul xidmətinin aparılmasına cəlb olunan naryadların və patrul nəqliyyatının gündəlik normalarını;

naryadların patrul və postlarının vahid dislokasiyasının sxemini (planını);

qüvvə və vasitələrin yerləşdirilməsinə və istifadəsinə dair qəbul edilmiş qərarı;

xidmət zamanı naryadlar arasında qarşılıqlı fəaliyyətin və rabitənin təşkilini, habelə onların idarə olunmasını;

naryadların xidmət aparmasına nəzarəti və görülmə işlərinin uçot qaydalarını;

naryadların xidmətə hazırlanmasını və təlimatlandırılmasını.

Vahid dislokasiya əməliyyat, mühafizə və dövlət yol polisi aparatlarının iştirakı ilə ictimai təhlükəsizlik xidməti tərəfindən tərtib edilir.

Polis orqanının, hissənin (bölmənin) imkanlarından polis nəfərlərinin ştat üzrə sayından və şəxsi heyətə olan tələbat əmsalından asılı olaraq post-patrul xidmətində şəxsi heyətin orta sutkalıq istifadəsi müəyyənləşdirilir. Sutkada 8 saat bağlanan postlar (marşrutlar) üçün şəxsi heyətə tələbat əmsalı **2,1 vahid** təşkil edir. Əgər postlar (marşrutlar) 8 saatdan artıq müddətə bağlanırsa, onda hər bir saat üçün əmsal **0,26 vahid** artırılır.

Patrul marşrutlarının və postların vahid dislokasiyası ildə iki dəfə, qış və yay mövsümü üçün tərtib olunur. Vahid dislokasiya əməliyyat şəraitinin təhlili və post-patrul xidmətinə təyin olunan naryadların müəyyən edilmiş mütləq sutkalıq normaları nəzərə alınmaqla polis orqanının rəisinin qərarına əsasən tutulur.

§ 3. Post-patrul xidmətinin aparılması

Xidmətə çıxan naryad mövsümə uyğun geyim formasına, nümunəvi xarici görünüşə malik olmalı, saz vəziyyətdə olan ləvazimatla təchiz olunmalı və üzərində aşağıdakıları gəzdirməlidir:

- xidməti vəsiqə;
- xidməti kitabça, qələm, marşrutun (postun) vərəqəsi;
- fiştırıq;
- ilkin tibbi yardım göstərilməsi üçün fərdi sarğı bağlaması (dərman qutusu);
- iki ədəd doldurulmuş sandıqla birgə tabel silahı, səsgücləndirici (meqafon), rezin dəyənək və digər xüsusi vasitələr;
- rabitə vasitəsi;
- qaz balonu;
- dəmiryol vaqonunun qapısının açarı (dəmir yolunda xidmət aparan əməkdaşlar üçün);
- elektrik cib fənəri (xüsusilə gecə vaxtı xidmət aparan əməkdaşlar üçün);
- polis əməkdaşının xidmətdə olduğunu bildirən döş nişanı;
- qeydə alınmış inzibati xətlər barədə protokolların blankları, xidməti çanta (planşet);
- jezl (yol polisi əməkdaşları üçün).

**Xidmətə çıxan polis əməkdaşı aşağıdakıları
bilməlidir:**

- qarşıya qoyulan vəzifəni və həmin vəzifənin icrasını tənzimləyən qanunvericilik aktlarını;
- marşrutun (postun) əməliyyat şəraitini və xüsusiyyətini;
- axtarışda olan cinayətkarların və oğurlanmış əşyaların əlamətlərini;
- yaxın ərazi (nəqliyyatda) polis orqanının, mühafizə və dövlət yol polisi naryadlarının, səyyar polis qruplarının və s. yerləşməsini;
- növbətçi ilə əlaqə saxlama və radiomübadilə aparılması qaydalarını;
- marşruta (posta) yaxın küçələri, döngələri, meydanları, həyətləri, vağzalları, mehmanxanaları və s.;
- şəhər (rayon) ərazisində yerləşən dövlət orqanlarının, polis, prokurorluq, milli təhlükəsizlik, məhkəmə, yanğın təhlükəsizliyi orqanlarının, idarə və müəssisələrin, ictimai təşkilatların ünvanlarını;
- yanğın söndürən dəstələrin və təcili tibbi yardım stansiya-larının telefonlarını, yaxın xəstəxanaların, apteklərin ünvanlarını;
- ictimai nəqliyyatın marşrutlarını, dayanacaqlarını, metro stansiyalarını, avtomaşın və taksi dayanacaqlarını;
- dövlət orqanlarının, sənaye, ticarət müəssisələrinin, ictimai təşkilatların və nəqliyyatın iş qaydalarını;
- profilaktiki qeydiyyatda olan şəxsləri;
- hüquqpozmaların törədilməsi ehtimal edilən yerləri.

PPX naryadı aşağıdakı hallarda marşrutu müvəqqəti olaraq tərk edə bilər:

- polis orqanı rəisinin, hissə (bölmə) komandirinin və onların müavinlərinin, növbətçinin və ya onun köməkçisinin göstərişi ilə;
- ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi, cinayətin xəbərdar olunması və ya qarşısının alınması məqsədi ilə;
- qaçıb gizlənən cinayət törətmiş şəxslərin təqib edilməsi üçün;
- inzibati xəta törətmiş şəxslərin polis orqanına gətirilməsi üçün;
- vətəndaşların təcavüzdən müdafiə zərurəti olduqda;
- cinayətlər, təbii fəlakətlər, bədbəxt hadisələr zamanı zərərçəkənlərə yardım göstərilməsi;
- qonşu naryadlara, DİN və MTN-in əməliyyat işçilərinə köməklik göstərilməsi üçün;
- hadisə yerinin mühafizəsi üçün;

Marşrutun (postun) tərk olunması barədə naryad telefonla və ya digər vasitə ilə növbətçiyə məruzə edir.

Xidmət zamanı naryada qadağan edilir:

öz tabel silahını tabe olduğu şəxslər istisna olmaqla hər hansı başqa şəxsə vermək;

xidmətdən yayınmaq və sayıqlığını azaltmaq (yatmaq, qida qəbul etmək, telefonla danışmaq və s.);

xidmətə aid olmayan söhbətlər aparmaq;

xidməti zərurət olmadıqda yaşayış evlərinə, yeməcxanalara, mağazalara, klublara, restoranlara və digər yerlərə daxil olmaq;

marşrutu (postu) xidməti zərurət olmadan tərk etmək.

**Patrul (postaçı) vətəndaşdan
şəxsiyyətini təsdiq edən sənədi
təqdim etməyi aşağıdakı hallarda
tələb edə bilər:**

Həmin şəxs cinayət
törətməkdə şübhəli
olduqda

İnzibati xətaya görə
protokol tərtib edildikdə

Qeydiyyat qaydalarına
riayət olunması
yoxlandıqda

III FƏSİL

POLİS ORQANLARININ MÜVƏQQƏTİ SAXLAMA YERLƏRİNİN İŞİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Tutulmuş və həbsə alınmış şəxslər üçün MSY-nin təyinatı, işinin təşkili və hüquqi əsasları

**Tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər aşağıdakı həbs
yerlərində saxlanılırlar:**

Müvəqqəti saxlama yerləri

AR Silahlı Qüvvələrinin və A R qanunvericiliyinə
uyğun olaraq yaradılmış başqa silahlı birləşmələrin
qarnizon hauptvaxtları

İstintaq təcridxanaları

Səfərə çıxmış gəmidə cinayət törətməkdə şübhəli
olduğuna görə dəniz gəmisinin kapitanı və ya onu
əvəz edən şəxs tərəfindən AR CPM-ə uyğun olaraq
tutulmuş şəxs üçün xüsusi ayrılmış yerlər

DİO-da saxlama yerlərinin növləri

Müvəqqəti saxlama yerləri

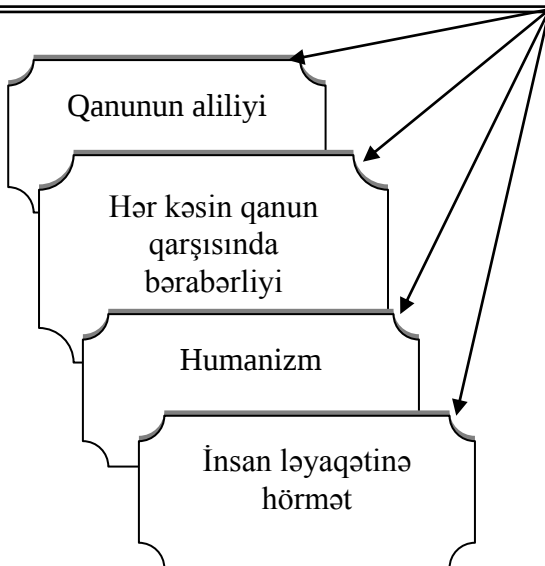
İnzibati qaydada həbs olunan şəxslər üçün saxlama yerləri

İnzibati qaydada tutulan şəxslər üçün saxlama yerləri (Polis orqanlarının növbətçi hissələrində və inzibati sahələrdə)

YYÇ üçün müvəqqəti təcridtmə mərkəzləri

***MSY** – cinayətin törədilməsində şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin saxlanması üçün nəzərdə tutulan xüsusi müəssisədir.*

**Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin saxlanması
aşağıdakı prinsipləri əsasında həyata keçirilməlidir:**

Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin mühafizəsi - onların etibarlı təcrid olunmasından, müşayiət edilməsindən, saxlama yerinin ərazisində hərəkəti zamanı və ya təyin olunmuş yerə çatdırılarkən mühafizənin təmin edilməsindən ibarətdir.

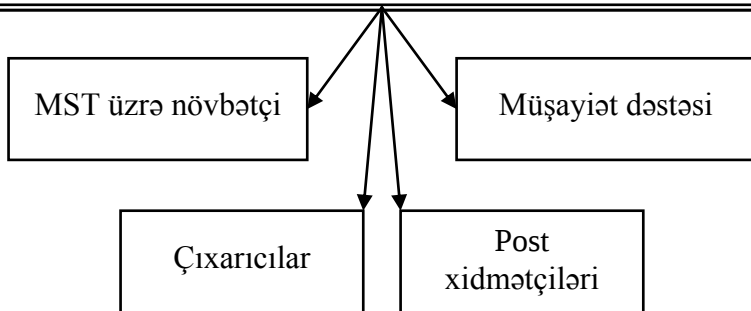
Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin mühafizəsini və müşayiətini yerinə yetirmək üçün PO-da mühafizə - müşayiət hissələri yaradılır.

Onların əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

MSY-də saxlanılan
şəxslərin mühafizəsi

Tutulmuş və ya həbs
edilmiş şəxslərin istintaq
təcridxanalarına, səhiyyə
müəssisələrinə,
məhkəməyə, dəyişdirmə
məntəqələrinə, eləcə də,
istintaq hərəkətləri
zamanı müşayiəti və
mühafizəsi

Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin mühafizəsi üçün aşağıdakı gündəlik naryadlar təyin edilir:

Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin mühafizəsi üçün daxili, xarici, daimi, müvəqqəti 1, 2 və 3 növbəli postlar təşkil edilə bilər.

Gündəlik postların sayı və növü, onların yerləşdirilməsi, çıxarıcıların, müşayiət dəstəsinin əməkdaşlarının sayı naryadların dislokasiyasına əsasən, MSY-nin rəisi tərəfindən tərtib olunur.

Mühafizəni gücləndirmək üçün əlavə postlar da qoyula bilər. Daxili postlar kameraların qabağında, saxlanılan şəxslərin gəzintisi üçün nəzərdə tutulmuş həyətlərdə, xarici postlar isə MSY-nin yerləşdiyi binanın ətrafında qoyulur.

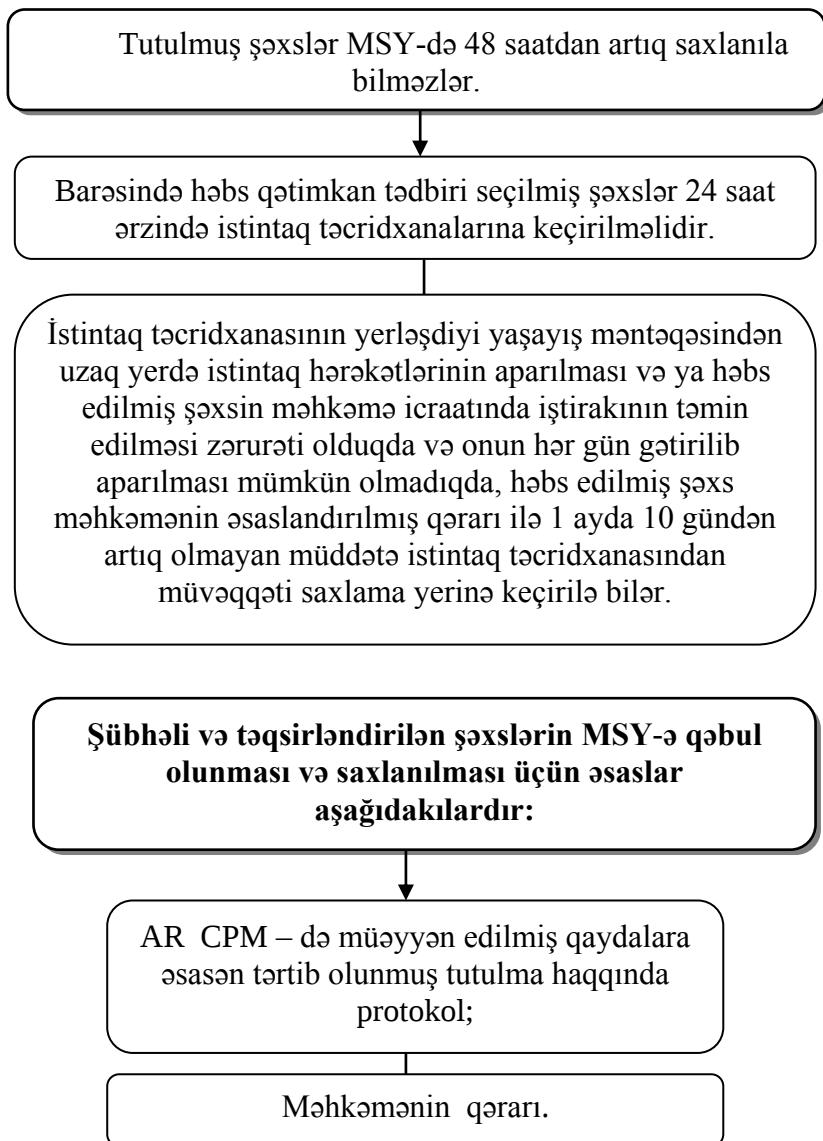
Kamera qapılarının qarşısında, gəzinti həyətində, MSY binası yanında qoyulmuş postların post xidmətçilərinə aşağıdakılar qadağan edilir:

postu özbaşına tərk etmək, yatmaq, oturmaq, kitab, qəzet və s. oxumaq, qida qəbul etmək, zərurət olmadıqda kamerada saxlanılan şəxslərlə danışmaq;

şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərə hər hansı bir əşya, məktub vermək və onlardan almaq, xidmətlə əlaqədar olmayan hər hansı bir iş tapşırmaq;

kamera qapılarını, qapı gözlüklərini, eləcə də, gəzinti həyətinin və MSY-nin digər binalarının qapılarını açıq saxlamaq.

§ 2. Tutulmuş və həbsə alınmış şəxslər üçün MSY-yə qəbulun və azad edilmənin əsasları və qaydaları

Qadınların həbs yerlərində saxlanılmasının xüsusiyyətləri:

Qadınlar həbs yerlərində kişilərdən ayrı saxlanılırlar. Qadınlar 3 yaşınadək uşaqları öz yanlarında saxlaya bilərlər. Hamilə və ya yanında 3 yaşınadək uşağı olan qadınlar üçün yaxşılaşdırılmış maddi-məişət şəraiti yaradılır, onlar xüsusi tibbi yardım və müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən olunmuş xüsusi yemək normaları ilə təmin edilirlər.

Hamilə və ya yanında 3 yaşınadək uşağı olan qadınların müəyyən edilmiş gündəlik gəzintisi 4 saatdan az olmamalıdır. Onların barəsində tənbeh tədbiri kimi cərimə təcridxanasında yerləşdirmə tətbiq oluna bilməz.

Tutulmuş və ya həbs edilmiş qadın həbs yerinin rejimini müntəzəm olaraq qəsdən pozduqda, yaxud yanında olan uşağına qayğı göstərmədikdə həbs yerinin müdiriyyəti məhkəmə qarşısında onun uşağının qanunla müəyyən edilmiş qaydada qohumlarına verilməsi, bu mümkün olmadıqda isə uşaq müəssisələrinə göndərilməsi barədə vəsatət qaldıra bilər.

Tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər aşağıdakı hallarda birnəfərlik kameralarda yerləşdirilə bilirlər:

Birnefərlik kameralarda yerləşdirilməsi barədə tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər yazılı ərizə ilə müraciət etdikdə	Tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslərin həyat və sağlamlığı üçün yaranmış təhlükənin qarşısının alınması məqsədi ilə
--	--

Tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər kameralara onların yaşı, cinsi, əvvəlki məhkumluğu, səhhəti nəzərə alınmaqla aşağıdakı qaydada yerləşdirilir:

1. qadınlar kişilərdən;
2. yetkinlik yaşına çatmayanlar yetkinlik yaşına çatarlardan;
3. ilk dəfə cinayət törətmiş şəxslər əvvəllər azadlıqdan məhrum etmə yerlərində cəza çəkmiş şəxslərdən;
4. Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, tutulmuş və ya həbs edilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxslər, barəsində qanuni qüvvəyə minmiş hökm olan məhkumlardan;

5. cinayət prosesini həyata keçirən orqanın göstərişi ilə eyni cinayət işi, yaxud əlaqəli bir neçə cinayət işi üzrə barəsində cinayət təqibi həyata keçirilən tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər bir-birindən;

6. tutulmuş və ya həbs edilmiş məhkəmə və hüquq mühafizə orqanlarının işçiləri və ya həmin orqanların sabiq işçiləri digər tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslərdən;

7. tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər onların həyat və ya sağlamlığına təhlükə törədən digər tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslərdən (həbs yerinin müdiriyyətinin və ya cinayət prosesini həyata keçirən orqanın qərarı ilə);

8. ağır yoluxucu xəstəliyə düçar olmuş və ya xüsusi tibbi nəzarətə ehtiyacı olan tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər tibbi rəy əsasında sağlam şəxslərdən, zərurət olduqda isə həm də bir-birindən;

9. özü və ətrafdakılar üçün təhlükə törədə biləcək kəskin psixi vəziyyətdə olan tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslər onlar üçün nəzərdə tutulan xüsusi kameralarda təcrid edilməklə digər şəxslərdən.

Sübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin hərəkətlərinə daimi nəzarəti həyata keçirmək üçün qaranlıq düşəndən sübhədək kameraların işıqlandırılması təmin edilməlidir.

Şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin saxlandığı kameraların qapıları ancaq növbətçi tərəfindən kameraların qarşısındakı post xidmətçisinin və ya çıxarıcının iştirakı ilə açılır.

İstintaq hərəkətlərinin keçirilməsi üçün şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin MSY-dən polis orqanının xidməti otağına aparılması qadağandır.

Gecə vaxtı, yəni saat 22-dən səhər saat 7-dək kameraların qapıları müstəsna hallarda şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin həyatına, sağlamlılıqlarına təhlükə yarandıqda və ya onlar daxili nizam qaydalarına müvafiq olaraq kameralardan çıxarıldıqda açılır.

MSY-yə aşağıdakı şəxslər buraxılır:

MSY-də qanunların icrasına nəzarət edən prokuror şəxsiyyətini təsdiq edən vəsiqəni təqdim etdiyi halda maneəsiz günün hər bir vaxtında bütün otaqlara və kameralara.

Təlimata müvafiq olaraq şübhəli və təqsirləndirilən şəxslərin mühafizəsi xidmətini yoxlayan, yaxud həmin xidmətə nəzarət edən polis orqanının vəzifəli şəxsi – vəsiqəsini təqdim etdiyi halda-günün hər bir vaxtında bütün otaq və kameralara.

Saxlanılanlar barədə ibtidai araşdırmanı həyata keçirən şəxsə şəxsiyyətini təsdiq edən vəsiqəni təqdim etdiyi halda – istintaq otağına.

Cinayət prosesində iştirak edən polis əməkdaşı – müstəntiqin və təhqiqatçının müşayiəti ilə şəxsiyyətini təsdiq edən vəsiqəni təqdim etdiyi halda – istintaq otağına.

Zərərçəkmiş və istintaq hərəkətlərində iştirak edən başqa şəxslər, şahidlər, şəxsiyyətini təsdiq edən sənədləri təqdim etdikləri halda, ibtidai araşdırmanı aparan şəxsin məktubu ilə – istintaq otağına.

IV FƏSİL POLİS SAHƏ İNSPEKTORLARININ İŞİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Polis sahə inspektorlarının işinin təşkili və planlaşdırılması

Polis sahə inspektoru vəzifəsinə, «hüquqşünas» ixtisası üzrə ali və orta xüsusi təhsili olan şəxslər təyin edilir.

Daxili işlər orqanlarında sahə inspektoru vəzifəsinə xidmətə qəbul olunanlar ilkin hazırlıq kursu, əvvəllər digər xidmət sahəsində işləmiş əməkdaşlar isə yenidən hazırlıq kursu keçdikdən (əvvəllər 3 ildən çox bu sahədə xidmət etmiş əməkdaşlar istisna olmaqla) və «Polis sahə inspektorlarının işinin təşkilinə dair Təlimat» üzrə məqbul verdikdən sonra müstəqil işə buraxılır.

Polis sahə inspektoruna təhkim olunan inzibati sahədə əhalinin sayı

kənd yerlərində 8-9 min əhalisi olan nömrələnmiş inzibati sahə

şəhər yerlərində isə təxminən 6-7 min nəfər əhalisi olan nömrələnmiş inzibati sahə

Yalnız sənaye müəssisələri, idarə və təşkilatlar yerləşən, daimi yaşayış olmayan ayrıca inzibati sahənin yaradılması yolverilməzdir

Bir inzibati sahədə 3 ildən az müddət xidmət aparmış sahə inspektorunun obyektiv ciddi əsas olmadan digər inzibati əraziyə dəyişdirilməsi yolverilməzdir.

İnzibati sahələrin dəyişdirilməsinə dair əsaslandırılmış təklif ictimai təhlükəsizlik xidmətinin rəisi tərəfindən hazırlanır və polis orqanının xidmət üzrə rəis müavini ilə razılaşdırılaraq, polis orqanı rəisinin əmri ilə elan olunur.

İnzibati sahə dəyişdirildikdə, polis sahə inspektorunun xidməti fəaliyyətinin nəticələri, şəxsi və işgüzar keyfiyyətləri, yaşadığı yerin yeni sahədən uzaq olub-olmaması, əhali arasında nüfuzu, habelə digər xüsusiyyətlər nəzərə alınır.

**Polis sahə inspektoru xidmət apardığı sahədə
əməliyyat şəraitini daim öyrənməli və aşağıdakıları
bilməlidir:**

sahənin sənədlərini, ərazisinin xüsusiyyətlərini, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq ərazidə yerləşən idarələri, müəssisələri, xarici nümayəndəlikləri, icazə sistemi obyektlərini, meşə massivlərini, nəqliyyat dayanacaqlarını, bütün yaşayış məntəqələrini;

əhalinin sayını, onun əsas məşğulluğunu, etnik tərkibini, yerli adət-ənənələrini, mədəniyyətini, bir qayda olaraq əhalinin böyük əksəriyyət təşkil edən hissəsinin dilini, dini ayinlərini və bayramlarını;

inzibati sahədə baş vermiş, açılmış və bağlı cinayətlərin sayını, növünü və onların törədilməsinə şərait yaradan amilləri, habelə profilaktiki qeydiyyatda olan və hüquq pozuntusu törətməyə meyli digər şəxsləri;

cinayət törətməkdə şübhəli olan, eləcə də barəsində axtarış elan edilən şəxslərin və oğurlanmış əşyaların əlamətlərini, zərərçəkənlər barədə məlumatları;

kriminal ünsürlərin toplandığı, habelə, hüquq pozuntuları daha çox törədilən yerləri, belə neqativ hallara əlverişli zəmin yaradan xüsusiyyətləri;

ictimai qaydanın mühafizəsində, cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində istifadə olunan qüvvə və vasitələri;

kütləvi tədbirlərin keçiriləcəyi yerləri, vaxtını, iştirakçıları haqqında müvafiq məlumatları.

Polis sahə inspektorları müəyyən edilmiş günlərdə və saatlarda, **həftədə iki dəfədən az** olmayaraq, vətəndaşları qəbul etməli, bu barədə vətəndaşların qəbulu jurnalında qeydiyyat aparmaqla, onların müraciətlərinə baxmalıdırlar.

Polis sahə inspektoru tərəfindən inzibati sahənin təhvil-təslim edilməsi, ərazinin sosial-iqtisadi, demografik və digər xüsusiyyətləri, xidmət apardığı sahədə ictimai qaydanı və təhlükəsizliyi təmin edən qüvvələr, profilaktiki qeydiyyatda olan şəxslər, görülmüş işlər və digər məlumatlar sahənin pasportunda və inzibati ərazinin planında əks etdirməlidir.

İnzibati sahənin pasportu

Pasportda yazılar qələmlə, dəyişilən məlumatlar isə (ünvan, icazə müddəti və digər dəyişilən xüsusiyyətlər) karandaşla dəqiq və səliqə ilə qeyd olunur.

Sahənin pasportu şəhər, rayon polis orqanının dəftərxanasında qeydiyyatla alınır və polis sahə inspektorunun əsaslandırılmış raportuna əsasən, ona verilir.

Köhnə pasportdakı müvafiq qeydlər 1 ay ərzində yeni pasporta köçürüldükdən sonra, dəftərxanaya təhvil verilir və müəyyən edilmiş qaydada məhv edilir, bu barədə yeni pasportda qeyd aparılır.

İnzibati sahənin pasportu üzrsüz səbəbdən yararsız vəziyyətə düşdükdə və yaxud itirildikdə, fakt üzrə yoxlama aparılıb, təqsirkar əməkdaşlar barədə intizam tənbehi tədbirləri görülür. Bundan sonra, yeni pasportun açılmasına icazə verilir.

Polis sahə inspektoru tərəfindən pasportun və profilaktik yığım işlərinin aparılması vəziyyəti polis orqanının rəisi və onun xidmət üzrə müavini tərəfindən ildə iki dəfə, ictimai təhlükəsizlik xidmətinin rəisi tərəfindən isə rübdə bir dəfə yoxlanılır, aşkar edilmiş nöqsanlar barədə pasportun müvafiq hissəsində qeydlər aparır və onların aradan qaldırılmasını növbəti yoxlama zamanı nəzərə alınır.

**İnzibati sahənin pasportunda aşağıdakı məlumatlar
göstərilməlidir:**

İnzibati sahəni xarakterizə edən məlumatlar (Dövlət müəssisələri, xəstəxanalar, səfirliklər, hüquq-mühafizə orqanları, icazə sistemli obyektlər, mülki silahı olan vətəndaşlar və müvəqqəti qeydiyyatda olan əcnəbilər haqqında məlumatlar).

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması, hüquqpozmaların profilaktikası və cinayətkarlığa qarşı mübarizədə iştirak edən polis naryadları və ictimai qurumlar haqqında məlumatlar.

Profilaktiki qeydiyyatda olan şəxslər haqqında məlumatlar.

Polis sahə inspektorunun gördüyü işin əsas göstəriciləri haqqında məlumatlar.

İnzibati sahənin pasportunun yoxlanılması haqqında məlumatlar.

İnzibati sahənin planı - sahənin ölçülərindən asılı olaraq miqyas təyin edilmək şərti ilə, ayrıca vərəqdə tərtib edilib, obyektlərin qeyd olunması üçün qəbul edilmiş vahid topoqrafik işarələrdən istifadə olunur.

Planda aşağıdakılar göstərilir:

Şəhər yerində – sahənin sərhədləri, prospektlər, küçələr, yollar, döngələr, dalanlar, yaşayış evləri (sayları göstərilməklə), ibadət və ziyarət yerləri, dövlət və ictimai idarə, müəssisə və təşkilatlar, digər qurumlar, vağzallar, stansiyalar, hava və su limanları, istirahət – əyləncə yerləri, icra hakimiyyəti, bələdiyyə və polis orqanları, bayır xidmətlərinin marşrutları, stasionar polis postları və s.

Kənd yerində – sahənin sərhədləri və giriş-çıkış yolları, yaşayış məntəqələri və onları birləşdirən yollar, ibadət və ziyarət yerləri, ərazidən keçən şose və dəmir yolları, həmsərhəd olan yaşayış məntəqələri, iri yaşayış məntəqələrində isə küçələr və evlər, idarə, müəssisə və təşkilatlar, vağzallar, stansiyalar, hava və su limanları, istirahət-əyləncə yerləri, icra hakimiyyəti, bələdiyyə və polis orqanları, bayır xidmətlərinin marşrutları, stasionar polis postları və s.

İnzibati sahədə yaşayan və profilaktiki qeydiyyatda olan şəxslərin ünvanları planda müvafiq işarələrlə göstərilir.

İnzibati sahənin pasportu və planı, habelə, yığım işləri polis sahə inspektorunun xidməti otağında dəmir şkafda (seyfdə) saxlanılır.

§ 2. Polis sahə inspektorlarının ümumi və fərdi profilaktiki işinin təşkili

Polis sahə inspektorları tərəfindən profilaktiki qeydiyyatata götürülən şəxsləri təxmini olaraq aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

Barələrində profilaktiki iş (yığım işi, qovluq) açılan şəxslər

İnzibati sahənin pasportunda qeydiyyatata götürülən şəxslər

Polis sahə inspektorları tərəfindən aşağıdakı hallarda profilaktiki iş açılır:

Qəsdən az ağır, ağır və xüsusilə ağır cinayət törətmiş şəxs penitensiar müəssisədən azad edildikdə

Şəxs barəsində polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçildikdə

Ailə münaqişəli kimi qeydiyyatata götürüldükdə

Profilaktiki yığım işləri uçotda olan şəxsin məhkumluğu, əlaqələri, məşğuliyyəti, davranışı haqqında, habelə, şəxsiyyətini xarakterizə edən və polis üçün maraq doğuran başqa məlumatların toplanması, onlar ətrafında məqsədli profilaktiki işin aparılması üçün tərtib olunur.

Profilaktiki yığım işlərinin qeydiyyatı ictimai təhlükəsizlik xidmətinin rəisi (ərazi polis bölməsinin rəis müavini) tərəfindən müvafiq jurnalda aparılır.

**Polis sahə inspektoru tərəfindən aşağıdakı şəxslər
inzibati sahənin pasportunda qeydiyyatda götürülür:**

Penitensiar müəssisədən azad edilmiş və barələrində
profilaktik yığım işi açılmayan şəxslər

Azadlıqdan məhrumetmə ilə bağlı olmayan - ictimai
işlər, islah işləri, azadlığın məhdudlaşdırılması cəza
növlərinə məhkum edilmiş şəxslər

Spirтли içkilərə aludəçiliyə görə səhiyyə orqanlarında
qeydiyyatda olan və birgəyaşayış qaydalarını pozan
şəxslər

Mütəmadi olaraq ailə-məişət münasibətləri
zəminində mübahisə, münaqişə, hüquqpozma
törədən şəxslər(ailələr)

İl ərzində təkrar olaraq narkotik vasitələrlə bağlı olan
inzibati xəta törədən şəxslər, səhiyyə orqanlarında
qeydiyyatda olan narkomanlar

Səhiyyə orqanlarında qeydiyyatda olan təcavüzə
meylli ruhi xəstələr

§ 3. Polis sahə inspektorlarının vəzifələri və işinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi

Polis sahə inspektorunun qarşısında duran əsas vəzifələr aşağıdakılardır:

Xidmət apardığı inzibati sahədə ictimai qaydanın, habelə, fiziki və hüquqi şəxslərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi

Cinayətlərin və inzibati xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, baş vermiş hadisələrin açılması, axtarışda olan şəxslərin müəyyənləşdirilməsi, tutulmasının təmini

Səlahiyyətləri hüddunda fiziki və hüquqi şəxslərə, habelə, vəzifəli şəxslərə öz qanuni hüquq və mənafeələrinin həyata keçirilməsində köməklik göstərilməsi

Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması

Polis sahə inspektorlarının əsas funksiyaları:

Post-patrul xidməti, dövlət yol polisi, mühafizə və polisin digər struktur qurumları ilə qarşılıqlı əlaqədar fəaliyyət göstərmək

İnzibati sahədə xidmət aparan post-patrul xidməti naryadlarının fəaliyyətini yoxlamaq, onlara bilavasitə marşrut və postlarda xidmət aparma üsullarını öyrətmək

Cinayətlərin qarşısının alınması, açılması və axtarışda olanların tutulması sahəsində polisin, eləcə də digər hüquq-mühafizə orqanlarının həyata keçirdiyi tədbirlərdə iştirak etmək, prosessual qərarların və göstərişlərin icrasını təmin etmək

Cinayətlərin qarşısının alınması, açılması və axtarışda olanların tutulması sahəsində polisin, eləcə də digər hüquq-mühafizə orqanlarının həyata keçirdiyi tədbirlərdə iştirak etmək, prosessual qərarların və göstərişlərin icrasını təmin etmək

İcra hakimiyyəti, bələdiyyə, vergi, gömrük, baytarlıq, sanitariya, elektrik enerjisi, qaz və su təminatı təşkilatları, habelə digər dövlət orqanları və müəssisələrinin nümayəndələrinə xidməti vəzifələrinin həyata keçirilməsində lazımi köməklik göstərmək, iştirak etdiyi reydlər və tədbirlərin nəticəsini rəhbərliyə məruzə etmək

Səlahiyyəti daxilində aidiyyəti orqan və təşkilatlarla birlikdə profilaktiki tədbirlər görmək

Küçələrin və digər ictimai yerlərin işıqlandırılmasının yaxşılaşdırılması ilə bağlı təkliflər vermək

Xüsusi icazə sisteminin və pasport qeydiyyat rejiminin təmin edilməsi üzrə zəruri tədbirlər həyata keçirmək

**Polis sahə inspektorunun işinin nəticələri
qiymətləndirilərkən, aşağıdakı göstəricilər nəzərə alınır:**

İnzibati sahədə (sahə məntəqəsində) ictimai asayişin mühafizəsinin, inzibati xətalara və cinayətkarlığa qarşı mübarizənin vəziyyəti

Profilaktiki uçotda olan şəxslər arasında profilaktiki işin

Cinayətkarlığa qarşı mübarizədə vətəndaşların habelə, digər ictimai təsir vasitələrindən istifadənin vəziyyəti

Vətəndaşların ərizə və şikayətlərinin baxılmasının, həmçinin onların qəbulunun vəziyyəti

İcazə sisteminin həyata keçirilməsi üzrə xidməti vəzifələrin yerinə yetirilməsinin vəziyyəti

Polisin ayrı-ayrı xidmətləri, digər hüquq-mühafizə orqanları, habelə icra hakimiyyəti, bələdiyyə, idarə, müəssisə və ictimai qurumların nümayəndələri ilə qarşılıqlı fəaliyyətin vəziyyəti

Qüvvədə olan qanunvericilik aktlarının, DİN-in müvafiq əmr və göstərişlərinin öyrənilməsinin, onların tələblərinin praktiki fəaliyyətdə düzgün tətbiqinin vəziyyəti

Sahə məntəqəsinin vəziyyəti və s.

İnzibati sahənin strukturu aşağıdakı kimidir:

İnzibati sahə rəisi

1-3 polis sahə inspektoru

Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığı və hüquq pozuntularının profilaktikası üzrə inspektor

2-3 nəfər ezam olunmuş post-patrul xidməti əməkdaşı

Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şura

İnzibati sahələr aşağıdakı vəzifələrin həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər:

İctimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi

Cinayətlərin və digər hüquqpozmalara qarşısının alınması və açılması işinin təmin edilməsi

Hüquq qaydasının təmin olunması, vətəndaşların qanunla müəyyən edilmiş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, hüquqi biliklərin təbliği

Qanunvericiliklə səlahiyyətlərinə aid edilmiş inzibati xətlər haqqında işlərə baxılması

Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada təhqiqat, istintaq, prokurorluq, orqanlarının və məhkəmələrin qərarlarının icra edilməsi

Hüquqpozmalar haqqında məlumatların toplanması, ümumiləşdirilməsi və təhlili

	Ümumi və fərdi profilaktik tədbirlərin həyata keçirilməsi, təqsirləndirilən və itkin düşmüş şəxslərin axtarışı
	Vətəndaşların qəbulunun təşkili, onların müraciətlərinə baxılması
	Yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə nümayəndələrinin iştirakı ilə vətəndaşların həftəlik qəbulunun təşkili
	İnzibati sahədə cinayətkarlığın vəziyyəti haqqında məlumatın hazırlanması
	Cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan halların müəyyən olunması və aradan qaldırılması
	Digər dövlət orqanları və ictimai təşkilatlarla birlikdə yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında baxımsızlığın və hüquq pozuntularının qarşısının alınması
	İnzibati sahədə yerləşən icra nümayəndəliyi, bələdiyyə, mənzil istismar sahəsi, təhsil müəssisələri, kommunal strukturlar və s. qurumlarla qarşılıqlı əlaqələrin təşkili
	İctimaiyyətin nümayəndələrinin Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şüaranın fəaliyyətinə cəlb olunması

Törədilmiş cinayətlər haqqında məlumat daxil olduqda, polis sahə inspektoru:

İstintaq-əməliyyat qrupu gələnədək, hadisə yerinin mühafizəsini təmin etməli, hadisənin yeri və xüsusiyyəti, zərərçəkmişlər və əməliyyat marağı kəsb edən şəxslər barədə məlumatlar toplamalı, onları müstəntiqə və əməliyyat işçilərinə çatdırmalıdır;

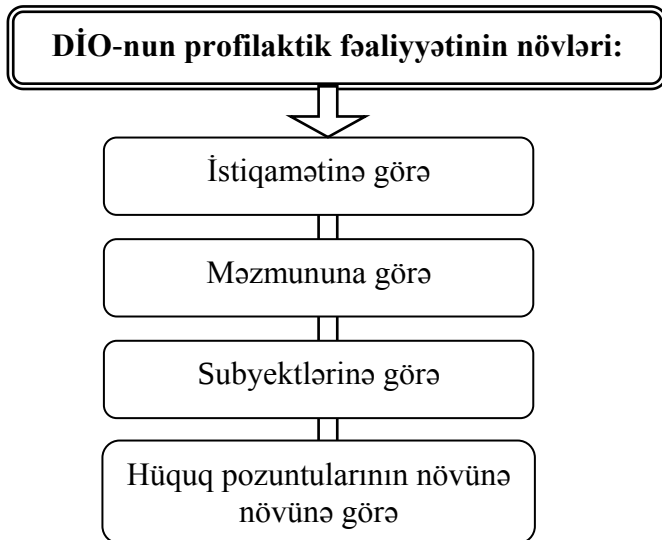
Cinayət və cinayət törətmiş şəxslər barədə məlumatı olan habelə, xidmət etdiyi ərazidə əvvəllər bu qəbildən olan cinayət hadisəsi törətmiş şəxsləri müəyyən etməli, onlar barədə istintaq-əməliyyat qrupuna məlumat verməlidir;

Cinayət törədən şəxslərin müəyyənləşdirilməsi üçün vətəndaşların imkanlarından səmərəli istifadə olunmasını təmin etməlidir.

V FƏSİL DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ PROFİLAKTİK FƏALİYYƏTİ

§ 1. DİO-nun profilaktik fəaliyyətinin anlayışı və növləri

DİO-nun profilaktik fəaliyyəti – hüquqpozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınmasına yönəldilmiş tədbirlər sistemidir.

DİO-nun profilaktiki fəaliyyətinin istiqamətinə görə növləri:

Hüquqpozmaların profilaktikası

Hüquqpozmaların qurbanı ola biləcək şəxslərlə bağlı həyata keçiriləcək profilaktika (viktimoloji profilaktika)

Sosial-neqativ təzahürlərin profilaktikası

DİO-nun profilaktik fəaliyyətinin məzmununa görə təsnifatı:

Ümumi

Fərdi

**DİO-nun profilaktik fəaliyyətinin subyektlərinə
görə təsnifatı:**

İctimai təhlükəsizlik xidmətləri tərəfindən həyata keçiriləcək profilaktika

ƏAF-nin subyektləri tərəfindən həyata keçirilən profilaktika

CPF-nin subyektləri tərəfindən həyata keçirilən profilaktika

Xüsusilaşmış ictimai qurumlar tərəfindən həyata keçirilən profilaktika (hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şura)

**Hüquq pozuntularının növünə görə DİO-nun
profilaktik fəaliyyətinin təsnifatı:**

Narkotik vasitələrlə bağlı hüquqpozumaların profilaktikası

Təbiətin mühafizəsi sahəsində DİO-nun profilaktik
fəaliyyəti

Xüsusi icazə sisteminin təmin edilməsi sahəsində
DİO-nun profilaktik fəaliyyəti

Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat
qaydalarının təmin edilməsi sahəsində profilaktik
fəaliyyət

Yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən törədilən
hüquq pozuntularının profilaktikası və s.

**DİO-nun profilaktik fəaliyyəti aşağıdakı prinsiplərə
uyğun həyata keçirilməlidir:**

Qanunçuluq

Demokratizm

Humanizm və ədalətlik

Elmlik

Fasiləsizlik

Sistamlilik

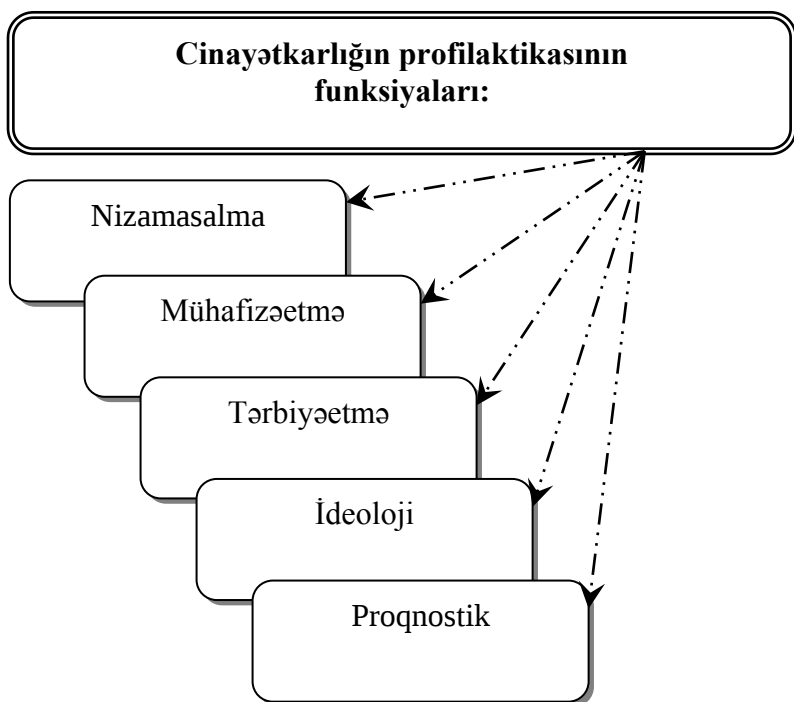
Cinayətkarlığın profilaktikasının aşağıdakı ümumi vəzifələri qeyd olunur:

Cinayətlərin törədilməsinə səbəb ola biləcək halların, proseslərin, faktorların, şəraitlərin, vəziyyətlərin sistemətik olaraq aşkar edilməsi və təhlili

Cinayətkar niyyətin həyata keçirilməsinə və həmçinin cinayətkar şəxsiyyətin formalaşmasına səbəb ola biləcək sosial ziddiyyətlərin, konfliktlərin aşkar edilməsi və öyrənilməsi

Cinayətləri törədə biləcək şəxslərin müntəzəm olaraq aşkar edilməsi, öyrənilməsi və onlara aktiv profilaktik təsirin göstərilməsi

Cinayətkar davranışa səbəb olan halların qarşısının alınması, neytrallaşdırılması və ya ləğv edilməsi

§ 2. DİO-da profilaktiki işin təşkili

Cinayətlərin qarşısının alınması üzrə daxili işlər orqanlarının əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

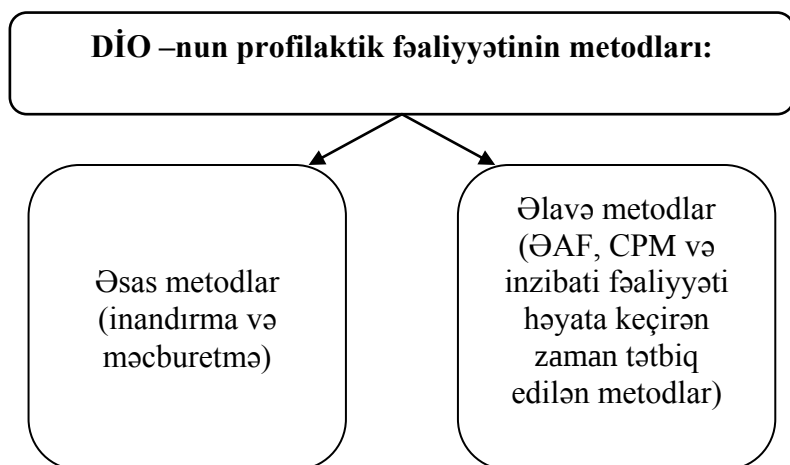
Cinayətlərin törədilməsinin səbəb və şəraitinin aşkar edilməsi və təhlili, onların aradan qaldırılması üzrə tədbirlərin görülməsi

Cinayət törətməyə meyilli şəxslərin müəyyən edilərək profilaktik uçota götürülməsi

Cinayətə hazırlıq görən və ya ona cəhd edən şəxslərin aşkar olunması, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada onların hüquqazidd əməllərinin qarşısının alınması

Cinayətlərin qarşısının alınması üzrə fəaliyyətə vətəndaşların və ictimai birliklərin cəlb edilməsi

Yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında baxımsızlığın, nəzarətsizliyin və hüquqpozumaların qarşısının alınması və s.

**DİO tərəfindən profilaktik fəaliyyətin təşkilinə
aidir:**

Profilaktik fəaliyyətin məqsəd və vəzifələrinin
müəyyən edilməsi

Profilaktik tədbirlər sistemi

Profilaktik fəaliyyətə cəlb edilən qüvvə və
vasitələrin müəyyən edilməsi

Analitik informasiya təminatı

Profilaktik fəaliyyətin planlaşdırılması və
proqnozların verilməsi

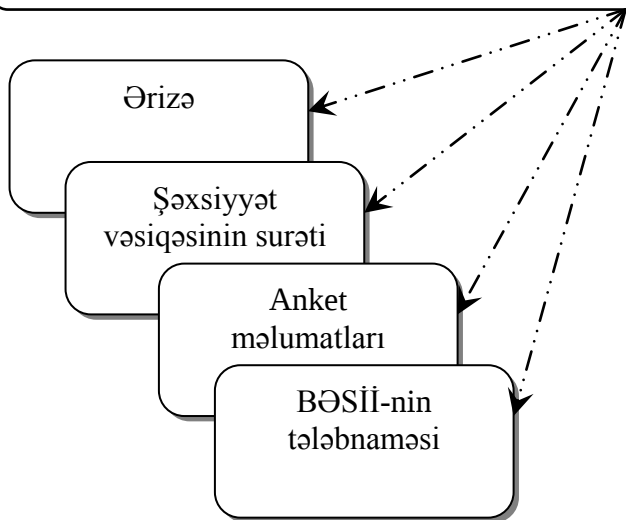
DİO-nun profilaktik işi aşağıdakı qaydada ümumiləşdirilir:		
Qeydə alınan cinayətlər və cinayət törədən şəxslər üzrə	Əməliyyat axtarış, inzibati yurisdiksiya işinin nəticəsi üzrə	Ayrı-ayrı hüquq pozuntularına və sosial-neqativ təzahürlərə qarşı mübarizənin nəticəsi üzrə

§ 3. DİO-nun profilaktik fəaliyyətində sosial nəzarətin təmin edilməsi

18 yaşı tamam olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşları İctimai Şuranın üzvü kimi könüllülük əsasında ictimai qaydanın və ictimai təhlükəsizliyin təmin olunması işində polis orqanı ilə əməkdaşlıq edə bilər.

Vətəndaşın İctimai Şuranın üzvü qismində qəbul olunması ilə bağlı toplanmış materiallar müvafiq qaydada qovluğa tikilərək polis sahə rəisində saxlanılır.

Qovluqda aşağıdakı sənədlər toplanılır:

İctimai Şuranın məqsəd və vəzifələri aşağıdakılardır:

İnzibati sahədə hüquq qaydasının təmin olunmasında polis əməkdaşlarına köməkliyin göstərilməsi

Cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan halların aradan qaldırılması

İnzibati sahədə hüquqpozmaların qarşısının alınmasında köməkliyin göstərilməsi

Polis-vətəndaş, polis-cəmiyyət münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi

Hüquq qaydasının təmini işində əhəlinin təşəbbüsünün artırılması

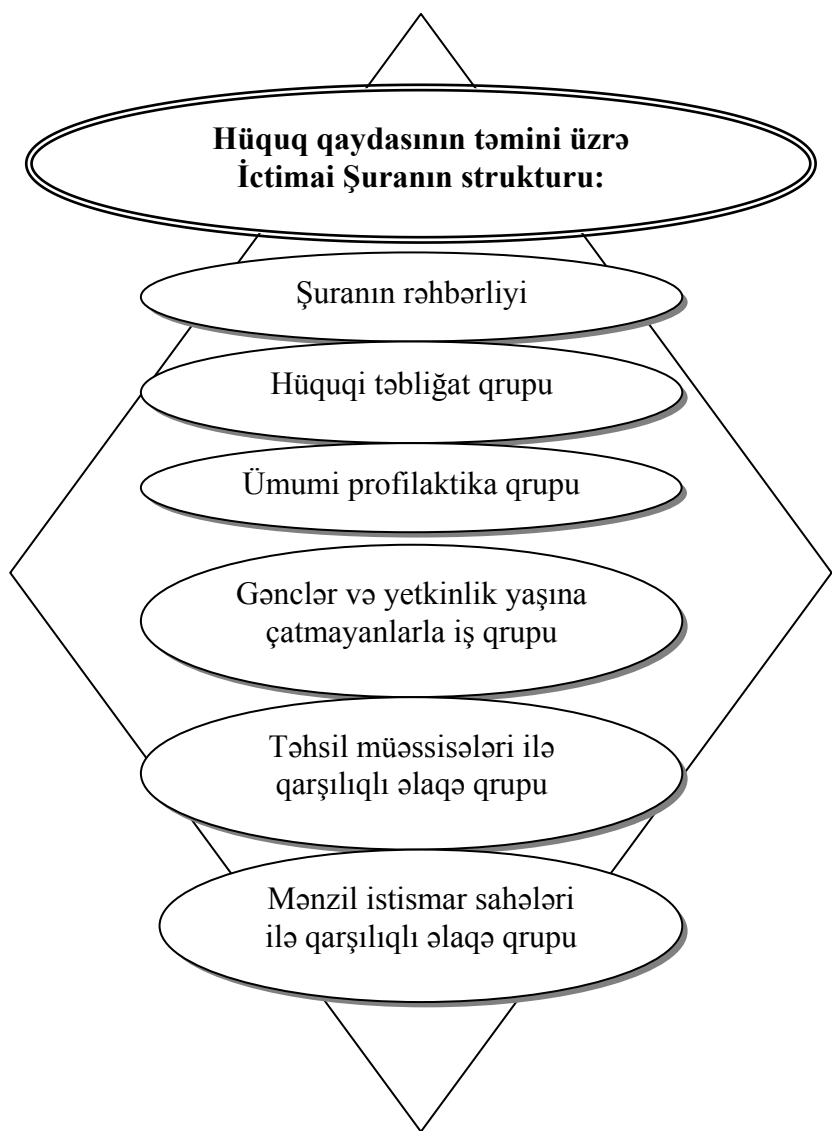
Cəmiyyətdə əhəlinin cinayətkar qəsdlərdən qorunması hissənin möhkəmləndirilməsi

Cinayətkarlığın qarşısının alınması sahəsində mövcud olan problemlərlə əlaqədar ərazi polis orqanının rəhbərliyi qarşısında məsələ qaldırılması

Əhəli arasında hüquqi maarifləndirmə və təbliğat işlərinin aparılması

Çətin tərbiyə olunan yetkinlik yaşına çatmayanlar və munaqişəli ailələr ilə fərdi-profilaktik işin təşkili

Təhsil müəssisələrinin kollektivi ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi

Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şuranın məqsəd və vəzifələrindən irəli gələrək aşağıdakı fəaliyyət formaları vardır:

- Polis əməkdaşları ilə görüşlərin keçirilməsi.
- Tanınmış hüquqşünaslar, pedaqoqlar, idmançılar və incəsənət xadimləri, eləcə də qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri ilə görüşlərin keçirilməsi.
- Vətəndaşların qəbulunun təşkili.
- Kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələrin yaradılması.
- Polisin fəaliyyəti barədə əhalinin rəyinin öyrənilməsi.
- Polisin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi və əhali ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi barədə təkliflərin verilməsi.
- Yaşayış məntəqəsi daxilində idman yarışlarının təşkili.
- İnzibati sahədə yaşayan əhali üçün «açıq qapı» günlərinin keçirilməsi.
- «Nümunəvi məhəllə» və «Nümunəvi bina» adı altında müsabiqələrin təşkili.

VI FƏSİL

AİLƏ-MƏİŞƏT ZƏMİNİNDƏ TÖRƏDİLƏN CİNAYƏTLƏRİN XƏBƏRDAR EDİLMƏSİ İŞİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin anlayışı və səciyyəvi əlamətləri

Məişətin strukturu:

Ailə məişəti – ailə, qohumluq əlaqələri (qeydiyyatda alınmayan nikahla bağlı uzunmüddətli münasibətlər də ailə-məişət sahəsinə aiddirlər).

İctimai məişət – dostluq və s. münasibətlər.

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlər dedikdə – məişət sahəsində yaranan, uzunmüddətli münaqişə formasında mövcud olan, insanların həyat və sağlamlığına, şərəf və ləyaqətinə, mülkiyyətinə və ictimai qaydaya qəsd edən ictimai təhlükəli əməllərin cəmi başa düşülməlidir.

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin səciyyəvi əlamətləri aşağıdakılardır:

1. Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlər ailə, qohumluq, dostluq, qonşuluq münasibətləri prosesində yaranır və şəxsi münasibətlərlə bağlı törədilir.
2. Bu növ cinayətlərin törədilməsində əsas səbəblərdən biri zərərçəkmişin münaqişənin daha da qızışdırılmasına yönəlmiş təhrikedici hərəkətlərdir.
3. Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlər münaqişəli şəraitlərin inkişafının nəticəsi olaraq baş verir.
4. Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlər bir çox hallarda xuliqanlıq hərəkətləri ilə, zorakılıqla və s. ictimai qayda pozuntusu halları ilə müşayiət olunur.
5. Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlər uzun müddətli münaqişənin nəticəsində baş verdiyi üçün aşkar şəraitdə törədilir (ətrafdakı insanlar münaqişənin təfərrüatları barədə daha çox məlumatlı olurlar).

§ 2. Ailə məişət zəminində törədilən cinayətlərin xəbərdar edilməsi işinin təşkili

**Münaqişəli ailə üzvləri haqqında aşağıdakı
məlumatlar əldə edilməlidir:**

Münaqişə tərəflərinin sosial-demoqrafik
xüsusiyyətləri (yaşı, təhsili, ailə vəziyyəti,
məşğuliyyəti, maddi vəziyyəti)

Mənəvi xüsusiyyətləri (baxışları, maraqları, dünya-
görüşü və s.)

Psixoloji xüsusiyyətləri (intellektual, emosional və
iradəvi xüsusiyyətləri)

**DİO-nun ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin
xəbərdar edilməsi işinin təşkili aşağıdakı 2
mərhlədən ibarətdir:**

Ailə-məişət
zəminində törədilən
cinayətlərin səbəb və
şəraitinin müəyyən
edilməsi və təhlili

Ailə-məişət zəminində
törədilən cinayətlərin
səbəb və şəraitin
qarşısının alınması
istiqlamətinə yönəlmiş
tədbirlərin müəyyən
edilməsi və həyata
keçirilməsi

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin əsas səbəbləri:

Ailə üzvlərinin mütəmadi olaraq spirtli içki qəbul edərək birgəyaşayış qaydalarını pozması

Ailə üzvləri tərəfindən öz vəzifə borclarının yerinə yetirməməsi

Şəxsiyyətin neqativ xüsusiyyətlərinin daha üstünlük təşkil etməsi (birgəyaşayış qaydalarına laqeyd münasibət, zorakılığa meyl, neqativ emosional və iradəvi xüsusiyyətlərin olması və s.)

Zərərçəkmişin münaqişənin daha da qızışdırılmasına yönəlmiş təhrikəedici hərəkətləri

Tərəflərin xarakterləri, baxışları, adətləri və dünya-görüşləri arasında kəskin uyğunsuzluqları

Ər və arvad arasında fizioloji uyğunsuzluq

Ailə problemlərinin həllində ailə üzvlərinin psixoloji hazırlığının olmaması (bu hal əsasən gənc ailələrdə təsadüf edilir) və s.

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin səbəb və şəraitləri aşkar edildikdən sonra, onlar təhlil edilərək həyata keçiriləcək profilaktik tədbirlərin istiqaməti müəyyən edilməlidir. Aşağıdakılar öyrənilərək təhlil olunmalıdır:

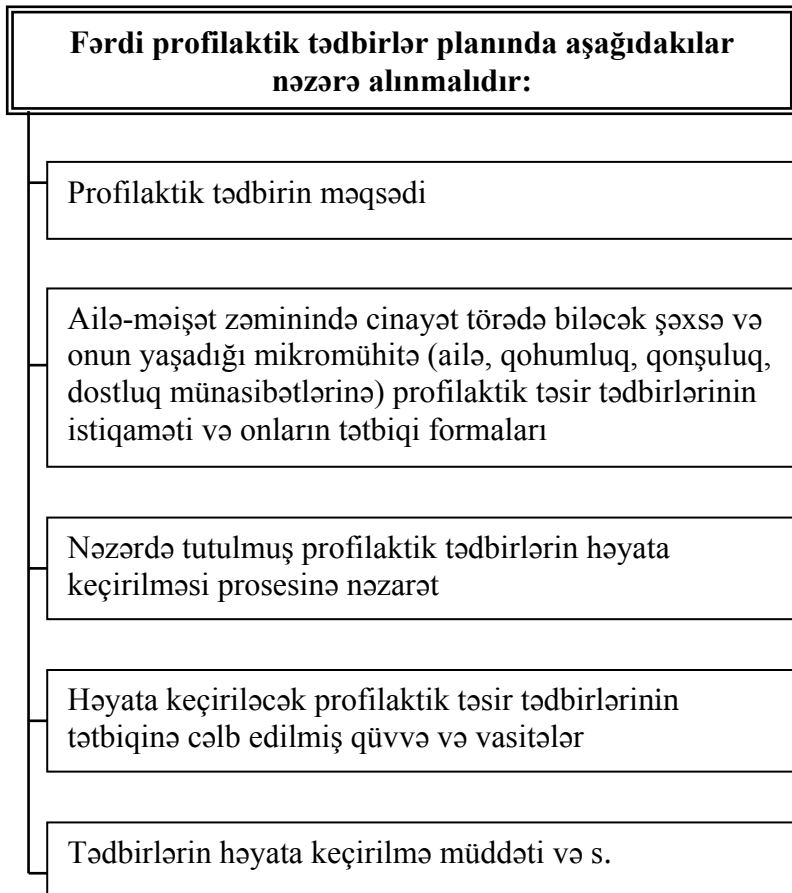
Ailə-məişət zəminində cinayət törətmiş şəxslərin psixoloji xüsusiyyətləri (sosial-demoqrafik, mənəvi-psixoloji əlamətləri, məhkumluğu və s.)

Zərərçəkmişin viktimoloji xüsusiyyətləri

Cinayətin törədilməsinə səbəb olan konkret həyat şəraitinin xüsusiyyətləri

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin xəbərdar edilməsi üzrə DİO əməkdaşlarının fəaliyyətinin nəticələri

Ailə-məişət zəminində törədilən cinayətlərin qarşısı alınan zaman həyata keçiriləcək tədbirlərin effektivliyi fərdi profilaktiki işin istiqamətindən daha çox asılıdır.

Ailə (ailələr) münaqişəli kimi polis sahə inspektorunun **əsaslandırılmış raportu əsasında** polis orqanı və ya polis bölməsinin rəisinin razılığı ilə qeydiyyatata götürülür, bununla bağlı qovluq açılır.

Münaqişəli ailə ilə bağlı qovluqda aşağıdakı sənədlər toplanılır:

Polis sahə inspektorunun raportu

Məhkəmə, prokurorluq, istintaq, təhqiqat, yerli icra və bələdiyyə orqanlarının təqdimatı, qərarı, digər materiallarının surəti

Ailənin (ailələrin) tərkibi, iş yeri, digər anket məlumatlar

Tərəflərin izahatları

Tərəflər ətrafında aparılan profilaktik işləri (görüşlər, söhbətlər və s.) özündə əks etdirən arayış (ən azı ayda bir dəfə)

Mübahisə, münaqişənin qarşısının alınması məqsədilə tərəflərin yaxın qohumları, tanışları, ictimaiyyət nümayəndələri, yerli icra və bələdiyyə orqanlarının işçilərinin cəlb olunması və bu sahədə görülən işlər haqqında arayış

Ailənin münəqişəli kimi qeydiyyatata alınması üçün əsaslar:

Məhkəmə, prokurorluq, istintaq, təhqiqat orqanlarının təqdimat, qərardad, qərarları

Ailədən polis orqanına daxil olan qarşılıqlı şikayətlərin çoxluğu

Ailədə mütəmadi olaraq məişət zəminində mübahisə və münəqişələrin olması barədə digər məlumatlar

Məişət zorakılığından zərər çəkmiş şəxsə verilən mühafizə orderlərin növləri:

Qısamüddətli(30 g.)

Uzunmüddətli(180 g.)

**Qısamüddətli mühafizə orderində məişət zorakılığını
törətmiş şəxsə aşağıdakılar qadağan edilə bilər:**

Məişət
zorakılığının
təkrar
törədilməsi

Zərər çəkmiş
şəxsin olduğu yer
ona məlum
olmadıqda həmin
şəxsin axtarılması

Zərər çəkmiş
şəxsə
narahatlıq
gətirən digər
hərəkətlərin
edilməsi

**Uzunmüddətli mühafizə orderində qeyd olunanlarla
yanaşı aşağıdakılar nəzərdə tutula bilər:**

Məişət zorakılığını törətmiş şəxsin yetkinlik yaşına çatmamış uşaqları ilə ünsiyyət qaydaları

Yaşayış sahəsindən və ya birgə əmlakdan istifadə qaydalarının müəyyən edilməsi

Zərər çəkmiş şəxsə tibbi və hüquqi yardımın göstərilməsi ilə bağlı xərclərin məişət zorakılığını törətmiş şəxs tərəfindən ödənilməsi şərtləri

Mühafizə orderinin tələblərini icra etməyən şəxsin qanunvericiliyə uyğun olaraq məsuliyyətə cəlb olunmasının izah edilməsi haqqında məlumat

**Fərdi tərbiyəvi-qabaqlayıcı iş aşağıdakı qaydada
aparılır:**

Məişət zorakılığı törətmiş şəxsin sosial-psixoloji vəziyyətinin öyrənilməsi

Fərdi pedaqoji və psixoloji təsiretmə vasitələrinin seçilməsi və tətbiq edilməsi

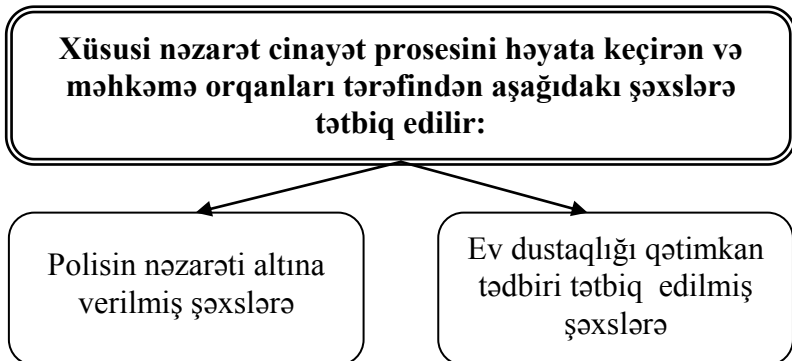
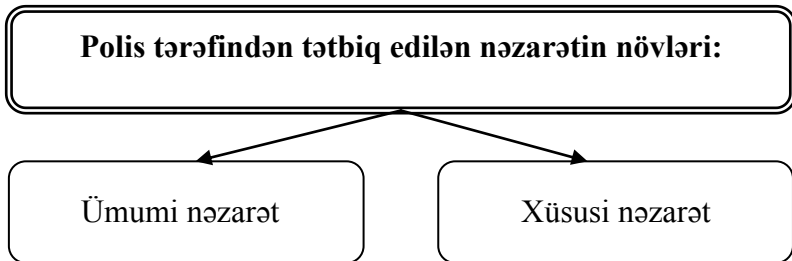
Tərbiyəvi xarakterli söhbətlərin aparılması

Tərbiyəvi xarakterli tapşırıqların və tövsiyələrin verilməsi

Məişət zorakılığı törətmiş şəxsin davranışına, verilən tapşırıq və tövsiyələrin yerinə yetirilməsinə nəzarət edilməsi, ailəyə münasibətinin öyrənilməsi

VII FƏSİL
POLİSİN NƏZARƏTİ ALTINA VERMƏ VƏ EV
DUSTAQLIĞI QƏTİMKAN TƏDBİRLƏRİNİN TƏTBİQ
EDİLMƏSİ SAHƏSİNDƏ POLİS ORQANLARININ
İŞİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan
tədbirinin anlayışı və hüquqi əsasları

Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri - qanunla müəyyən olunmuş hüquqi məhdudiyyətlərin təhqiqatçının, müstətiqin, prokurorun və ya məhkəmənin qərarı ilə şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə tətbiqidir.

Ev dustaqlığı qətimkan tədbiri - təqsirləndirilən şəxsi həbsdə saxlamadan və cəmiyyətdən tam təcrid etmədən, məhkəmənin qərarı ilə müəyyən edilmiş azadlıq və digər hüquqlarına məhdudiyyətlər qoyulmasıdır.

§ 2. Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbirlərinin tətbiqi qaydası

Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbirinin tətbiqi

Polisin nəzarəti altına vermə qismində qətimkan tədbirinin seçilməsi barədə qərar cinayət prosesini həyata keçirən orqan tərəfindən qəbul edilir.

Polisin nəzarəti altına vermə qismində qətimkan tədbirinin seçilməsi barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqanın qərarı icra edilməsi üçün şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin yaşayış yeri üzrə polis orqanına göndərilir.

Polisin nəzarəti altına vermə qərarı qəbul edildikdən sonra polis orqanı 24 saat müddətində şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsi dəvət etməli, onu qeydiyyatata almalı və nəzarətin tətbiqinə başlanması barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqana rəsmi məlumat verməlidir.

Nəzarəti həyata keçirən polis sahə rəisi, polis sahə inspektoru şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin polisin nəzarəti altına verilməsi ilə bağlı sənədləri qəbul etdikdən sonra şəxsin əməlinin ağırlılığını, xarakterini, yaşını, səhhətini, məşğuliyyətini, maddi, sosial və ailə vəziyyətini, əvvəllər məhkumluğunun olub-olmamasını və digər zəruri xüsusiyyətləri nəzərə alaraq, onun polis orqanında qeydiyyatdan keçməsinə dair cədvəl hazırlayır.

Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri seçilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin polis orqanında qeydiyyatdan keçmə cədvəlində yaşayış yeri üzrə yoxlamaların, polis orqanına qeydiyyata gəlmələrin sayı və vaxtı, cinayət prosesini həyata keçirən orqandan daxil olmuş əlavə məlumatlar qeyd edilir. Polis orqanında qeydiyyatdan keçmənin sayı ən azı həftədə 1 dəfə müəyyən edilir.

Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri seçilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin polis orqanında qeydiyyatdan keçmə cədvəli polis orqanının rəisi tərəfindən təsdiq olunur, dəftərxanada qeydiyyata alınır və qeydiyyatın aparılması növbətçi hissəyə həvalə edilir.

Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri seçilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin polis orqanında qeydiyyatdan keçməsi barədə qeydlər həmin orqanın məsul növbətçisi tərəfindən xüsusi jurnalda aparılır.

Polisin nəzarəti altına verilən şəxslərin polis orqanının növbətçi hissəsində qeydiyyat jurnalında hər bir şəxs üçün ayrıca vərəq ayrılır, qeydiyyatdan keçməsi barədə nəzarət altında olan şəxs tərəfindən xüsusi qrafada imza edilir.

**Polisin nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri
seçilmiş şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə qoyulmuş
hüquqi məhdudiyyətlər:**

Təhqiqatçının, müstətiqin, prokurorun və ya məhkəmənin icazəsi olmadan yaşayış yerinin hədudlarından kənara getmək

Təhqiqatçının, müstətiqin, prokurorun və ya məhkəmənin icazəsi olmadan yaşayış məntəqəsi hədudlarında daimi yaşayış yerini və ya müvəqqəti olduğu yeri dəyişmək

Ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin tətbiqi:

Ev dustaqlığı qətimkan tədbiri qismində təqsirləndirilən şəxsi həbsdə saxlamadan və cəmiyyətdən tam təcrid etmədən, lakin məhkəmənin qərarı ilə müəyyən edilmiş azadlıq və digər bir sıra hüquqlara məhdudiyyətlər qoyulmasından ibarətdir

Ev dustaqlığının qətimkan tədbiri qismində seçilməsi məsələsinə məhkəmə tərəfindən yalnız müdafiə tərəfinin vəsatəti əsasında həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi haqqında qəbul olunmuş qərarın əvəz edilməsi kimi baxıla bilər

**Ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilmiş
təqsirləndirilən şəxs üzərində nəzarətin həyata
keçirilməsi qaydası**

Ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilmiş təqsirləndirilən şəxsin üzərində nəzarət onun yaşayış yeri üzrə həyata keçirilir

Ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin tətbiq edilməsi barədə polis orqanına daxil olmuş məhkəmənin qərarı ictimai təhlükəsizlik xidmətinin rəisi tərəfindən aparılan xüsusi jurnalda qeydiyyatı alınır və icrası dərhal polis orqanının rəisi tərəfindən aidiyyəti əməkdaşlara həvalə edilir

Ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin tətbiqi zamanı polis əməkdaşları yalnız məhkəmənin qərarında nəzərdə tutulmuş hərəkətləri həyata keçirirlər

Ev dustaqlığı qətimkan tədbiri tətbiq edilmiş təqsirləndirilən şəxs digər yaşayış məntəqəsində aşkar edildikdə həmin ərazinin polis orqanının əməkdaşlarının müşayiəti ilə o, nəzarəti həyata keçirən polis orqanına təhvil verilir

Ev dustaqlığı qətimkan tədbirinin dəyişdirilməsi və ya xitam olunması barədə qərar polis orqanına daxil olduqda onun tətbiqi dərhal dayandırılır və bu barədə cinayət prosesini həyata keçirən orqana rəsmi məlumat verilir

Ev dustaqlığının tətbiqi zamanı aşağıdakı məhdudiyyətlər qoyula bilər:

Yaşayış yerindən tamamilə və ya müəyyən vaxtlarda çıxmağa qadağan qoyulması

Telefon danışqlarına, poçt göndərişlərinə və digər rabitə vasitələrindən istifadəyə qadağan qoyulması

Müəyyən şəxslərlə ünsiyyətdə olmağa və evində hər hansı şəxsi qəbul etməyə qadağan qoyulması

Elektron nəzarət vasitələrinin tətbiqi, bu vasitələri gəzdirmək və onların işinə xidmət etmək vəzifəsinin qoyulması

Nəzarət telefon zənglərinə və ya digər nəzarət siqnallarına cavab vermək, təhqiqat orqanına və ya təqsirləndirilən şəxsin davranışına nəzarət edən polis orqanına müəyyən edilmiş vaxtda zəng etmək, yaxud şəxsən gəlmək vəzifəsinin qoyulması

Təqsirləndirilən şəxsin və ya onun yaşayış yerinin müşahidə altına alınması, habelə evinin, mənzilinin və ya yaşayış üçün ona ayrılmış digər yerin polis tərəfindən mühafizə edilməsi

Təqsirləndirilən şəxsin lazımi davranışını və cəmiyyətdən natamam təcrid olunmasını təmin edən digər tədbirlərin görülməsi

II BÖLMƏ
DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARI TƏRƏFİNDƏN
AYRI-AYRI İNZİBATİ XƏTALARIN XƏBƏRDAR
EDİLMƏSİ VƏ QARŞISININ ALINMASI

VIII FƏSİL
İCTİMAİ QAYDAYA, İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYƏ
VƏ İDARƏÇİLİK QAYDALARINA QƏSD EDƏN
XƏTALARIN XƏBƏRDAR EDİLMƏSİ VƏ
QARŞISININ ALINMASI

§ 1. İctimai qaydaya və ictimai təhlükəsizliyə qəsd edən
xətalərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

İctimai qaydaya qəsd edən xətalər:

- xırda xuliqanlıq (İXM, maddə 296);
- yetkinlik yaşına çatmayanların xırda xuliqanlığına görə valideynlərinin və ya onları əvəz edən şəxslərin məsuliyyəti (İXM, maddə 297);
- yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin təşkili və keçirilməsi qaydasının pozulması (İXM, maddə 298);
- məişət səs-küyünə qarşı mübarizə qaydalarının pozulması (İXM, maddə 306).

İctimai təhlükəsizlik əleyhinə olan xətaları aşağıdakı kimi sistemləşdirmək olar:

- fəvqəladə vəziyyət rejimi tələblərinin pozulması (İXM, maddə 301);
- yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması və ya yerinə yetirilməməsi (İXM, maddə 302);
- yanğın təhlükəsizliyi sahəsində məhsulun və xidmətlərin sertifikatlaşdırılması, tədavülə buraxılması və saxlanması, onların işlədilməsi qaydalarının pozulması (İXM, maddə 303);
- yanğın təhlükəsizliyi sahəsində xidmətlərin və işlərin görülməsi üçün xüsusi razılıq (lisenziya) alınması tələb olunan fəaliyyətlə belə razılıq olmadan məşğul olma, yaxud lisenziyada müəyyən edilmiş şərtləri pozma (İXM, maddə 304);
- yaşayış məntəqələrində və xüsusi olaraq ayrılmamış yerlərdə, yaxud müəyyən edilmiş qaydanı pozmaqla odlu silahdan atəş açma (İXM, maddə 305).

Xırda xuliqanlıq - yəni ictimai qaydanı pozan və ya fiziki şəxslər üzərində zor tətbiq olunması ilə və ya belə zorun tətbiq edilməsi hədəsi ilə, yaxud özgənini əmlakının məhv edilməsi və ya zədələnməsi ilə müşayiət edilməyən hərəkətlərin cəmidir.

Obyekti ictimai qaydadır. İctimai qayda dedikdə ictimai yerlərdə insanların ünsiyyət prosesində yaranan sosial normalarla nizamlanan ictimai münasibətlər sistemi başa düşülür.

Obyektiv cəhətdən xırda xuliqanlıq ictimai qaydanın pozulmasına yönəlmiş hüquqazidd hərəkətlərin törədilməsi ilə ifadə olunur. Xırda xuliqanlıq ictimai həyatın istənilən sahəsində törədilə bilər: küçələrdə, yaşayış binalarında, vağzallarda, ictimai nəqliyyat vasitələrində və s.

Subyekti 16 yaşı tamam olmuş anlaqlı fiziki şəxslər ola bilər. On dörd yaşından on altı yaşınadək olan yetkinlik yaşına çatmayanların törətdikləri xırda xuliqanlıq görə onların valideynləri və ya onları əvəz edən şəxslər inzibati məsuliyyətə cəlb edirlər.

Subyektiv cəhətdən birbaşa qəsdlə törədilir. Xətanı törətmiş şəxs ictimai qaydanı pozduğunu dərk edir və bunu arzu edir. Qeyd edilən xətanın motivi xəta törətmiş şəxsin digərlərindən öz üstünlüyünü və fərqləndiyini nümayişkarcasına göstərməkdir.

Xırda xuliqanlıqın qarşısının alınmasının inzibati-hüquqi metodları:

İctimai yerlərdə törədildiyi üçün polis əməkdaşının hərəkətləri hüquqauyğun çərçivədə olmalı, həm təqsirkar şəxsin və həm də digərlərinin hüquq və azadlıqlarının toxunulmazlığına qəsd etməməlidir.

Əksər hallarda bu növ xətlər törədilərkən hadisə yerində zəruri inzibati-prosessual hərəkətlərin yerinə yetirilməsi qeyri-mümkün olur. Bu səbəbdən də təqsirkar şəxsin polis orqanına gətirilməsi zərurəti yaranır. Daha sonra təqsirkar şəxsin şəxsi axtarışı, onda olan şeylərin yoxlanması həyata keçirilə bilər.

Polis əməkdaşının raportunda inzibati xətanın törədilməsi ilə bağlı faktlardan başqa inzibati xəta törətmiş şəxsin polis orqanına gətirilməsi zamanı davranışının xarakteri barədə məlumatlar da öz əksini tapmalıdır.

Xırda xuliqanlıqə görə şəxsin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi zamanı sübutetmə bazasının təmin edilməsi mühüm amillərdən biridir. Bu məqsədlə polis əməkdaşı təqsirkarın hüquqazidd hərəkəti barədə protokol tərtib edir (İXM maddə 410), şahidləri və zərərçəkmiş şəxsləri müəyyən edərək onlardan alınmış məlumatları sənədləşdirir.

Maddi ziyanın olması, zərərçəkmiş şəxslərin sağlamlığına zərər vurma faktlarının olub-olmamasını dəqiqləşdirməli, təqsirkarın şəxsiyyəti və davranışının xarakteri, xətanın törədilmə yeri və vaxtı barədə məlumat əldə etməlidir.

Xırda xuliqanlıqın xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması taktikasının səciyyəvi əlamətlərindən biri də bu növ xətaların törədilmə şəraiti ilə bağlıdır. Belə ki, xırda xuliqanlıq ictimai yerlərdə, yəni insan kütləsinin daha çox olduğu yerlərdə baş verir. Polis əməkdaşı xətanın qarşısı alınan və təqsirkar şəxs polis orqanına gətirilən zaman ictimai yerdə olan insanların köməyindən istifadə edə bilər.

§ 2. İdarəetmə qaydasına qəsd edən xətlərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

İdarəçilik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin növləri:

- Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının (vəzifəli şəxslərin) tələblərinin yerinə yetirilməsi əleyhinə olan inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 310, 316-326, 328, 343, 348-ci maddələri);
- məhkəmə fəaliyyəti əleyhinə olan inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 311, 312, 313-cü maddələri);
- pasport qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 327, 329, 333, 340-cı maddələri);
- dövlət sərhəddi rejimi əleyhinə olan inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 334-336-cı maddələri);
- dövlət təltifləri barəsində və beynəlxalq nişanlar və fərqləndirici siqnallardan qanunsuz istifadə edilməsi ilə bağlı inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 341, 342-ci maddələri);
- xüsusi icazə sistemi əleyhinə olan inzibati xətlər (Azərbaycan Respublikası İXM-nin 344-348-ci maddələri).

İdarəçilik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər idarəçilik fəaliyyəti prosesində yaranan ictimai münasibətlərə qəsd edərək idarə, müəssisə və təşkilatların normal fəaliyyətini pozur.

Obyekti idarəçilik fəaliyyəti və dövlət intizamıdır

Obyektiv tərəfdən aktiv və passiv hərəkətlərlə törədilir

Subyektiv 16 yaşına çatmış anlaqlı fiziki şəxslər, vəzifəli şəxslər, hüquqi şəxslər ola bilərlər

Subyektiv tərəfdən qəsd və ya ehtiyatsızlıqla törədilə bilər

Polis işçisinin ictimai qaydanın mühafizə vəzifələrini icra edərkən qanuni tələblərinə qəsdən tabe olmama kimi inzibati xətanın qarşısı alınan zaman aşağıdakı amillər nəzərə alınmalıdır:

Xəta müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə ilə müşayiət edilmişdirmi

Şahidlərin və zərərçəkmişlərin dairəsi dəqiqləşdirilməlidir

Polis işçisinin qanuni tələblərinə tabe olmama hər hansı inzibati xətanın davamı olaraq baş vermişdirmi

IX FƏSİL
SƏRXOŞLUQ, ALKOQOLİZM, NARKOMANİYA VƏ
FAHİŞƏLİKLƏ BAĞLI HÜQUQ POZUNTULARININ
XƏBƏRDAR EDİLMƏSİ VƏ QARŞISININ ALINMASI

§ 1. Sərxoşluq və alkoqolizmin xəbərdar edilməsi
və qarşısının alınması

Alkoqolizmin simptomları aşağıdakılardır:		
Spirtli içkilərin yüksək dozalarda qəbulu (bir neçə ildən sonra həmin şəxsdə alkoqol sərxoşluğu az miqdarda da spirtli içki qəbul edəndən sonra yaranır)	Spirtli içkilərə aludəçilik (spirtli içkilərin qəbul edilməsində uzunmüddətli fasilənin olmaması və bunun üçün şəxsdə iradəvi və fizioloji keyfiyyətlərin itirilməsi)	İntellektual və mənəvi-etik tənəzzül

**DİO sərxoşluq və alkoqolizmə qarşı mübarizədə
aşağıdakı vəzifələri həyata keçirirlər:**

Alkoqolizmə və sərxoşluğa qarşı mübarizə ilə bağlı normativ-hüquqi aktların tələblərinin pozulmasının qarşısının alınması

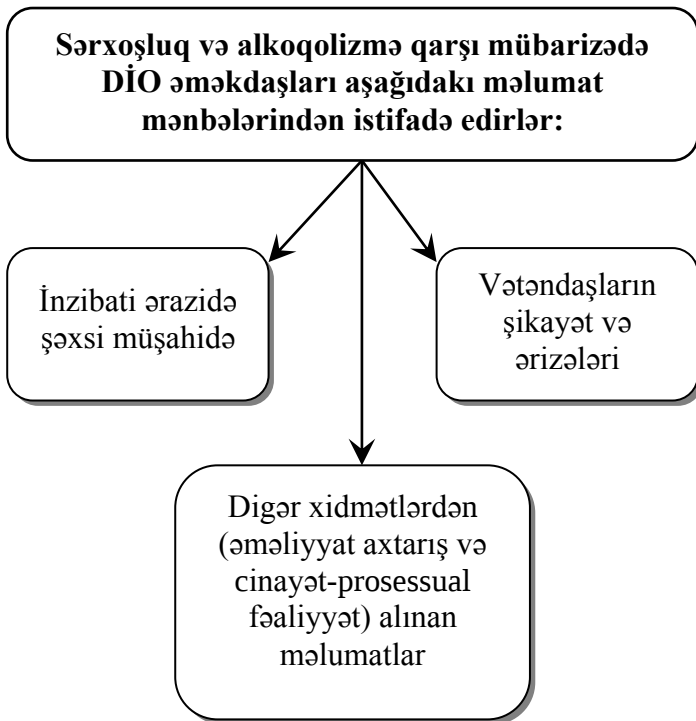
Mütəmadi olaraq spirtli içki qəbul edərək birgəyaşayış qaydalarını pozan şəxslərin aşkar edilməsi və onlarla profilaktik işlərin aparılması

Sağlam həyat tərzinin keçirilməsi istiqamətində gənclər arasında tərbiyəvi işin aparılması

İctimai yerlərdə sərxoş vəziyyətdə olan və müstəqil hərəkət etmək qabiliyyətini itirən, özünə və ya ətrafdakılara zərər yetirə bilən şəxslərin xüsusi tibb müəssisələrinə gətirilməsi

Sərxoşluğun qarşısının alınmasında, müvafiq tədbirlərin işlənib hazırlanmasında dövlət və qeyri-dövlət qurumları ilə qarşılıqlı əlaqənin yaradılması

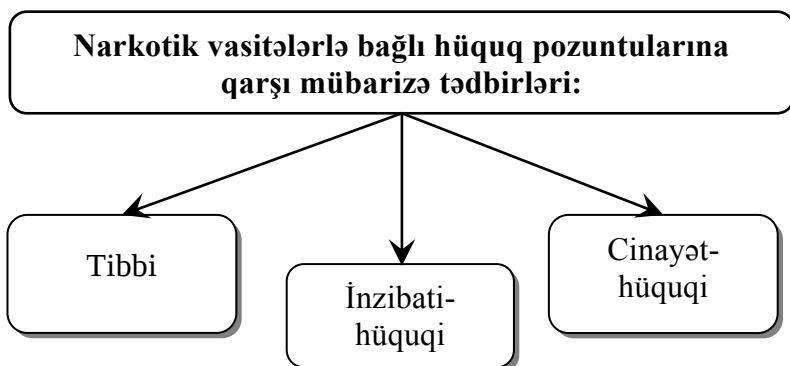
İnzibati qanunvericiliyin pozulması ilə əlaqədar tətbiq edilən tənbehlərin realizəsinin təmin edilməsi

§ 2. Narkotik vasitələrlə bağlı inzibati xətlərin, fahişəlik və zöhrəvi xəstəliklərin yayılmasının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

Narkotik vasitələrlə bağlı istifadə edilən əsas anlayışlar aşağıdakılardır:

- narkotik vasitələr –sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatları, o cümlədən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərdir;
- psixotrop maddələr –sintetik və ya təbii mənşəli maddələr, onların preparatlarıdır;
- prekursorlar - narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin hazırlanması məqsədi ilə istifadə edilən kimyəvi maddələr və onların duzları, habelə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə yuxarıda göstərilən kateqoriyalara aid edilmiş və idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan kimyəvi maddələr və onların duzlarıdır;
- narkomanlıq – xroniki intokkasiya doğuran, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin sui-istifadəsi nəticəsində yaranmış narkotik vasitələrdən və psixotrop maddələrdən psixi və (və ya) fiziki asılılıqla, o cümlədən psixi və davranış pozuntuları ilə ifadə olunan xəstəlik vəziyyətidir;
- narkomanlıq xəstəliyinə düçar olan şəxs – narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin sui-istifadəsi nəticəsində onlardan psixi və (və ya) fiziki asılılıq vəziyyətinə düşən, o cümlədən psixi və davranış pozuntuları ilə müşahidə olunan və barəsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada narkoloji-tibb müəssisəsi tərəfindən «narkomanlıq» diaqnozu təyin edilmiş şəxsdir.

X FƏSİL
YETKİNLİK YAŞINA ÇATMAYANLAR TƏRƏFİNDƏN
TÖRƏDİLƏN HÜQUQPOZMALARIN XƏBƏRDAR
EDİLMƏSİ VƏ QARŞISININ ALINMASI

§ 1. Yetkinlik yaşına çatmayanlar arasında nəzarətsizlik və hüquqpozuntularının profilaktikası işinin təşkili üzrə polis orqanlarının vəzifələri və onların fəaliyyətinin hüquqi əsasları

Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığı və hüquq pozuntularının profilaktikası ilə bağlı istifadə olunan əsas anlayışlar aşağıdakılardır:

Yetkinlik yaşına çatmayanlar - on səkkiz yaşınadək olan şəxslər

Baxımsız - təlim-tərbiyə vermək, yaxud saxlamaq vəzifəsinin valideynləri və ya digər qanuni nümayəndələri tərəfindən yerinə yetirilməməsi və ya lazımınca yerinə yetirilməməsi nəticəsində davranışına nəzarət olunmayan yetkinlik yaşına çatmayan

Kimsəsiz - müəyyən yaşayış və ya qalmağa yeri olmayan yetkinlik yaşına çatmayan

Sosial təhlükəli vəziyyətdə olan yetkinlik yaşına çatmayan - baxımsızlıq və ya kimsəsizlik nəticəsində həyatına və ya sağlamlığına təhlükə yaranan, yaxud tərbiyə edilməsi və ya saxlanması üçün tələblərə cavab verməyən şəraitdə olan, yaxud hüquq pozuntuları törədən yetkinlik yaşına çatmayan

Fərdi profilaktiki iş - sosial təhlükəli vəziyyətdə olan ailələrin və yetkinlik yaşına çatmayanların vaxtında aşkar edilməsi, habelə onların sosial-pedaqoji reabilitasiyası və (və ya) yetkinlik yaşına çatmayanlar tərəfindən hüquq pozuntularının törədilməsinin qarşısının alınması üzrə fəaliyyət

Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası – sosial təhlükəli vəziyyətdə olan ailələrlə və yetkinlik yaşına çatmayanlarla fərdi profilaktik işlə birgə həyata keçirilən, yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığına, kimsəsizliyinə, habelə onlar tərəfindən hüquq pozuntularının törədilməsinə imkan yaradan səbəb və halların aşkar edilməsinə və aradan qaldırılmasına yönəldilmiş sosial, hüquqi, pedaqoji və digər tədbirlər sistemidir

**YYÇ-ın hüquq pozuntularının qarşısının alınması
sahəsində polis əməkdaşlarının vəzifələri
aşağıdakılardır:**

Profilaktik iş aparmaq

YYÇ-ın qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə
müəssisəsinə göndərilməsi barədə məhkəmənin
qərarını icra etmək

Müraciətlərə öz səlahiyyətləri daxilində baxmaq

Müvafiq dövlət orqanlarına və müəssisələrə YYÇ-
ın baxımsızlığına, qanunazidd əməllər törətməsinə
imkan yaradan səbəb və hallar barədə məlumat
vermək

§ 2. Yetkinlik yaşına çatmayanlarla profilaktiki işin təşkili

DİO-da profilaktiki qeydiyyatı götürülən yetkinlik yaşına çatmayanlara və valideynlərə fərdi profilaktik iş tərtib edilir.

Yetkinlik yaşına çatmayanlar **11 yaşdan 18 yaşadək** profilaktik qeydiyyatı götürülür.

Valideynlər üçün yaş həddi müəyyən edilmir.

Fərdi profilaktik işin aparılması üçün əsaslar:

Yetkinlik yaşına çatmayanın və ya onun valideynlərinin, yaxud digər qanuni nümayəndələrinin müraciəti

Məhkəmənin qərarı

Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyanın qərarı

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər əsaslar

Haqqında FPI açılan yetkinlik yaşına çatmayanlar:

- azadlıqdan məhrumetmə yerlərindən buraxılanlar, amnistiya və ya əfvətmə aktı əsasında, yaxud şərti olaraq vaxtından əvvəl cəzadan və cinayət məsuliyyətindən azad olunanlar;
- müəyyən müddətə azadlıqdan məhrumetmə istisna olmaqla, digər cəza növlərinə məhkum olunanlar;
- qəsdən törədilmiş ictimai təhlükəli əmələ görə haqqında cinayət işinin başlanması rədd edilmiş və ya başlanmış cinayət işinə xitam verilmişlər;
- tərbiyəvi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edilərək, islah olunması mümkün hesab olunmaqla cinayət məsuliyyətindən və ya cəzadan azad edilənlər;
- cinayət əlamətləri olan ictimai təhlükəli əməl törətmiş, lakin cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş yaş həddinə çatmayanlar;
- inzibati tənbeh tədbirlərinin tətbiqinə səbəb olmuş hüquq pozuntuları törətmiş 16 yaşı tamam olanlar;
- inzibati tənbeh tədbirlərinin tətbiqinə səbəb olmuş hüquq pozuntuları törətmiş, lakin inzibati məsuliyyətə cəlb olunması üçün qanunvericiliklə müəyyən olunmuş yaş həddinə çatmayanlar;
- tibbi göstəriş və həkim təyinatı olmadan narkotik vasitələr və psixotrop maddələr qəbul edənlər, səhiyyə orqanları tərəfindən “narkoman” diaqnozu təyin olunanlar, narkoloji dispanserlərdə və xəstəxanalarda ambulator və stasionar müalicəyə cəlb olunmaqla qeydiyyatda götürülənlər;
- çətin tərbiyə olunanlar, avarılıqla və dilənçiliklə məşğul olanlar, əxlaqsız həyat tərzini sürənlər, ümumi orta təhsildən qərəzli şəkildə yayınanlar;
- 16 yaşına qədər özbaşına və qərəzli şəkildə evdən, təlim-tərbiyə və digər uşaq müəssisələrindən gedənlər.

**Profilaktiki qeydiyyatata götürülməklə haqqında FPI
tərtib edilən valideynlər və digər qanuni
nümayəndələr:**

Yetkinlik yaşına çatmayanların tərbiyəsi, təhsili və saxlanılması üzrə öz vəzifələrini yerinə yetirməyənlər

Uşaqlarının, qəyyumluğa, himayəyə götürdüyü şəxslərin davranışına mənfi təsir göstərən, onlarla qəddar və zorakı rəftar edən, habelə uşaqları avaralığa, dilənçiliyə və ya hüquqa zidd digər əməllərə cəlb edənlər

Himayəsində 16 yaşa qədər uşaqları olmaqla xroniki alkoqolizm və ya narkomanlığa görə səhiyyə orqanlarında qeydiyyatata alınmışlar

FPI-də aşağıdakı sənədlər olmalıdır:

İcraçı əməkdaşın raportu, FPI-nin açılması barədə, eləcə də profilaktiki tədbirlərə dair polis orqanı rəisi və ya kuratorluq üzrə müavin tərəfindən təsdiq olunmuş qərar, iş planı və digər əsasverici sənədlər

Qeydiyyatda alınmış şəxsə dair arayış və 4 x 6 ölçüdə fotosəkli

Məhkumluğu, habelə əvvəllər DİO-da profilaktiki qeydiyyatda olub-olmaması barədə sorğu sənədləri, onların nəticələri haqqında məlumatlar

Göstərilən vəzifələrin yerinə yetirilməsi barədə göstərişlər, arayış və raportlar, müzakirənin nəticələri barədə materialları və digər zəruri sənədlər

Yetkinlik yaşına çatmayanlara dair FPI aşağıdakı hallarda dayandırılır və qeydiyyatda olan şəxslər qeydiyyatdan çıxarılır:

Yetkinlik yaşına çatmayanın hüquqa zidd əməllər törətməsinə şərait yaradan amillər və səbəblər aradan qaldırılmaqla onun islah olunması və düzgün yola qayıtması profilaktiki-nəzarət tədbirləri nəticəsində müəyyən edildikdə, habelə buna kifayət qədər əsas (oxuduğu, işlədiyi, yaşadığı müəssisə, təşkilat və yerli hakimiyyəti qurumlarının vəsatəti, müraciəti, xasiyyətnaməsi) olduqda

Şerti məhkumətmə müddətinin, habelə islah və ictimai işlər növündə təyin olunmuş cəza müddətinin başa çatması ilə əlaqədar məhkumun cəzadan azad edilməsi haqqında məhkəmənin hökmü (qərarı, qərardadı) çıxarıldıqdan 3 ay sonra

Şerti məhkumluğun ləğv edilməsi və məhkumun azadlıqdan məhrumətmə yerlərinə göndərilməsi barədə məhkəmənin hökmü (qərarı) çıxarıldıqda

Açıq və qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisələrinə göndərildikdə

Narkomanlar, toksikomanlar və psixotrop maddələr qəbul edənlər müalicə kursunu bitirdikdən və sağaldıqları barədə mütəxəssisin verdiyi rəydən (təvsiyədən) 3 ay sonra

Ölümü, yaşayış yerini dəyişməsi, həbs və azadlıqdan məhrum edilməsi ilə əlaqədar

Valideynlər, digər qanuni nümayəndələr aşağıdakı hallarda profilaktiki qeydiyyatdan çıxarılır:

Yetkinlik yaşına çatmayanın tərbiyəsi, təhsili və saxlanması üzrə vəzifələrini yerinə yetirməsi profilaktiki-nəzarət tədbirləri nəticəsində müəyyən edildikdə, habelə buna kifayət qədər əsas (işlədiyi, yaşadığı təşkilatın sosial-səhiyyə və yerli hakimiyyət qurumunun vəsatəti, müraciəti, xasiyyətnaməsi) olduqda

Himayəsində olan uşaqları 18 yaşına çatdıqda

Valideynlik hüquqlarından məhrum edildikdə və ya valideynlik hüquqları məhdudlaşdırıldıqda

Azadlıqdan məhrum edildikdə və öldükdə

§ 3. Daxili işlər orqanlarında yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün müvəqqəti təcridetmə mərkəzlərinin fəaliyyəti

Daxili işlər orqanlarında yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün müvəqqəti təcridetmə mərkəzləri **11 yaşından 18 yaşınadək** yetkinlik yaşına çatmayanların, onların həyatının, sağlamlığının qorunması və təkrar hüquq pozuntusu törətməsinin qarşısının alınması məqsədi ilə sutka ərzində qəbulunu və müvəqqəti saxlanılmasını təmin edən xidmət sahəsidir.

Təcridetmə mərkəzlərinə aşağıda göstərilən yetkinlik yaşına çatmayanlar yerləşdirilir:

Məhkəmənin qərarı əsasında qapıl tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisələrinə göndərilənlər

Qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisələrinə yerləşdirilməsi haqqında məsələyə məhkəmə tərəfindən baxılmasını gözləyənlər

Qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisələrini
icazəsiz tərk edənlər

Həyatının, sağlamlığının qorunması və təkrar ictimai
təhlükəli əməlin törədilməsinin qarşısının alınması, o
cümlədən yaşayış yerinin, yaxud şəxsiyyətinin
müəyyən edilməsi zərurətinin olduğu hallarda cinayət
törətmiş və cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması üçün
cinayət qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş yaş
həddinə çatmış yetkinlik yaşına çatmayanlar

Şəxsiyyətini və yaşayış yerini müəyyən etmək
mümkün olmadıqda, inzibati tənbeh tədbirlərinin
tətbiqinə səbəb olmuş hüquq pozuntuları törətmiş və
inzibati məsuliyyətə cəlb olunması üçün inzibati
xətalər qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş yaş
həddinə çatmış yetkinlik yaşına çatmayanlar

Qapalı tipli xüsusi təlim-tərbiyə müəssisəsinə göndərilməsi haqqında vəsatətə məhkəmə tərəfindən baxılanadək yetkinlik yaşına çatmayanlar aşağıdakı hallarda məhkəmənin qərarı əsasında 30 günədək təcridetmə mərkəzinə yerləşdirilə bilirlər:

Yetkinlik yaşına çatmayanın həyat və sağlamlığı üçün təhlükə yarandıqda

İctimai təhlükəli əməlin təkrar törədilməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə

Yetkinlik yaşına çatmayanın yaşayış yeri və qaldığı yer olmadıqda

Yetkinlik yaşına çatmayan məhkəməyə gəlmədikdən və ya tibbi müayinə apararı səhiyyə müəssisəsinə gəlmədikdə, yaxud yaşayış yerindən qaçdıqda

XI FƏSİL

TƏBİƏTİN MÜHAFİZƏSİ SAHƏSİNDƏ DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ FƏALİYYƏTİ

§ 1. Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə fəaliyyətinin anlayışı, bu sahədə əsas vəzifələri və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqəsi

**Ekoloji təhlükəsizlik və ətraf mühitin mühafizəsi
sahəsində istifadə olunan əsas anlayışlar
aşağıdakılardır:**

Ətraf mühit – insan fəaliyyətindən asılı olmayaraq, onu əhatə edən canlı və cansız təbiətin məcmusudur

Ekologiya – ətraf mühitin tarazlığını və bu tarazlığın pozulmasına təsir edən təbii amillər və antropogen (insan fəaliyyəti) və fiziki prosesləri öyrənən elm

ekoloji təhlükəsizlik – insanın və cəmiyyətin həyati vacib maraqlarının, ətraf mühitin ona antropogen və təbii təsirlər nəticəsində yaranan təhlükələrdən qorunmasının təmin edilməsidir

Ekoloji təhlükə – insanın və cəmiyyətin həyati vacib maraqlarına, ətraf mühitə antropogen və təbii təsirlər nəticəsində yaranan vəziyyətdir

Ətraf mühitin mühafizəsinin əsas prinsipləri:

Sosial-iqtisadi, mənəvi-estetik problemlərin qarşılıqlı həlli

Ərazilərdə ekoloji tarazlığın təmin edilməsi və pozulmuş təbii ekoloji sistemlərin bərpası

Təbii ehtiyatların səmərəli istifadə olunması və bərpası, təbiətdən istifadənin və ətraf mühitin mühafizəsinin iqtisadi stimullaşdırılmasının tətbiq edilməsi

Ətraf mühitin bioloji müxtəlifliyinin qorunmasının təmin edilməsi

Dövlət nəzarəti, ətraf mühitin mühafizəsi haqqında qanunvericiliyin pozulmasına görə məsuliyyət

Ətraf mühitə zərər vurulmasının qarşısının alınması və vurulan zərərin qiymətləndirilməsi

Ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində əhəlinin və ictimai birliklərin iştirakı

Ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq

Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə fəaliyyəti daha çox polis sahə inspektorları, Dövlət Yol Polisi, post-patrul xidməti, mühafizə xidməti tərəfindən həyata keçirilir. Bu sahədə işin təşkili DİN Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinin Təbiəti mühafizə və sanitar epidemioloji xidmətləri ilə əlaqəli işin təşkili bölməsi tərəfindən aparılır.

DİO-nun təbiəti mühafizə fəaliyyəti dedikdə - təbiət obyektlərinin mühafizəsi və onun təşkili, təbiət mühafizə sahəsində qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi, hüquq-pozmaların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması, müəyyən edilmiş normativ aktlar çərçivəsində hüquqpozma törətmiş şəxslərə qarşı inzibati-hüquqi təsir tədbirlərinin tətbiq edilməsindən ibarət olan icraedici-sərəncamverici fəaliyyət başa düşülür.

§ 2. Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə sahəsində əsas vəzifələri və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqəsi

Təbiətin mühafizəsi üzrə daxili işlər orqanlarının əsas vəzifələri:

Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan hüquqpozumların xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

Hüquq pozuntusu törətmiş şəxsə qarşı inzibati məcburiyyət tədbirlərinin tətbiq edilməsi

Səhiyyə orqanları ilə birlikdə küçələrin, həyətlərin, kurort zonalarının və çimərliklərin sanitar qaydalarına nəzarətin həyata keçirilməsi

Təbiəti mühafizə fəaliyyəti üzrə müvafiq orqanlara köməkliyin göstərilməsi, ov və balıq ovu qaydalarının pozulmasına qarşı mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi

Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda təhqiqatın aparılması

Təbiəti mühafizə sahəsində DİO-nun fəaliyyətində qarşılıqlı əlaqənin təşkilati hüquqi formaları:

Birgə yoxlamaların keçirilməsi

Keşikçəkmə

Nəzarət postlarının, pusquların, sipərlərin qurulması

Baxışların keçirilməsi

Təbiəti mühafizə üzrə polisin digər orqanlarla qarşılıqlı əlaqəsi üzrə tədbirlərin hazırlıq mərhələsində aşağıdakı ilkin məlumatlar və həyata keçiriləcək tədbirlərin dairəsi müəyyən edilir:

- ❖ keçiriləcək reydlərin vaxtı və yeri;
- ❖ reydin keçiriləcəyi ərazinin sərhədi;
- ❖ reydə cəlb ediləcək qüvvə və vasitələrin miqdarı;
- ❖ reyd iştirakçılarının toplanma yeri və vaxtı;
- ❖ reyd iştirakçılarının texniki cəhətdən təchiz edilməsi;
- ❖ reyd iştirakçılarının rabitə sistemi;
- ❖ reydin keçirilməsinə cavabdeh, məsul şəxsin təyin edilməsi və s.

Daxili işlər orqanlarının təbiəti mühafizə fəaliyyətinin məzmununa - analitik işin aparılması, təbiəti mühafizə fəaliyyətinin planlaşdırılması və nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsinin təşkili, daxili işlər orqanlarının xidmət və bölmələri ilə təbiəti mühafizə fəaliyyətini həyata keçirən digər orqanlarla qarşılıqlı əlaqənin yaradılması, qabaqcıl təcrübənin öyrənilərək yayılması və s. təşkilati xarakterli tədbirlər də aiddir.

§ 3. Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin növləri və onlara qarşı tətbiq edilən inzibati məcburetmə tədbirləri

Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərə görə tətbiq edilən inzibati tənbeh növləri:

- ❖ xəbərdarlıq;
- ❖ inzibati cərimə;
- ❖ inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmeti ödənişlə alınması;
- ❖ inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetin müsadirəsi,
- ❖ inzibati xəta törətmiş şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması.

Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətləri təqribi olaraq aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

İşlərin yerinə yetirilməsi zamanı ətraf mühitin mühafizəsi qaydalarına qəsd edən inzibati xətlər

Ekoloji cəhətdən təhlükəli maddələrin və tullantıların dövriyyəsi qaydalarını pozma

Təbiətin ayrı-ayrı komponentlərinə qəsd edən inzibati xətlər (həm canlı və həmçinin cansız təbiətin mühafizəsi qaydalarının pozulması)

İşlərin yerinə yetirilməsi zamanı ətraf mühitin mühafizəsi qaydalarına qəsd edən inzibati xətlər:

- müəssisələrin, qurğuların və başqa obyektlərin tikintisi və yenidən qurulması zamanı ekoloji tələblərin pozulması (İXM, maddə:78);
- müəssisələr, qurğular və başqa obyektlər istismara verildikdə və ya istismar müddətində ekoloji tələblərin pozulması (İXM, maddə: 79);
- ətraf mühitə tullatılarında müəyyən edilmiş normadan artıq çirkləndirici maddələr olan nəqliyyat vasitələrinin istehsalı, idxalı, istismara buraxılması (İXM, maddə:80) və s.

Ekoloji cəhətdən təhlükəli maddələrin və tullantıların dövriyyəsi qaydalarını pozma:

Ətraf mühitə atılan, axıdılan və ya basdırılan zərərli maddələrin miqdarının, habelə zərərli fiziki təsirlərin hədlərinin yol verilə bilən normativlərdən artıq olması (İXM, maddə: 76)

Radioaktiv maddələrlə iş zamanı ekoloji tələblərin pozulması (İXM, maddə: 77)

Təbiətin ayrı-ayrı komponentlərinə qəsd edən inzibati xətlər (həm canlı və həmçinin cansız təbiətin mühafizəsi qaydalarının pozulması):

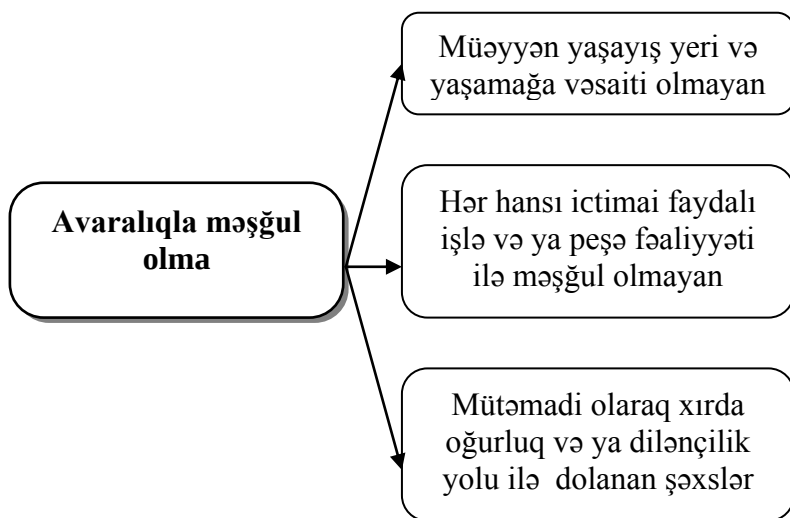
- yerin təkindən istifadə qaydalarının pozulması (İXM, maddə:85);
- torpaqların zibillənməsi və korlanması (İXM, maddə: 86);
- su obyektlərinin və sudan istifadə qaydalarının pozulması (İXM, maddə: 101);
- balıq ehtiyatlarının mühafizəsi və ov qaydalarının pozulması (İXM, maddə: 111) və s.

XII FƏSİL

AVARALIĞA QARŞI DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ FƏALİYYƏTİNİN TƏŞKİLİ

§ 1. Avaralığın anlayışı və məzmunu

Avaralıqla məşğul olan dedikdə – müəyyən yaşayış yeri və yaşamağa vəsaiti olmayan, hər hansı ictimai faydalı işlə və ya peşə fəaliyyəti ilə məşğul olmayan (qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada işsiz statusu almış şəxslər istisna olmaqla), mütəmadi olaraq xırda oğurluq və ya dilənçilik yolu ilə dolanan şəxslər başa düşülür.

**Avaralığa qarşı mübarizə sahəsində daxili işlər
orqanlarının əsas funksiyaları:**

Avaralıqla məşğul olan şəxslərin aşkar edilməsi və onlara qarşı nəzərdə tutulmuş inzibati-hüquqi tədbirlərin tətbiq edilməsi

Avaralıqla məşğul olan şəxslərin məskunlaşdığı yerlərin müəyyən edilməsi

Avaralıqla məşğul olan şəxslərin daxili işlər orqanlarında uçuğunun aparılması

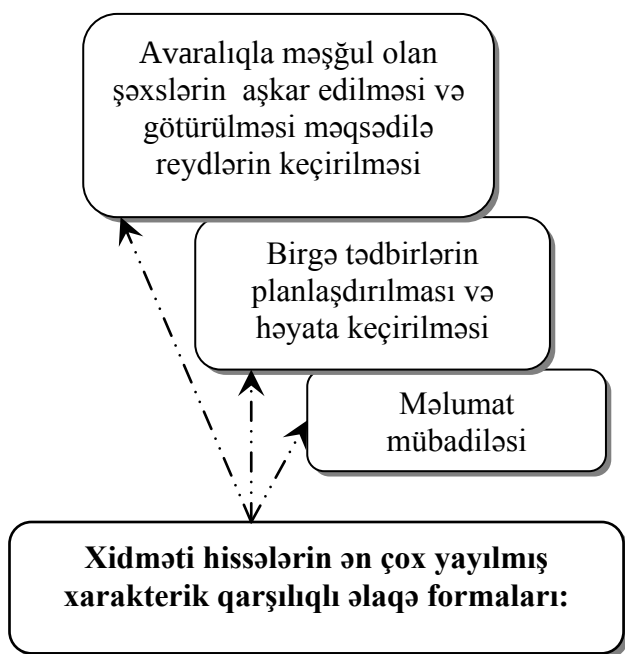
Avaralığa qarşı mübarizəyə digər dövlət orqanlarının, ictimai qurumların, ictimaiyyətin üzvlərinin cəlb edilməsi

Avaralıqla məşğul olan şəxslərlə profilaktiki işin təşkili, bu növ neqativ təzahürün səbəb və şəraitinin öyrənilməsi və aradan qaldırılması üçün tədbirlərin hazırlanması və s.

§ 2. Avaralığa qarşı inzibati-hüquqi mübarizə tədbirləri

Avaralıq və dilənçiliyə qarşı mübarizənin ən geniş yayılmış inzibati-hüquqi forması – reydlərdir.

Keçirilən reydlərdə tək daxili işlər orqanlarının qüvvələri deyil, həmçinin, ictimaiyyətin nümayəndələri də iştirak edirlər. Əməliyyat şəraitindən asılı olaraq, reydlər günün müxtəlif vaxtlarında keçirilir.

Avaralıqla məşğul olmağa görə tətbiq edilən inzibati tənbehlər:

Xəbərdarlıq

İnzibati cərimə (Əcnəbilərə)

İnzibati həbs

Azərbaycan Respublikasının hüduu-larından inzibati qaydada çıxartma (əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə qarşı)

Avaralıqla məşğul olmaya görə inzibati qaydada həbs edilən şəxslər polis orqanlarının inzibati həbs olunanların saxlanılma məntəqələrinə yerləşdirilir.

Məntəqəyə qəbul edilən hər bir şəxs saxlanılan şəxslərin qeydiyyatı jurnalında uçota götürülür və məntəqənin tibb işçisi tərəfindən müayinədən keçirilir. Xəstəlik əlaməti olan şəxslər xəstələr üçün ayrılmış otaqlara yerləşdirilir və onlara tibbi yardım göstərilir.

Kameralara yerləşdirilməzdən əvvəl, həbs edilən şəxslərin barmaq izləri götürülür. Onlarla eyni cinsdən olan iki hal şahidinin iştirakı ilə şəxsi axtarışı keçirilir və protokol tərtib olunur.

Axtarış zamanı aşağıdakı əşyalar götürülür:

- silah, partlayıcı, tezalısan, zəhərləyici maddələr və narkotik vasitələr;
- pul və qiymətli kağızlar və zərgərlik məmulatları;
- istiot, duz, spirtli içkilər, çay, tütün məmulatları və kibrit;
- tibb işçiləri tərəfindən qəbul olunmasına icazə verilməyən dərmanlar və dərman maddələri;
- şərf, kəmə, qayıq, çiyinbağı və qaytan;
- şüşə qablar, kəsici və deşici əşyalar;
- sənədlər;
- ərzaq malları.

III BÖLMƏ
DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ APARAT VƏ
XİDMƏTLƏRİNİN İNZİBATİ FƏALİYYƏTİNİN XƏTT-
SAHƏVİ NÖVLƏRİ

XIII FƏSİL
DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARI TƏRƏFİNDƏN
XÜSUSİ İCAZƏ SİSTEMİNƏ NƏZARƏTİN
HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ

§ 1. Xüsusi icazə sisteminin anlayışı və məzmunu

Xüsusi icazə sistemi ilə bağlı əsas anlayışlar

- ↓
- 1) **silah** — canlı qüvvənin və digər obyektlərin, o cümlədən texnikanın və tikililərin məhv edilməsi üçün nəzərdə tutulmuş, yaxud işarə vermə üçün nəzərdə tutulmuş, lakin canlı qüvvənin və digər obyektlərin məhv edilməsi üçün istifadə olunma bilən qurğu və vasitədir;
 - 2) **xidməti silah** — insanların həyat və sağlamlığının qorunması, təbiətin, təbii ehtiyatların, mülkiyyətin, qiymətli və təhlükəli yüklərin, xüsusi göndərişlərin mühafizəsi ilə bağlı vəzifələri yerinə yetirən şəxslər tərəfindən istifadə olunması üçün nəzərdə tutulmuş silahdır;
 - 3) **mülki silah** — özünümüdafiə, ov və idmanla məşğul olma üçün nəzərdə tutulmuş silahdır;

- 4) **odlu silah** — barıtın və ya digər alışan maddələrin yanmasından yaranan enerji hesabına mərmisi istiqamətlənmiş hərəkət edərək müəyyən məsafədən hədəfi mexaniki zədələmək və ya sıradan çıxarmaq təyinatına malik olan silahdır;
- 5) **pnevmatik silah** — sıxılmış havanın və ya qazın təzyiqindən yaranan enerji hesabına gülləsi istiqamətlənmiş hərəkət edərək hədəfə məsafədən zədə yetirmək təyinatına malik olan silahdır;
- 6) **qaz silahı** — gözyaşardıcı, qıcıqlandırıcı, zəhərləyici, sinir-iflic və ya başqa güclü təsir göstərən digər maddələrin tətbiqi ilə canlı hədəfin müvəqqəti sıradan çıxarılması üçün nəzərdə tutulmuş silahdır;
- 7) **özünümədafiə silahı** — yalnız hücumu dəf etmək təyinatına malik olan gözyaşardıcı, qıcıqlandırıcı və ya qısa müddətə sinir-iflicedici maddələrlə təchiz edilmiş tapança (revolver), mexaniki-püsgürdücü və ya aerosol qurğulu qaz silahıdır;
- 8) **ov silahı** — vəhşi heyvanların və quşların ovlanması üçün nəzərdə tutulmuş yivli və ya yivsiz lüləli odlu, soyuq, o cümlədən soyuq atıcı və pnevmatik silahdır;
- 9) **idman silahı** — idman yarışlarında istifadə üçün nəzərdə tutulmuş odlu, soyuq, o cümlədən soyuq atıcı və pnevmatik silahdır;
- 10) **təltif silahı** — hər hansı şəxsə xüsusi döyüş, qulluq və ya idman sahəsində xidmətlərinə görə mükafat kimi verilən, atəşi qatarlarla atmaq imkanına malik olmayan silahdır.

Xüsusi icazə sistemi

Xidməti və mülki silahın, döyüş sursatının dövriyyəsinə xüsusi icazənin verilməsi

Müxtəlif növ möhürlərin və şamppların hazırlanmasına xüsusi razılığın (lisenziyanın) verilməsi

Özəl mühafizə fəaliyyətinə xüsusi razılığın (lisenziyanın) verilməsi

Çoxaldıcı rəngli qurğuların (kseroksların) qeydiyyatının aparılması

AR Müdafiə, Milli Təhlükəsizlik və Daxili İşlər Nazirliklərinin, Dövlət Sərhəd, Xüsusi Dövlət Mühafizə və Dövlət Feldyeger Xidmətlərinin, habelə cəzaları icra edən orqanların hərbi hissələrində, müəssisələrində və obyektlərində xüsusi icazə sistemi həyata keçirilmir.

§ 2. Xüsusi icazə sisteminin həyata keçirilməsi üzrə DİO-nun əsas vəzifələri və hüquqları

Xüsusi icazə sisteminin həyata keçirilməsi üzrə DİO-nun əsas vəzifələri

Xüsusi icazə sisteminə aid olan predmetlərin oğurlanmasının və itirilməsinin qarşısının alınması

Xüsusi icazə sisteminə aid olan təyinatı üzrə istifadə edilməsinin təmin edilməsi

Xüsusi icazə sistemi ilə bağlı hüquqpozmların vaxtında aşkar edilməsi və xəbərdar edilməsi

Xüsusi icazə sistemi sahəsində hüquqpozmların və zərərli nəticələrin yaranmasına kömək edən səbəb və şəraitlərin aşkar edilməsi və aradan qaldırılması

Xüsusi icazə sisteminə aid olan predmetlərin əldə edilməsi, daşınması və saxlanması qaydalarına ciddi riayət olunmasının təmin edilməsi

İcazə sistemi obyektlərinə nəzarət

Ərazi polis orqanlarının rəhbərləri silah və onun döyüş sursatının saxlama şəraitinin tələb olunan səviyyədə təşkil edilməsinə əmin olmaq və mövcud qüsurları aşkar edib aradan qaldırmaq məqsədilə silah və sursatların saxlanma yerlərinin rübdə azı bir dəfə, 20-dən artıq odlu silah saxlanılan yerlərin isə hər ay yoxlanılmasını təşkil edirlər

Xidməti silah saxlanılan orqan və təşkilatlarda - silah və sursatın mühafizəsi, işçilərə verilməsi qaydalarına əməl edilməsi, silahın saxlanılmasına xüsusi icazənin olması və etibarlılıq müddəti, silah və sursat saxlanılan yerdə başqa təşkilata məxsus silahın olub-olmaması, mövcud çatışmazlıqların aradan qaldırılması üzrə ərazi polis orqanı tərəfindən əvvəllər verilmiş tapşırıqın yerinə yetirilməsi yoxlanılır

Xidməti və mülki silahın dövriyyəsinə nəzarət olunması üçün BİTİ və ərazi polis orqanları tərəfindən aşağıdakı tədbirlər görülür:

Silaha və onun istehsal olunduğu, satıldığı, saxlanıldığı və məhv edildiyi yerə həmin müəssisənin rəhbərinin və ya bu işə bilavasitə cavabdeh olan şəxsin iştirakı ilə baxış keçirmək

Silah saxlanılan yerin mühafizəsinin müvafiq qaydalara uyğun təşkil olunmasına, mağazada silah satışı qaydalarına riayət edilməsinə, daxil olan silahların saxlanılmasının uçot və qeydiyyatın aparılmasına, məhv edilməsi nəzərdə tutulan silahların ekspert komissiyası tərəfindən yoxlanılmasına diqqət yetirmək

Silah və sursatın saxlanılma şəraitinin müvafiq tələblərə cavab verib-verməməsi, aşkar olunmuş nöqsanlar və görülmüş tədbirlər barədə akt tərtib etmək

Aşkar olunmuş nöqsanların dərhal və ya növbəti baxış keçirilənədək aradan qaldırılmasına dair silah və sursatın saxlanması üçün məsul olan şəxslərə zəruri tapşırıqlar vermək

Hüquqi və fiziki şəxslərdən xidməti və mülki silahın Azərbaycan Respublikasına gətirilməsini, vərəsəlik üzrə verilməsini, miras alınmasını, habelə məhv edilməsinin vacibliyini təsdiq edən sənədlərin təqdim olunmasını, bu sənədlərlə bağlı şifahi məlumat verilməsini tələb etmək

Xidməti və mülki silahın dövriyyəsi ilə bağlı mövcud nöqsanların aradan qaldırılması üçün vətəndaşlara və vəzifəli şəxslərə icrası məcburi olan göstərişlər vermək

DİN-in Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinə həvalə olunur:

Xidməti və mülki silahın qeydiyyatı alınması (qeydiyyatının dəyişdirilməsi), uçotu, onların alınmasına və saxlanılmasına xüsusi icazənin və şəhadətnamənin verilməsi, dövryyəsinə nəzarətin həyata keçirilməsi

Müxtəlif növ möhür və ştampların hazırlanmasına xüsusi razılığın verilməsi

Qeyri-dövlət (özel) mühafizə fəaliyyətinə xüsusi razılıq (lisenziya) üçün rəyin və verilmiş xüsusi razılığın (lisenziyanın) uçotunun aparılması

Silah və xüsusi vasitələr saxlanılan yerlərə baxış keçirilməsi

İcazə sisteminin təşkili ilə bağlı ərazi polis orqanlarının fəaliyyətinə nəzarət edilməsi

Ərazi polis orqanlarına həvalə olunur:

Yivli və yivsiz lüləli xidməti və mülki silahın qeydiyyatata alınması, uçotu, dövriyyəsinə nəzarətin həyata keçirilməsi

Qeydiyyatda olan yivsiz lüləli xidməti və mülki silahın alınmasına xüsusi icazələrin, saxlanılmasına və təyinatı üzrə istifadə edilməsinə şəhadətnamələrin verilməsi

Xidməti və mülki silahların saxlanıldığı yerlərə baxış keçirilməsi

Xüsusi icazə və şəhadətnamə verilən şəxslərin məhkumluğunun, polisdə uçota götürülüb-götürülməməsinin, barələrində təqsirləndirici materialın, habelə ruhi xəstəliyə, alkoqolizmə, narkomanlığa düşər olub-olmamasının yoxlanılması

İcazə sistemi qaydalarının pozulmasına qarşı yönəldilmiş profilaktik tədbirlərin görülməsi

Müəyyən edilmiş qaydaları pozmuş şəxslər barəsində qanunvericiliyə uyğun tədbirlərin görülməsi

§ 3. DİO tərəfindən mülki silahın əldə edilməsi qaydalarına nəzarətin həyata keçirilməsi

Mülki silahın əldə edilməsi:

AR-nın 18 yaşına çatmış hər bir vətəndaşının mülki silah əldə etmək hüququ vardır

Mülki silahın əldə edilməsinə xüsusi icazə verilməsi üçün vətəndaşın ovçular cəmiyyətinin üzvü olması tələb edilmir

Əcnəbilər xüsusi icazə əsasında əldə etdikləri mülki silahı alındığı vaxtdan 5 gündən gec olmayaraq AR-dən aparmalıdırlar

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə, Milli Təhlükəsizlik, Daxili İşlər Nazirliklərinin, Dövlət Sərhəd Xidməti, Xüsusi Dövlət Mühafizə Xidməti, prokurorluq, habelə dövlət orqanı tərəfindən xüsusi yoxlanılması həyata keçirilən şəxslər operativ uçotlar üzrə yoxlanılırlar

Vətəndaşlar yaşayış yerini dəyişdikdə polis orqanına məlumat verməli və 10 gün müddətində silahın qeydiyyatı alınması üçün yeni yaşayış yeri üzrə polis orqanına müraciət etməlidirlər

Ovçuluq fəaliyyətini həyata keçirmək üçün AR ərazisində istifadəsinə xüsusi icazə verilmiş ov silahları (odlu və ya soyuq) ərazi polis orqanlarında bir dəfə qeydiyyatdan keçirilir və bu barədə ovçuluq билетində qeyd olunur

Vətəndaş xüsusi icazə ilə əldə edilmiş odlu ov və ya idman silahını iki həftə ərzində qeydiyyatdan keçirməlidir

Xüsusi icazənin verilməsi üçün aşağıdakı sənədlər tələb olunur:

Ərizə

AR-nın vətəndaşlığını təsdiq edən şəxsiyyət vəsiqəsi

Ruhi-əsəb xəstəlikləri, narkomanlıq və alkoqolizmə düşər olub-olmaması, habelə görmə qabiliyyəti barədə müvafiq tibb müəssisəsindən arayış

3 x 4 sm ölçüdə iki ədəd rəngli fotosəkil

**Qaz tapançalarının əldə edilməsi üçün aşağıdakı
sənədlər təqdim edilir:**

Ərizə

AR-nın vətəndaşlığını təsdiq edən şəxsiyyət
vəsiqəsi

Ruhi-əsəb xəstəlikləri, narkomanlıq və
alkoqolizmə düşər olub-olmaması, habelə
görmə qabiliyyəti barədə müvafiq tibb
müəssisəsindən arayış

3 x 4 sm ölçüdə iki ədəd rəngli fotosəkil

Qaz tapançalarının (aerozol qurğuları istisna olmaqla)
əldə edilməsinə, saxlanılmasına, gəzdirilməsinə və təyinatı üzrə
istifadə edilməsinə xüsusi icazə BİTİ tərəfindən verilir.

Təltif silahının qeydiyyatı

Təltif olunmuş şəxs silahın və onun patronlarının qeydiyyatı götürülməsi üçün iki həftə ərzində BİTİ-yə müraciət etməlidir

Silahla təltif olunmuş Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına həmin silahın saxlanılmasına, gəzdirilməsinə və təyinatı üzrə istifadə edilməsinə dair BİTİ tərəfindən şəhadətnamə verilir

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları xarici dövlətlərin rəhbərləri tərəfindən silahla təltif olunduqda bu barədə sənədin tərcümə edilmiş surəti (notarial qaydada təsdiqlənmiş) təqdim olunur

Təltif silahının saxlanılması üçün verilən şəhadətnamədə «təltif» sözü qeyd edilməklə etibarlılıq müddəti göstərilmir. Bu sənədin verilməsinə görə dövlət rüsumu tələb olunmur

Mülki dövriyyəsi Azərbaycan Respublikasında qadağan edilmiş silahlar təltif silahı kimi verilə bilməz

Təltif silahı hərbi təyinatlı olarsa, onun sahibi vəfat etdikdə qohumları tərəfindən dərhal ərazi polis orqanına ödənişsiz təhvil verilməlidir

Pnevmatik silahın və ya aerosol qurğularının əldə edilməsi

Pnevmatik silahın və ya aerosol qurğularının əldə edilməsi üçün xüsusi icazə tələb olunmur

Belə silahları (aerosol qurğuları daxil olmaqla) ticarət müəssisələri yalnız 18 yaşına çatmış vətəndaşlara onların şəxsiyyət vəsiqəsi əsasında satır və bu barədə bunun üçün açılmış kitabda müvafiq qeyd aparır

Ticarət müəssisələrinin verdiyi məlumatlara əsasən ərazi polis orqanlarında pnevmatik silahların uçot və qeydiyyatı aparılır

Aşağıdakı hallarda vətəndaşlara mülki silahın əldə olunmasına xüsusi icazə verilməsindən imtina edilir:

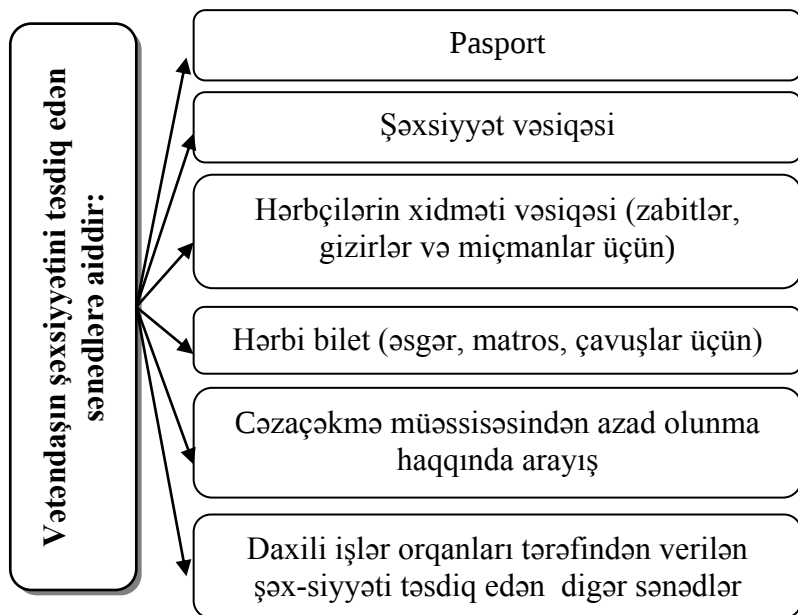
1. mülkiyyətində yeddi ədəddən çox odlu ov və ya idman silahı olduqda;
2. spirtli içkilərə, narkotik vasitələrə və ya psixotrop maddələrə aludə olması, ruhi xəstəliyi, habelə görmə qabiliyyətinin pozulması ilə bağlı müvafiq səhiyyə orqanının tibbi rəyi olduqda;
3. ağır cinayətlərə, habelə silah və sursatdan, partlayıcı maddələrdən istifadə etməklə törədilmiş cinayətlərə görə məhkum olunduqda;
4. ov və balıq ovu, eləcə də odlu silahın və ya döyüş sursatının əldə edilməsi, saxlanılması, tətbiqi qaydalarının və ictimai qaydanın pozulmasına, habelə odlu silahdan və ya döyüş sursatından istifadə etməklə törədilmiş digər hüquqpozmalara görə barəsində inzibati tənbi tədbirləri tətbiq edildikdə;
5. polis orqanlarında profilaktik və əməliyyat uçuşunda olduqda;
6. fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmə tərəfindən məhdudlaşdırıldıqda;
7. yuxarıda qeyd edilən 2-5 bəndlərdə nəzərdə tutulmuş şəxslə bir mənzildə yaşadığıda;
8. praktiki yoxlama zamanı silahla davranma qaydalarını bilməməsi müəyyən olunduqda.

XIV FƏSİL

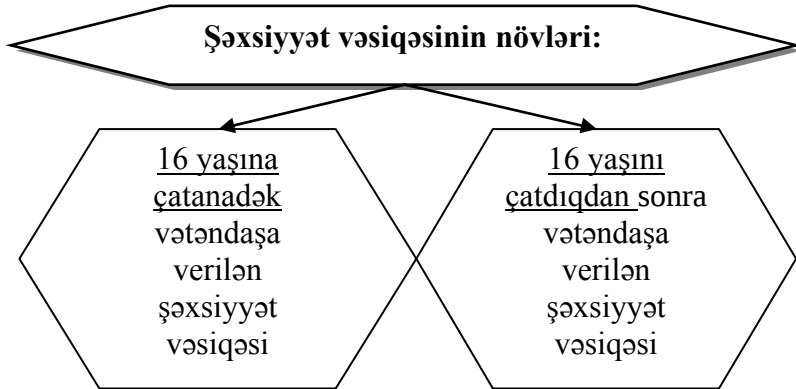
“DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ PASPORT-QEYDİYYAT FƏALİYYƏTİ”

§ 1. Pasport-qeydiyyat sisteminin anlayışı və təyinatı

Pasport-qeydiyyat sistemi - Azərbaycan Respublikası ərazisində əhalinin hərəkətinin nizama salınması, vətəndaşların subyektiv hüquq və vəzifələrinin həyata keçirilməsi, ictimai qaydanın qorunması, dövlət və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatata alınması və qeydiyyatdan çıxarılması, onların müvafiq şəxsiyyət və qeydiyyat vəsiqələri ilə təmin olunması qaydalarını müəyyən edən hüquq normalarının məcmusudur.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi - Azərbaycan Respublikası ərazisində vətəndaşın şəxsiyyətini təsdiq edən sənəddir.

Şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi üçün zəruri olan sənədlər:

- ✓ Azərbaycan Respublikasının hər bir vətəndaşının və ya onun qanuni nümayəndəsinin ərizəsi;
- ✓ doğum haqqında şəhadətnamə;
- ✓ -16 yaşına çatmış vətəndaşın fotosəkli;
- ✓ dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə sənəd;
- ✓ zəruri hallarda Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını təsdiq edən sənədlər.

Şəxsiyyət vəsiqəsi yaşayış yerinin müvafiq dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşın və ya onun qanuni nümayəndəsinin müraciətindən ən gec 10 gün keçənədək verilir.

Şəxsiyyət vəsiqəsi aşağıdakı hallarda dəyişdirilir:

25, 35, 50 yaşına çatdıqda

Vətəndaşın soyadı, adı, atasının adı, yaşayış yeri, ailə vəziyyəti, hərbi vəzifəsi dəyişildikdə

Şəxsiyyət vəsiqəsində olan yazılar təhrif edildikdə

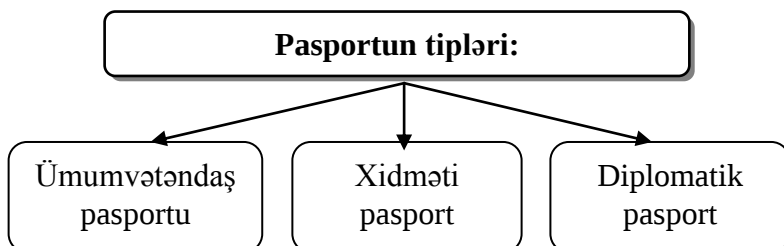
Şəxsiyyət vəsiqəsi yararsız hala düşdükdə və ya itdikdə

Şəxsiyyət vəsiqəsinin müvəqqəti alınması halları

Vətəndaş müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırıldıqda müvafiq icra hakimiyyəti orqanı, hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisəsinə daxil olduqda isə həmin müəssisənin müdiriyyəti çağırışçının (kursantın) şəxsiyyət vəsiqəsini müvəqqəti olaraq hərbi xidmət başa çatanaqədək saxlamaq və sonra sahibinə qaytarmaq üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına göndərir

Barəsində həbs və ona alternativ qətimkan tədbirləri seçilmiş, müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə və ya ömürlük azadlıqdan məhrum etmə növündə cəzaya məhkum olunmuş şəxslərdən şəxsiyyət vəsiqəsi təhqiqat, ibtidai istintaq, məhkəmə orqanları və cəzanı icra edən orqanlar tərəfindən müvəqqəti alınır və həmin şəxs haqqında iş üzrə icraata və ya şəxsi işə əlavə edilir. Göstərilən əsaslar aradan qalxdıqda şəxsiyyət vəsiqəsi dərhal sahibinə qaytarılır

Azərbaycan Respublikası vətəndaşının pasportu – Azərbaycan Respublikasının ərazisindən kənarda vətəndaşın şəxsiyyətini təsdiq edən, habelə ona ölkədən getmək və ölkəyə gəlmək hüququnun həyata keçirilməsi üçün verilən vahid sənəddir.

Ümumvətəndaş pasportunun verilməsi

Ümumvətəndaş pasportu vətəndaş müraciət etdikdən sonra bir ay müddətində, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallarda beş iş günü müddətində, müstəsna hallarda isə (Azərbaycan Respublikası vətəndaşının və ya onunla gedən şəxsin (şəxslərin) təcili müalicəsi, yaxud xaricdə yaşayan yaxın qohumunun ağır xəstəliyi, ölümü və ya digər müstəsna hallar) iki iş günü müddətində onun ərizəsi, şəxsiyyət vəsiqəsi, fotosəkli, dövlət rüsumunun ödənilməsi barədə qəbz və zəruri hallarda Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını təsdiq edən sənədlər əsasında yaşadığı yerin daxili işlər orqanı tərəfindən verilir

Vətəndaş ölkədən yetkinlik yaşına çatmamış uşaqları ilə birlikdə gedərsə, bu halda onun ümumvətəndaş pasportuna həmin uşaqlar yazılmalı və fotosəkilləri yapışdırılmalıdır

Ümumvətəndaş pasportunun verilməsi üçün dövlət rüsumu alınır

Ümumvətəndaş pasportu on illik müddətə verilir

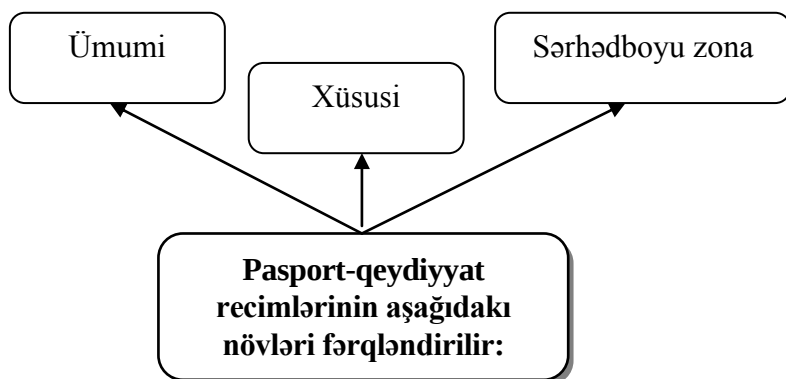
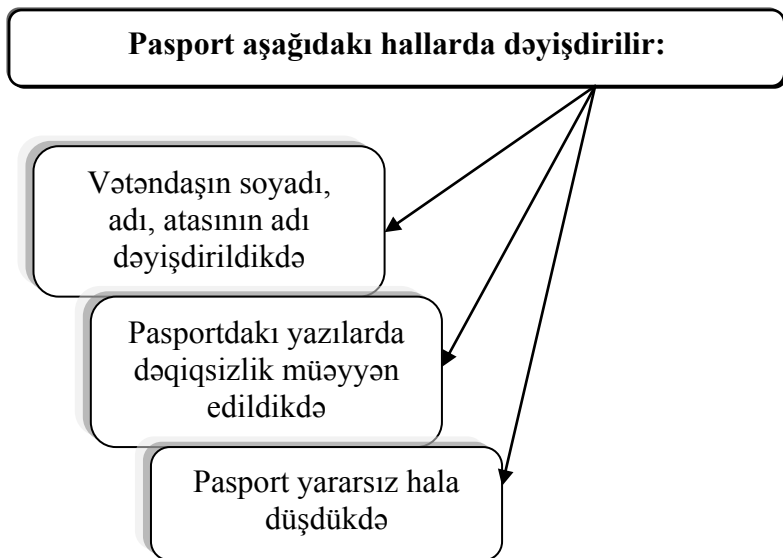
**Beynəlxalq təcrübədə pasportların aşağıdakı növlərinə
rast gəlinir:**

- ✓ Adi və ya turistik pasport;
- ✓ Xidməti və ya rəsmi pasport;
- ✓ Müvəqqəti və ya qəza pasportu;
- ✓ Kollektiv pasport;
- ✓ Ailəvi pasport;
- ✓ Daxili və xarici pasport;
- ✓ Komuflyac pasport (Mövcud olmayan ölkələrin pasportları) və s.

Pasportda göstərilən məlumatlar:

- 1) Azərbaycan Respublikasının adı, dövlət gerbi, ölkənin kodu, pasportun tipi, seriyası və nömrəsi, sahibinin soyadı, adı, atasının adı, vətəndaşlığı, doğulduğu yer və tarix, cinsi;
- 2) pasportu verən orqanın adı, verilmə tarixi, pasport sahibinin şəxsi imzası, onunla birgə gedən 18 yaşına çatmamış uşaqların soyadı, adı, cinsi və doğulduğu tarix, pasporta aid olan tələblər;
- 3) pasport sahibinin fotosəkli;
- 4) xarici ölkəyə daxil olmaq üçün rəsmiləşdirilmiş icazələr (vizalar) və digər xüsusi (gömrük və sərhəd məntəqələrini keçməsi barədə) qeydlər.

Pasportdakı yazılar Azərbaycan Respublikasının dövlət dilində və ingilis dilində göstərilir.

Azərbaycan Respublikasının əksər ərazilərində ümumi pasport - qeydiyyat rejimləri müəyyən edilmişdir. Ümumi rejimli ərazilərdə vətəndaşların həmin əraziyə girişinə və çıxışına, yaşamasına, hərəkətinə və qeydiyyatına heç bir məhdudiyyət qoyulmur.

Siyasi, iqtisadi və müdafiə əhəmiyyətli ərazilərdə xüsusi pasport - qeydiyyat rejimi tətbiq edilir. Bu ərazilərə əhalinin girişi və qeydiyyatı məhdudlaşdırılır. Xüsusi pasport-qeydiyyat rejimi qaydalarının pozulmasına görə daha ağır cəza və inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulur.

Sərhədboyu zonalarda isə həmin əraziyə girişin xüsusi icazə vasitəsilə həyata keçirilməsini müəyyən edən normalar tətbiq edilir.

§ 2. Pasport-qeydiyyat sisteminin təmin edilməsi üzrə daxili işlər orqanlarının əsas funksiyaları

Pasport-qeydiyyat sisteminin təmin edilməsi üzrə daxili işlər orqanlarının əsas funksiyaları:

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatata alınması və qeydiyyatdan çıxarılması

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının şəxsiyyət vəsiqələri və ümumvətəndaş pasportu ilə təmin edilməsi

Ünvan-məlumat işinin həyata keçirilməsi

Azərbaycan Respublikası ərazisində vətəndaşlar, hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən əhalinin hərəkətini, yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatını, pasport və şəxsiyyəti təsdiq edən digər sənədlərin verilməsini, dəyişdirilməsini, təhvil alınmasını, saxlanması qaydalarını nizamlayan normativ-hüquqi aktların tələblərinə riayət edilməsinə nəzarətin həyata keçirilməsi

Vətəndaşların qeydiyyatata alınması və qeydiyyatdan çıxarılması zamanı hüquq-mühafizə vəzifələrinin həll edilməsi

Pasport qeydiyyat sistemi ilə bağlı qəbul edilmiş hüquqi aktlar barədə əhalinin məlumatlandırılması

Şəxsin yaşayış yeri – tam həcmdə fəaliyyət qabiliyyətli şəxsin mülkiyyətçi kimi icarə və kirayə müqaviləsi üzrə, yaxud Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmuş digər əsaslarla daimi və ya daha çox yaşadığı ev, mənzil, xidməti yaşayış sahəsi, yataqxana, qoca və əlil evləri və digər bu kimi yaşayış yerləri başa düşülür.

Şəxsin olduğu yer – onun yaşayış yeri sayılmayan, müvəqqəti yaşadığı mehmanxana, sanatoriya, istirahət evi, pansionat, kempinq, turist bazası, xəstəxana və digər belə ictimai yerlər, habelə yaşayış binası (özünün, qohumunun, tanışının və s.) başa düşülür.

**Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatata
almanın məhdudlaşdırıldığı hallar:**

- sərhəd zonalarında;
- qapalı hərbi şəhərciklərin ərazilərində;
- qapalı ərazilərdə, ekoloji fəlakət zonalarında;
- infeksiya və zəhərlənmə ilə bağlı xüsusi şərtlər və rejimlər qoyulmuş, fəvqəladə və ya hərbi vəziyyət elan olunmuş yerlərdə;
- müharibə, səfərbərlik elan olunduqda.

Vətəndaşın yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınması:

Vətəndaşa ilk dəfə Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi verilirərkən o, yaşayış yeri üzrə qeydiyyatata alınır

Yaşayış yerini dəyişdirmiş vətəndaş yeni yaşayış yerinə gəldikdən sonra 10 gündən gec olmayaraq qeydiyyatata alınması üçün müvafiq dövlət orqanına müraciət etməlidir (Vətəndaş dərhal qeydiyyatata alınmalı və ona 10 gün ərzində şəxsiyyət vəsiqəsi verməlidir).

Şəxs yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan aşağıdakı hallarda çıxarılır:

1. yaşayış yerini dəyişdikdə
2. başqa ölkədə yaşayış yeri seçdikdə
3. azadlıqdan məhrum edildikdə
4. öldükdə və ya məhkəmə qətnaməsi ilə ölmüş elan edildikdə
5. yaşayış sahəsindən çıxarıldıqda və ya yaşayış sahəsindən istifadə hüququna xitam verildikdə
6. qeydiyyatata alınma üçün əsas olmuş sənədlərin və ya məlumatların həqiqətə uyğun olmadığı və ya qeydiyyat məsələsi həll edilərkən vəzifəli şəxs tərəfindən qanunsuz hərəkətə yol verildiyi aşkar edildikdə.

Vətəndaşın olduğu yer üzrə qeydiyyatı

Vətəndaşın olduğu yer üzrə qeydiyyatı yaşayış yeri üzrə qeydiyyatdan çıxarılmadan aparılır

Mehmanxanaya, sanatoriyaya, istirahət evinə, kempinqə, turist bazasına, yataqxanaya, xəstəxanaya və digər belə ictimai yerlərə gələn vətəndaş üçün ərizə-anket doldurulur və həmin yerin müdiriyyətinə verilir. Müdiriyyət ərizə-anketi 24 saat ərzində müvafiq dövlət orqanına təqdim edir

Yaşayış yerindən kənarda 60 gündən artıq müvəqqəti yaşamaq istəyən vətəndaş həmin yerə gəldikdən sonra 7 gün ərzində (istirahət, səsvərmə, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günü istisna olmaqla) ərizə-anket dolduraraq müvafiq dövlət orqanına təqdim etməlidir

§ 3. DİO tərəfindən pasport-qeydiyyat qaydalarına riayət olunmasına nəzarətin həyata keçirilməsi

Pasport-qeydiyyat sistemi qaydalarına riayət olunması üçün daxili işlər orqanları tərəfindən aşağıdakı nəzarət növləri tətbiq edilir:

Sahəvi (Sahəvi nəzarət idarə, müəssisə və təşkilatlarda, ərazi nəzarəti isə yaşayış məntəqəsinin, rayonun, mikrorayonun yaşayış sahəsində pasport-qeydiyyat reciminin yoxlanılması yolu ilə həyata keçirilir)

Ərazi

Seçmə (Seçmə nəzarət vətəndaşların ərizə və şikayətlərinin, həmçinin pasport-qeydiyyat sistemi qaydalarına riayət etməyən şəxslərin yaşadığı ünvanların yoxlanılmasını nəzərdə tutur)

XV FƏSİL
ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN
ŞƏXSLƏRİN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA
OLMALARI QAYDALARINA RİAYƏT EDİLMƏSİNƏ
NƏZARƏTİN TƏMİN EDİLMƏSİ

§ 1. Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquqi vəziyyəti və onların Azərbaycan Respublikasında olmasının hüquqi əsasları

Əsas anlayışlar

Əcnəbi – Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olmayan və başqa dövlətin vətəndaşlığına mənsub olan şəxs.

Vətəndaşlığı olmayan şəxs – heç bir dövlət tərəfindən onun qanununa əsasən vətəndaş hesab edilməyən şəxs.

Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olan – Azərbaycan Respublikasında yaşamaq üçün icazəsi olmayan, turizm, şəxsi iş, xidməti ezamiyyət və sair bu kimi müvəqqəti xarakter daşıyan hallarla əlaqədar Azərbaycan Respublikasına qanuni əsaslarla gəlmiş əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs.

Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti yaşayan – bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti yaşamaq üçün icazə almış əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs.

Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan – bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada Azərbaycan Respublikasında daimi yaşamaq üçün icazə almış əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxs.

Viza – əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrindən müəyyən olunmuş qaydada keçməklə Azərbaycan Respublikasına gəlməsinə və Azərbaycan Respublikasından getməsinə, vizada göstərilmiş müddət ərzində ölkədə müvəqqəti olmasına hüquq verən rəsmi sənəd.

§ 2. Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatı

Əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə Azərbaycan Respublikasına gəlmək aşağıdakı hallarda qadağan edilir:

1. milli təhlükəsizlik və ya ictimai asayişin mühafizəsi, yaxud Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və digər şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafeələrinin qorunması bunu tələb etdikdə;
2. şəxsin sülh və insanlıq əleyhinə, terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə və müharibə cinayətləri törətməsi və ya transmilli mütəşəkkil cinayətkar dəstənin üzvü olması barədə məlumat olduqda;
3. şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına və ya Azərbaycan Respublikasının maraqlarına (mənafeələrinə) qarşı cinayət törətdiyinə görə məhkum olunduqda, əgər məhkumluğu qanunla müəyyən edilmiş qaydada ödənilməmişdirsə və ya götürülməmişdirsə;
4. şəxs əvvəllər Azərbaycan Respublikasının hüddudlarından kənara çıxarıldıqda, əgər ölkəyə girişinə qoyulmuş məhdudiyyət müddəti bitməmişdirsə;
5. şəxsin Azərbaycan Respublikasında olması arzuolunmaz hesab edildikdə;
6. şəxs əvvəllər Azərbaycan Respublikasında olarkən ölkəyə gəlişinin bəyan edilmiş məqsədlərini pozduqda;
7. şəxs Azərbaycan Respublikasına gəlməsi haqqında vəsatət qaldırarkən, özü və ya səfərinin məqsədi haqqında yalan məlumat verdikdə;
8. şəxs miqrasiya qanunvericiliyini pozduğuna görə son üç il ərzində iki dəfə və ya daha çox inzibati məsuliyyətə cəlb olunduqda.

**Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasından getməsi aşağıdakı
hallarda müvəqqəti məhdudlaşdırıla bilər:**

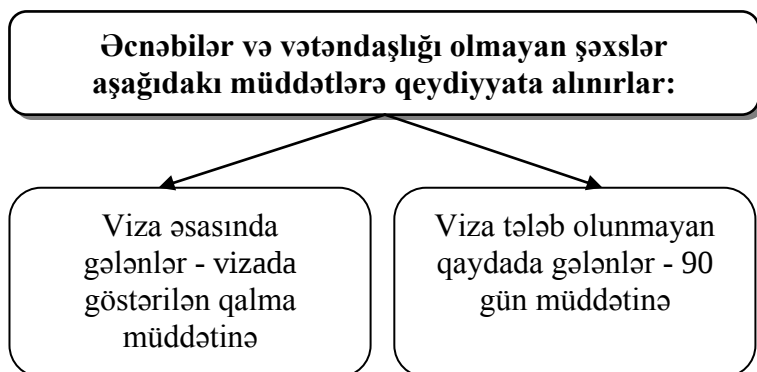
1. onların getməsi milli təhlükəsizliyin təmin edilməsi mənafeyinə zidd olduqda;
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə uyğun olaraq tutulduqda və ya barələrində hər hansı qətimkan tədbiri seçildikdə;
3. məhkum edildikdə;
4. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə uyğun olaraq barələrində tibbi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edildikdə;
5. onlar üzərinə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində nəzərdə tutulan vəzifələr qoyulmaqla şərti məhkum edildikdə və ya cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad edildikdə;
6. məhkəmə qərarı əsasında verilmiş icra sənədinin könüllü icra üçün müəyyən olunmuş vaxtda üzrsüz səbəbdən icra edilməməsinə görə onların ölkədən getmək hüququnun müvəqqəti məhdudlaşdırılması barədə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı olduqda;
7. onlar inzibati xəta törətdikdə.

**Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olması:**

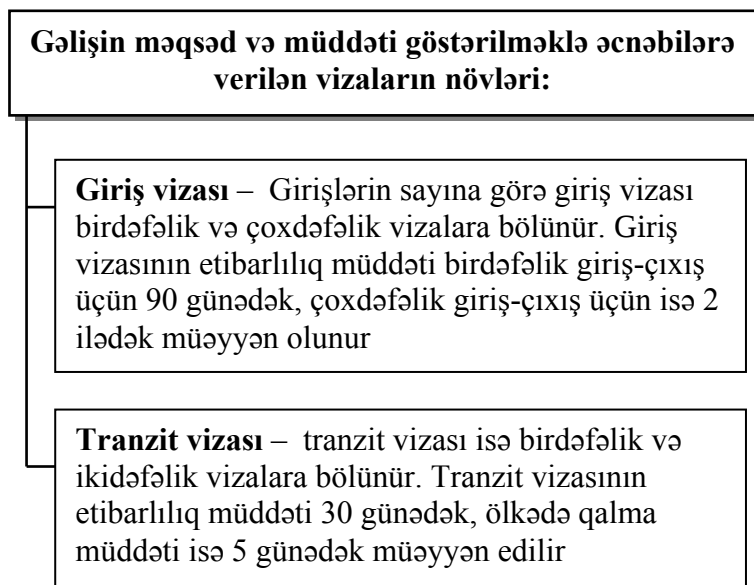
Viza əsasında Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin ölkədə müvəqqəti olma müddəti vizada göstərilən qalma müddətindən, viza tələb olunmayan qaydada Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin isə ölkədə müvəqqəti olma müddəti, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, 90 gündən artıq ola bilməz

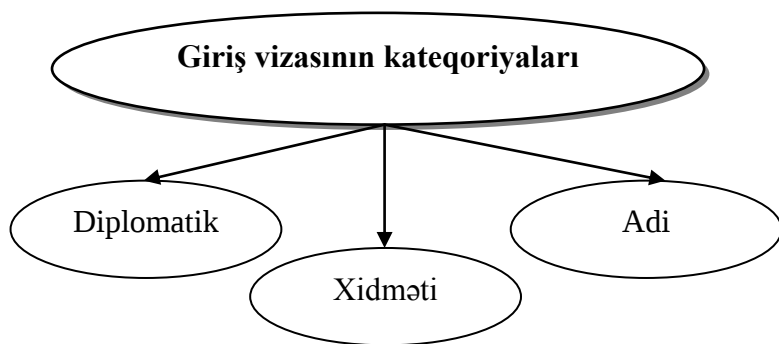
Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin ölkədə müvəqqəti olma müddəti uzadılmamışdırsa, onlara müvəqqəti yaşamaq üçün icazə verilməmişdirsə, habelə onlardan müvəqqəti olma müddətinin uzadılması və ya müvəqqəti yaşama icazəsinin verilməsi üçün ərizə qəbul edilməmişdirsə, onlar Azərbaycan Respublikasının ərazisini tərk etməlidirlər

Azərbaycan Respublikasında 3 gündən artıq müvəqqəti olan əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər olduğu yer üzrə qeydiyyatla alınmalıdırlar

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin olduğu yer
üzrə qeydiyyatata alınması üçün dövlət rüsumu ödənilmir.

Diplomatik və xidməti kateqoriyalı giriş vizaları yalnız rəsmi səfər məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə verilir. Adi kateqoriyalı giriş vizaları işgüzar, elm, təhsil, əmək, turizm, mədəniyyət, idman, humanitar, müalicə və şəxsi səfər məqsədləri ilə Azərbaycan Respublikasına gələn əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə verilir.

Tranzit keçid zamanı əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin vizada göstərilən müddətdən artıq Azərbaycan Respublikasının ərazisində məcburi dayanması aşağıdakı hallarda mümkündür:

Nəqliyyatın hərəkətinə maneə olan təbii fəlakət baş verdikdə

Avtonəqliyyat vasitəsinin (onun hissələrinin) sıradan çıxması, yaxud yol-nəqliyyat hadisəsi nəticəsində təmirə ehtiyac yarandıqda (müvafiq sənəd təqdim edildikdə)

Azərbaycan Respublikasının ərazisindən keçən şəxslər xəstələndikdə (bu halda keçidin davam etdirilməsinin xəstənin səhhəti üçün təhlükə törətdiyinə dair həkimin rəyi olmalıdır)

**Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olma
müddətinin uzadıldığı hallar:**

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasının ərazisində təcili
müalicə olunmasına zərurət yarandıqda

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasında yaşayan yaxın
qohumları ağır xəstələndikdə və ya vəfat etdikdə

Xidməti zərurətlə əlaqədar Azərbaycan
Respublikasına gəlmiş əcnəbilər və vətəndaşlığı
olmayan şəxslər tərəfindən nəzərdə tutulmuş
işlərin başa çatdırılmadığına dair həmin şəxsləri
ölkəyə dəvət etmiş təşkilat tərəfindən
əsaslandırılmış vəsatət verildikdə

Tranzit keçid zamanı əcnəbilərin və vətəndaşlığı
olmayan şəxslərin vizada göstərilən müddətdən
artıq Azərbaycan Respublikasının ərazisində
məcburi dayanması a hallarında

**Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olma
müddətinin uzadılmadığı hallar:**

1. onların Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olması Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizliyinə zərər vura biləcəyi hallarda;
2. onların Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olması ictimai asayişə zərər vura biləcəyi hallarda;
3. onlar Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olma müddətini uzatmaq məqsədi ilə saxta sənədlər və ya yalan məlumatlar təqdim etdikdə;
4. onların şəxsiyyətini təsdiq edən sənədləri olmadıqda;
5. onların Azərbaycan Respublikasının ərazisinə girişinə qadağa qoyulduqda;
6. onların Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti olma müddətini uzatmaq üçün əsas olmuş hal aradan qalxdıqda;
7. onların Azərbaycan Respublikasında olması arzuolunmaz hesab edildikdə.
8. onların pasportlarının və ya digər sərhədkeçmə sənədlərinin etibarlılıq müddətlərinin bitməsinə 1 aydan az vaxt qaldıqda.

**Əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə aşağıdakı
hallarda Azərbaycan Respublikasının ərazisində
müvəqqəti yaşamaq üçün icazə verilir:**

Aşağıdakı hallarda əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti yaşamaq üçün icazə verilmir (müddəti uzadılmır), əvvəl verilmiş icazə isə ləğv edilir:

Aşağıdakı hallarda əcnəbiyə və vətəndaşlığı olmayan şəxsə Azərbaycan Respublikasında daimi yaşamaq üçün icazə verilmir (müddəti uzadılmır), əvvəl verilmiş icazə isə ləğv edilir:

9. Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti yaşamağa icazə alması üçün əsas olmuş hallar aradan qalxdıqda;
10. Azərbaycan Respublikasının ərazisində daimi yaşayan əcnəbinin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsin Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə nəzərdə tutulmuş hüquq və vəzifələrini, habelə dövlət dilini bilmədikdə;
11. Azərbaycan Respublikasında olması arzuolunmaz hesab edildikdə;
12. barəsində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılma barədə qərar qəbul edildikdə;
13. Azərbaycan Respublikasının ərazisində daimi yaşadığı dövrdə Azərbaycan Respublikasına gəlişinin bəyan edilmiş məqsədini pozduqda.

**§ 3. Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin
Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara
çıxarılması**

**Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər aşağıdakı
hallarda Azərbaycan Respublikasının
hüdudlarından kənara çıxarıla bilərlər:**

Cinayət törədildiyinə görə Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara məcburi çıxarma cəzası təyin edildikdə

İnzibati xəta törədildiyinə görə Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma inzibati tənbeh tədbiri tətbiq edildikdə

Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsinin 79-cu maddəsinə uyğun olaraq əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılması haqqında qərar (bundan sonra “kənara çıxarma haqqında qərar”) qəbul edildikdə

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılması aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilir:

Əcnəbi – vətəndaşı olduğu ölkəyə, bu mümkün olmadığı halda isə Azərbaycan Respublikasına birbaşa gəlmiş ölkəyə

Vətəndaşlığı olmayan şəxs – bundan əvvəl daimi yaşadığı ölkəyə, Azərbaycan Respublikasına birbaşa gəlmiş ölkəyə, onu qəbul etmək istəyi olan və bu barədə vəsatət qaldıran ölkəyə

İkili vətəndaşlığı olan şəxs – daimi yaşadığı və ya daha sıx əlaqəli olduğu ölkəyə

XVI FƏSİL DÖVLƏT YOL POLİSİ XİDMƏTİ

§ 1. Dövlət Yol Polisinin (DYP) hüquqi vəziyyəti

AR DİN-in DYP-nın əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

Yol hərəkəti qaydalarına riayət edilməsinə nəzarət

Kütləvi tədbirlər keçirilən yerlərdə yol hərəkətinin tənzimlənməsi

İctimai qaydanın mühafizəsi və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə tədbirlərdə iştirak etmək

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın həyata keçirilməsi və s.

Dövlət Yol Polisinin fəaliyyətinin əsas istiqamətləri:

Yol hərəkətinə nəzarət

Avtonəqliyyat vasitələrinin və onlara qoşquların qeydiyyatı və uçotudur

Avtonəqliyyat vasitələrinin texniki vəziyyətinə nəzarətdir

Yol hərəkətinin təşkilidir

Sürücü kadrların hazırlanmasına nəzarət

§ 2. Yol – patrul xidmətinin təşkili

YPX-nin əsas vəzifələri:

1. yol hərəkətinə nəzarət etmək və yol hərəkəti təhlükəsizliyi qaydalarının pozulması hallarının qarşısını almaq;
2. yol hərəkətini tənzimləmək;
3. yol-nəqliyyat qəzaları yerində zərər çəkmiş şəxslərə ilk tibbi yardım göstərmək;
4. ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində və cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirlərində iştirak etmək;
5. yol hərəkəti təhlükəsizliyi qaydalarını pozan şəxsləri qanunvericiliyə uyğun olaraq inzibati məsuliyyətə cəlb etmək;
6. inzibati məsuliyyətə cəlb olunmuş şəxslərin uçotunu aparmaq;
7. nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən qeydiyyat qaydalarına əməl olunmasına nəzarət etmək;
8. yollarda nəqliyyat vasitələrinin texniki vəziyyətinə nəzarət etmək;
9. yol şəraiti hərəkət üçün ciddi təhlükə yaratdıqda, fəvqəladə və digər hallarda yol hərəkətini müvafiq qaydada müvəqqəti məhdudlaşdırmaq və ya qadağan etmək;
10. qanunvericiliklə nəzərdə tutulan hallarda nəqliyyat vasitələrinin istismarını qadağan etmək və s.

**YPX-nin fəaliyyətində
aşağıdakılar təşkil olunur:**

1. yol-patrul xidməti naryadı – patrul post və marşrutlarında xidmət aparmaq üçün təyin olunmuş yol polisi əməkdaşı və ya bir neçə əməkdaş;
2. patrul marşrutu – yol polisi əməkdaşlarının üzərinə qoyulmuş vəzifələrini yerinə yetirdikləri dislokasiya ilə müəyyən olunmuş avtomobil yolu hissəsi;
3. yol-patrul xidməti postu – yol polisi əməkdaşlarının onların üzərinə qoyulmuş vəzifələrini yerinə yetirdikləri dislokasiya ilə müəyyən olunmuş konkret yer;
4. stasionar yol-patrul xidməti postu – yol polisi naryadlarının xidmət apardığı əməliyyat-texniki və xüsusi vasitələr, mühəndis və digər qurğularla təchiz olunmuş xüsusi xidməti binalarla təmin edilmiş yer, eləcə də posta təhkim olunmuş xidməti ərazi.

**YPX-nin aparılmasının əsas formaları
aşağıdakılardır:**

Avtomobil və motosikletdə xidmət aparma

Piyada xidmət aparma

Postlarda, o cümlədən stasionar postlarda
xidmət aparma

Vertolyotla xidmət aparma

Hərəkətə aşkar nəzarət - YPX inspektorunun müəyyən olunmuş geyim formasında olmaqla, dövlət standartına uyğun rəng qrafikasına malik avtomobildə və ya motosikletdə xidmət aparmaqla, hərəkət iştirakçılarına yaxşı görünən yerdə durmasıdır.

Gizli nəzarət - xüsusi rəng qrafikası olmayan xidməti-əməliyyat və digər nəqliyyat vasitələrində mülki geyimdə və ya xidməti geyim formasında olan YPX inspektorları tərəfindən, əsasən sutkanın işıqlı vaxtında aparılır.

Qarışıq nəzarət - xüsusi rəng qrafikası olan və olmayan (iki) patrul və əməliyyat-xidməti nəqliyyat vasitəsindən istifadə olunmaqla polis geyim formasında olan və olmayan YPX inspektorları tərəfindən həyata keçirilir.

Post və marşrutların dislokasiyasına daxildir:

Muxtar respublika, vilayət, şəhər, rayon
avtomobil yollarının sxemi

YPX əməkdaşlarının və patrul nəqliyyatının
çıxarılmasının mütləq norması; patrul, o
cümlədən əlavə, operativ vəziyyətin çətinləşdiyi
dövrə bağlanmalı olan post və marşrutların
siyahısı

Naryad növləri, onların qarşılıqlı hərəkət və
əlaqə qaydası, xüsusi vəzifələr, eləcə də digər
zəruri məlumatlar

Patrul avtomobili və motosikletlərindən istifadə etməklə YPX aparılan zaman aşağıdakı əsas metodlar tətbiq edilir:

Nəqliyyat vasitələri axınında hərəkət

Müəyyən olunmuş sürət həddinin artırılmasının qarşısının alınması məqsədilə nəqliyyat axınının önündə hərəkət

Qəza baxımından təhlükəli yerlərdə dayanma

Bütün hərəkət iştirakçıları üçün yaxşı görünən yerlərdə patrul avtomobilinin və ya motosikletinin saxlanması və eyni zamanda YPX inspektorunun hərəkət intensivliyinin yüksək olduğu sahələrdə piyada hərəkət etmə

**YPX inspektoru aşağıdakı hallarda hərəkət
iştirakçısını nizami polis hissəsinin və ya DİO-nun
növbətçi hissələrinə gətirir:**

Şəxs YPX inspektorunun qanuni sərəncamına və ya tələbinə qəsdən tabe olmadıqda

İnzibati xəta haqqında protokolu yerində tərtib etmək və ya yol nəqliyyat hadisəsi üzrə sənədləşməni aparmaq mümkün olmadıqda

Nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsin şəxsiyyətini müəyyənləşdirmək məqsədilə

Daşınan yükün sənədləri olmadıqda

Nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsin cinayət və ya yol nəqliyyat hadisəsinin törətməsinə şübhə yarandıqda

Yol hərəkətinin təhlükəsizliyi vəziyyətinin əsas göstəricilərinin uçotunun istiqamətləri:

- ✓ Yol-nəqliyyat hadisələri.
- ✓ Yol-nəqliyyat hadisələrində zərər çəkmiş şəxslər.
- ✓ Nəqliyyat vasitələri sürücüləri.
- ✓ Yol-hərəkəti qaydalarını pozmuş şəxslər.
- ✓ Yol hərəkəti sahəsində inzibati xətalara və cinayətlərin sayı.
- ✓ Yol hərəkəti təhlükəsizliyi vəziyyətini əks etdirən göstəricilər və yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair fəaliyyətin nəticələrinin göstəriciləri.

Yol – nəqliyyat hadisələri ilə bağlı aşağıdakı uçot vərəqələri tərtib edilir:

Adamların həlak olması və yaralanması ilə nəticələnmiş hər bir yol-nəqliyyat hadisəsinə “A” tipli uçot vərəqəsi

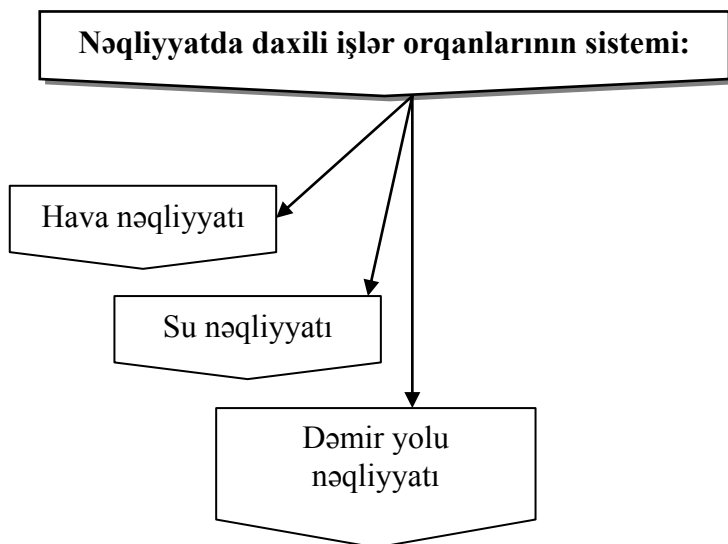
Maddi ziyanla nəticələnmiş hadisələrə “V” tipli uçot vərəqəsi

XVII FƏSİL

NƏQLİYYATDA DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ XİDMƏTİ

§ 1. Nəqliyyatda daxili işlər orqanlarının sistemi və funksiyaları

Nəqliyyat – AR ərazisində müəyyən edilmiş qaydada dövlət qeydiyyatına alınmış yüklərin və insanların daşınma vasitələridir, o cümlədən dəmir yolu, avtomobil, dəniz, daxili su, hava, şəhər və şəhəratrafı elektrik, metropoliten, həmçinin AR ərazisində yerləşən magistral boru kəməridir.

Nəqliyyatda polis orqanlarının funksiyaları:

- hər bir şəxsin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada təhqiqat, istintaq orqanlarının və məhkəmələrin qərarlarının icra edilməsi;
- kütləvi tədbirlər zamanı ictimai asayişin təmin edilməsi;
- digər dövlət orqanları və ictimai təşkilatlarla birlikdə YYÇ arasında hüquq pozuntularının və nəzarətsizliyin qarşısının alınması;
- cinayətlərin və digər xətalərin qarşısının alınması, baş vermiş cinayət hadisəsinin aşkar edilməsi, qeydiyyatı və onu törədən şəxsin müəyyən-ləşdirilməsi, cinayəti doğuran səbəblərin öyrə-nilməsi və aradan qaldırılması üçün tədbirlərin görülməsi;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda təhqiqat və istintaqın aparılması və s.

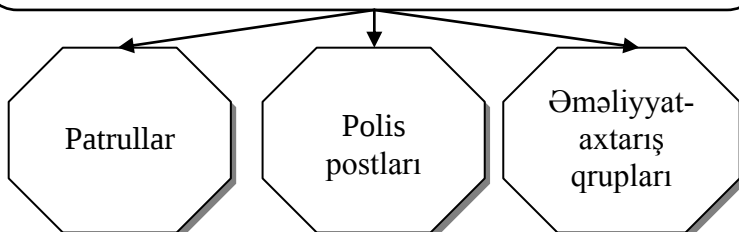
§ 2. Nəqliyyatda polis orqanlarının fəaliyyətinin təşkili

Nəqliyyatda polis orqanlarının fəaliyyətinin səciyyəvi xüsusiyyətləri:

- xidmətin bütün sutka ərzində aparılması;
- xidməti ərazinin uzunluğu və bir neçə inzibati ərazidən keçməsi;
- nəqliyyat obyektlərində çoxlu sayda insanların (sərnişinlərin) bir yerdə cəmləşməsi;
- sərnişin və yükdaşımaların mövsümi xarakter daşması;
- nəqliyyat obyektlərində çoxlu miqdarda maddi nemətlərin, qiymətli əşya və predmetlərin, yüklərin cəmləşməsi;
- cinayətkarlar tərəfindən cinayət törədildikdən sonra hərəkət etmələri üçün daha çox nəqliyyatdan istifadə etmələri və s.

Vağzallarda, stansiyalarda, platformalarda, limanlarda ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün aşağıdakı polis naryadları təyin oluna bilər:

İnzibati xətlərin qarşısını almaq üçün aşağıdakı taktiki üsullardan istifadə etməlidir:

Təyin olunmuş postlarda, marşrutlarda müşahidə aparmaq

Sərnişinlərə nəqliyyat obyektlərində və vasitələrində özünüaparma və davranış qaydalarını izah etmək

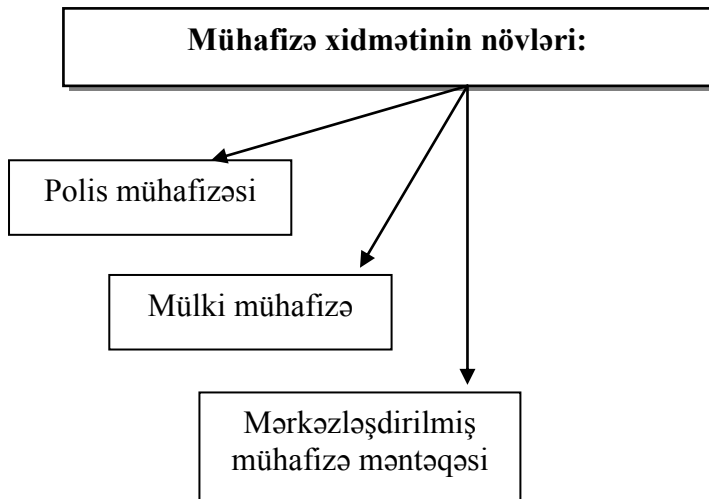
Sərnişinlər arasında yaranmış konfliktli (ziddiyyətli) halları vaxtında xəbərdar etmək və belə hallar yarandıqda, onların qarşısını almaq

İnzibati məcburetmə tədbirləri tətbiq etmək və s.

XVIII FƏSİL DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ MÜHAFİZƏ XİDMƏTİ

§ 1. Azərbaycan Respublikası DİN-in mühafizə xidmətinin təyinatı, sistemi, vəzifə və funksiyalar

Mühafizə Xidmətinin vəzifələri:	
	Mülkiyyətçilərin əmlakının mühafizəsi
	Əmlakın mühafizəsinin təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirlərin işlənilib hazırlanması
	Obyektin siqnalizasiya vasitələri ilə təchiz edilməsi üzrə quraşdırma işlərinin yerinə yetirilməsi
	Hüquqi və fiziki şəxslərin əmlakının cinayətkar və s. hüquqazidd əməllərdən qorunmasının təmin edilməsi və s.

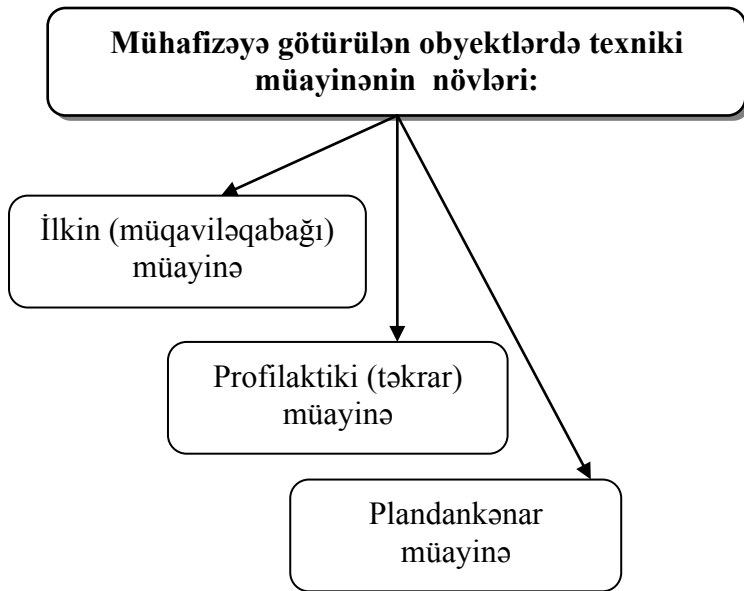

Polis mühafizəsi - stasionar və gəzinti polis xidməti, mülki mühafizə xidməti-stansionar və gəzinti xidməti növlərinə bölünür.

Mərkəzləşdirilmiş mühafizə məntəqəsi - işə mobil naryadlar və texniki vasitələr köməyi ilə obyektlərin mühafizəsini həyata keçirirlər.

Mülki mühafizə xidməti – mühafizə idarə, şöbə və ya bölməsinin tərkibində struktur hissə olaraq, mövcud təşkilatı-stat qaydalarına uyğun qrup formasında, müqavilə əsasında mülkiyyətçinin əmlakının qorunması və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə yaradılır.

§ 2. DİO-nun mühafizə xidməti tərəfindən obyektlərin mühafizəyə götürülməsinin təşkili

İlkin müayinə mühafizəyə qəbul ediləcək obyektlərdə keçirilir.

Profilaktiki müayinə mühüm əhəmiyyətli obyektlərdə rüb ərzində bir dəfədən az olmayaraq keçirilir.

Plandankənar müayinə oğurluq, təbii fəlakət və digər hadisələr baş vermiş, habelə tikinti konstruksiyalarında müəyyən dəyişikliklər və təmir edilmiş, yaxud əmlakın etibarlı qorunması baxımından texniki möhkəmliyi lazımi səviyyədə olmayan, həmçinin müəyyən tədbirlərlə bağlı ayrı-ayrı obyektlərdə keçirilir.

Qorunan obyektlər aşağıdakı hallarda mühafizədən çıxarıla bilər:

- ✓ müqavilənin müddəti qurtardıqda;
- ✓ qarşılıqlı razılaşma əsasında (belə halda 1 ay əvvəldən tərəflərdən hər hansı biri digər tərəfə yazılı məlumat verir);
- ✓ birtərəfli qaydada (müqavilənin şərtlərinə riayət olunmadıqda müqaviləni pozan tərəf bir ay əvvəldən digər tərəfi xəbərdar etməli, 3 gün qabaq isə həmin tərəfi təkrar məlumatlandırmalıdır).

Obyektin qorunmasının üsulları:

Obyektin perimetri üzrə - naryadlar və texniki vasitələr mühafizə olunan ərazinin həddləri üzrə yerləşdirilir və buraxılış məntəqələrindən kənar içəri daxil olma hallarının qarşısı alınır

Ayrı-ayrı obyektlər üzrə - naryadlar bilavasitə mühafizə olunan obyektlərdə və ya onların yaxınlığında yerləşdirilir

Qarşılıqlı üsul üzrə - naryadlar və texniki vasitələr perimetr üzrə və ayrı-ayrı obyektlərdə (onların yaxınlığında) yerləşdirilir

Mühafizə xidmətinin növləri:

- ✓ Stasionar polis xidməti;
- ✓ Patrul xidməti;
- ✓ Gözətçi xidməti;
- ✓ Hərbiləşdirilmiş mühafizə xidməti;
- ✓ Mərkəzləşdirilmiş mühafizə xidməti.

Polis mühafizəsi tətbiq edilməklə obyektlərin mühafizəsini həyata keçirərkən, aşağıdakı naryad növləri təyin edilə bilər:

- mərkəzləşdirilmiş mühafizə məntəqəsinin tutma qrupu;
- avtopatrul;
- obyekt mühafizə postu;
- YNM (yoxlama-nəzarət məntəqəsi);
- qarovul (silahlı polis hissəsi olub, mühüm və xüsusilə mühüm obyektlərin mühafizəsini həyata keçirmək, həmçinin həmin obyektlərin ərazisində ictimai qaydanı və təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədilə təyin edilir);
- əmlakın və qiymətli materialların müşayiəti üzrə polis naryadları;
- ehtiyat.

IV BÖLMƏ

XÜSUSİ ŞƏRAİTLƏRDƏ İCTİMAİ QAYDANIN QORUNMASI VƏ İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ

XIX FƏSİL KÜTLƏVİ TƏDBİRLƏRİN KEÇİRİLMƏSİ ZAMANI İCTİMAİ ASAYİŞİN MÜHAFİZƏSİ VƏ İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ

§ 1. Kütləvi tədbirlərin anlayışı, növləri və onların səciyyəvi əlamətləri

Kütləvi tədbir – insanların hüquq və azadlıqlarının realizə forması olub, onların siyasi, mədəni, mənəvi, fiziki və digər tələbatlarını təmin etmək məqsədilə böyük əhali kütləsinin iştirakı ilə keçirilən mütəşəkkil hərəkəti – fəaliyyətidir.

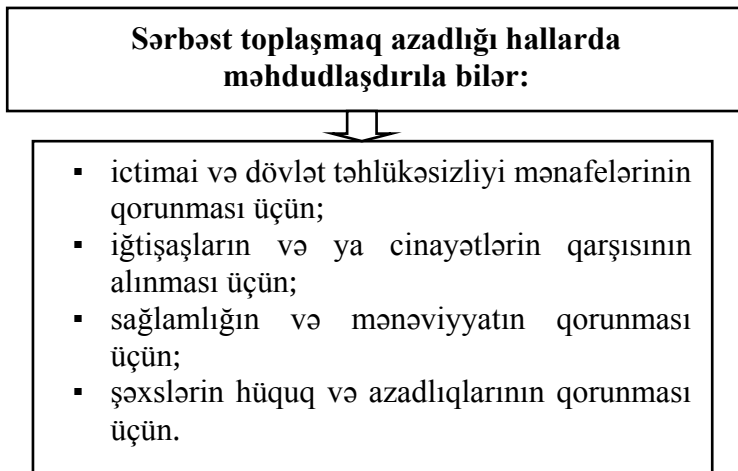
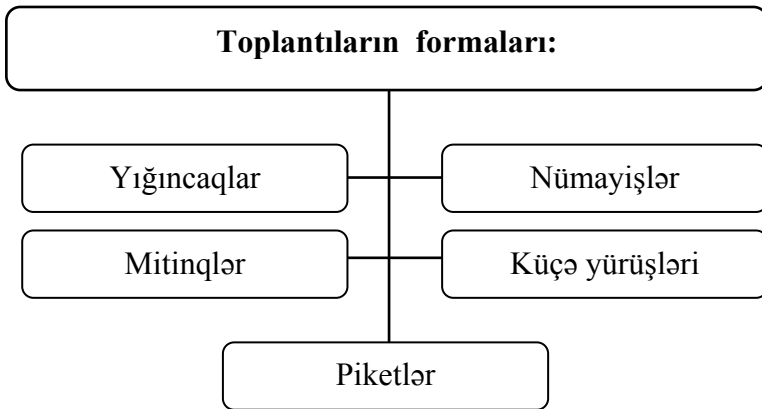
Kütləvi tədbirlərin səciyyəvi əlamətləri:

- böyük əhali kütləsinin olması;
- hərəkətlərin mütəşəkkilliyi;
- məqsədin (məqsədlərin) olması;
- ictimai yerlərin olması;
- onların ardıcıl keçirilməsinin nizamlanması.

Kütləvi tədbirlərin aşağıdakı növləri vardır:

- ✓ məzmununa görə – ictimai-siyasi; mədəni-kütləvi; idman; dini; əənənəvi;
- ✓ miqyasına görə – beynəlxalq; ölkə (respublika); regional; lokal (yerli); şəxsi;
- ✓ yaranma üsuluna görə – mütəşəkkil (planlaşdırılmış); gözlənilməz (planlaşdırılmamış);
- ✓ nizamlanma qaydasına görə – icazəli (sanksiyalaşdırılmış); icazəsiz (sanksiyalaşdırılmamış);
- ✓ keçirilmə müntəzəmliyinə görə – daimi; dövrü olaraq; mövsümü; birdəfəlik;
- ✓ əhəmiyyətinə görə – beynəlxalq, ölkə (respublika), regional, yerli;
- ✓ təşkilətmə və keçirmə subyektinə görə - dövlət orqanları; ictimai birliklər; siyasi partiyalar; beynəlxalq dini təşkilatlar və s. qurumlar tərəfindən təşkil edilmiş;
- ✓ keçirmə yerinə görə – binalarda; zallarda; tikililərdə; idman komplekslərində; açıq ərazidə (su akvatoriyasında) və s.;
- ✓ iştirakçıların sayına görə – iri, orta, kiçik.

Ayrı-seçkiliyə, ədavətə və ya zorakılığa çağırışlarla müşayiət olunan, milli, irqi və ya dini ədavəti təbliğ edən toplantılar qadağan edilir.

Toplantının keçirilməsi aşağıdakı hallarda qadağan edilir:

Müharibə təbliğ edilərsə

Seçkilər gününə 24 saat qalmışdan seçki günü səsvermə məntəqələri bağlananadək

Siyasi məzmunlu toplantıların ziyarətgahlarda, ibadətghalarda və qəbiristanlıqlarda keçirilməsi məhdudlaşdırıla bilər.

§ 2. Kütləvi tədbirlər zamanı DİO-nun fəaliyyətinin təşkili

Kütləvi tədbirlər zamanı DİO-nun əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

Kütləvi tədbirlərin keçirilməsinin təmin edilməsi

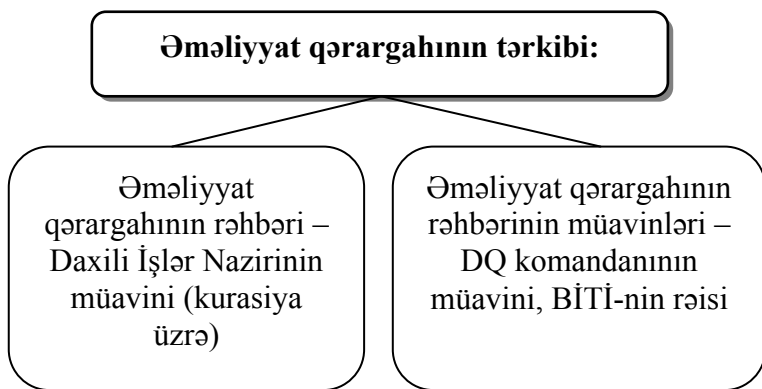
İctimai qaydanın pozulması hallarının və cinayətlərin xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması

İctimai təhlükəsizliyin təmin edilməsində dövlət orqanlarına və ictimai qurumlara köməklik göstərilməsi və s.

Kütləvi tədbirlərin keçirilməsi zamanı ictimai asayişin mühafizəsi aşağıda göstərilən bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətlərlə xarakterizə olunur:

- ✓ məhdud ərazidə çoxlu sayda insanların toplanması;
- ✓ baş verən hadisələrin tez bir vaxtda cərəyan etməsi;
- ✓ əməliyyat şəraitinin dəyişməsi;
- ✓ tədbirlərin keçirildiyi yerin xüsusiyyətləri;
- ✓ iştirakçıların keçirilən tədbirə psixoloji münasibəti;
- ✓ hava şəraiti və başqa amillər.

Əməliyyat qərarlarının üzvləri:

- ✓ BTİİ-nin rəisi;
- ✓ BCAİ-nin rəisi;
- ✓ BDYPİ-nin rəisi;
- ✓ Baş İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin rəisi;
- ✓ BMCMI-nin rəisi;
- ✓ Ekspert-Kriminalistika İdarəsinin rəisi;
- ✓ Baş Əməliyyat-Rabitə İdarəsinin rəisi.

Toplantının keçirilməsi ilə əlaqədar polis orqanlarının aşağıdakı hüquqları vardır:

1. toplantının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi ilə yığıncağın, mitinqin, nümayişin, küçə yürüşünün və ya piketin keçirilməsinə bir gün qalmış toplantı yerini yoxlamaq;
2. qabaqcadan yazılı xəbərdarlıq verilməyən toplantını dayandırmaq;
3. yazılı xəbərdarlıqda göstərilən toplantının keçirilmə yeri və vaxtı, küçə yürüşünün marşrutu (yürüşün başlanacağı və bitəcəyi yer) əsaslandırılmış səbəb olmadan dəyişdirilərsə, toplantını dayandırmaq;
4. toplantıya odlu və ya soyuq silah, habelə insanların həyat və sağlamlığı üçün təhlükə yarada bilən və ya əmlaka zərər vura bilən daş-kəsək, şüşə və taxta parçaları, dəyənəklər, bədən xəsarəti yetirmək üçün xüsusi düzəldilmiş əşyalar, partlayıcı maddələr və ya pirotexnika məmulatları, güclü təsir edən zəhərli, tez alıxan və ya aşındırıcı maddələr, radioaktiv materiallarla gəlmiş şəxsləri saxlamaq və tədbirin keçirildiyi yerdən uzaqlaşdırmaq və s.

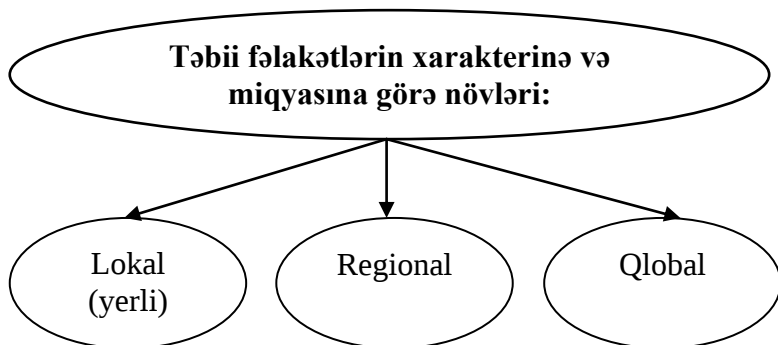
XX FƏSİL
TƏBİİ FƏLAKƏTLƏR, EPİDEMİYALAR VƏ
EPİZOOTİYA VƏ TEXNOGEN QƏZALAR
ŞƏRAİTİNDƏ İCTİMAİ QAYDANIN QORUNMASI
VƏ İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ

§ 1. Təbii fəlakətlərin, epidemiya, epizootiya və texnogen qəzaların növləri və səciyyəvi əlamətləri

Təbii fəlakətlərə aşağıdakı təbiət təzahürləri və proseslərini aid etmək olar:

- ✓ zəlzələlər, daşqınlar (sel, su basma və s.);
- ✓ güclü küləklər (tayfunlar, siklonlar, hava burulğanları, qasırğalar, fırtınalar və s.);
- ✓ yanğınlar;
- ✓ sunamilər;
- ✓ yer sürüşmələri, uçqunlar ;
- ✓ güclü leysan yağışları və ya quraqlıq;
- ✓ vulkan püskürmələri;
- ✓ meteoritlər və digər kosmik cismlərin yerə düşməsi və s.

Bioloji hallar:

1. Epidemiya-infeksion xəstəliyin insanlar arasında kütləvi şəkildə yayılmasıdır.
2. Epizootiya-heyvanlar arasında yayılmış yoluxucu xəstəlikdir.
3. Epifitiya-bitkilər arasında yayılmış yoluxucu xəstəlikdir.
4. Endemiya-hər hansı kimyəvi elementin çatışmazlığı ilə bağlı yaranan xəstəlik.
5. Pandemiya-ölkələri əhatə edən epidemiya.
6. Panzootiya-epizootiyanın ən yüksək həddidir.

Təbii fəlakətlər baş vermə prosesinə görə üç mərhələyə bölünür:

Təbii fəlakətlərin verməsindən öncəki mərhələ

Təbii fəlakətin baş verməsi mərhələsi

Təbiət qüvvələrinin fəaliyyəti (təsiri) qurtardıqdan sonrakı mərhələ

§ 2. Təbii fəlakətlər, epidemiya və epizootiyalar zamanı DİO-nun fəaliyyətinin təşkili

**Təbii fəlakətlərin və digər fəvqəladə hadisələrin
nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı əsas
vəzifələr:**

İnsanların xilas edilməsi və əhəlinin təxliyyəsi

Fəlakət rayonuna gediş-gəliş qaydalarının
müəyyən edilməsi və onun təmin edilməsi

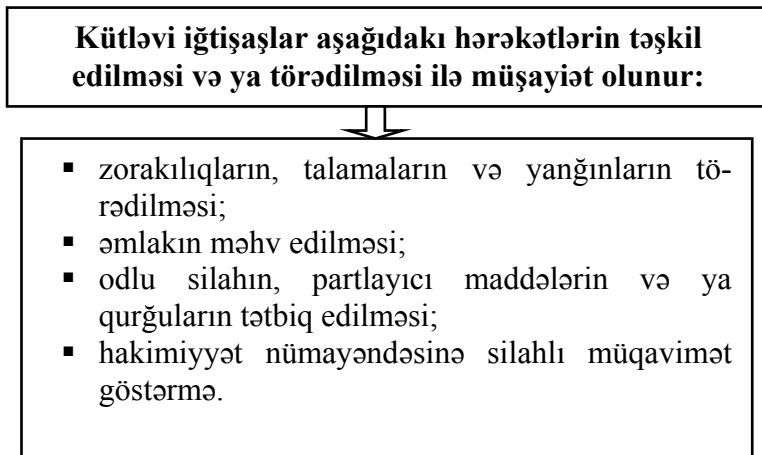
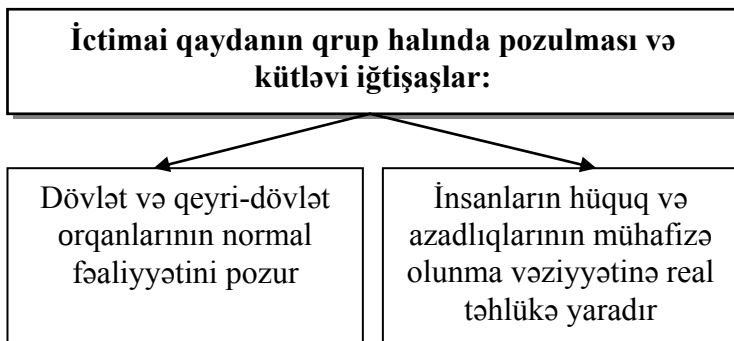
Maddi nemətlər saxlanılan yerlərin mühafizəsi

Karantin, sanitar-epidemioloji tədbirlərin təmin
edilməsi

Vəfat edənlərin ,yaralıların qeydiyyatı və
şəxsiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi və s.

XXI FƏSİL
İCTİMAİ QAYDANIN QRUP HALINDA
POZULMASININ VƏ KÜTLƏVİ İĞTİŞAŞLARIN
DİO TƏRƏFİNDƏN XƏBƏRDAR EDİLMƏSİ
VƏ QARŞISININ ALINMASI

§ 1. İctimai qaydanın qrup halında pozulmasının və kütləvi iğtişaşların anlayışı və yaranmasının əsas səbəbləri

Kütlənin növləri:

- ✓ Nadir (okkazional);
- ✓ Şerti (konvensional);
- ✓ Ekspressiv;
- ✓ Tamahkar;
- ✓ Vahiməyə (panika) əsaslanan;
- ✓ Təcavüzkar

Kütlənin strukturu:

Birinci qrupa - liderlər, təşkilatçılar və təhrikçilər daxildir (3-5%).

İkinci qrupa - liderləri, təşkilatçıları və təhrikçiləri kor - koranə, lakin fəal dəstəkləyən, onları təqlid edənlər daxildir (25 %).

Üçüncü qrupun - tərkibi isə kütlənin ən böyük hissəsini (70 %) təşkil edən “maraqlananlardan” - hadisələrin axarını, gedişinin nəticəsini izləyən insanlardan ibarətdir.

§ 2. İctimai qaydanın qrup halında pozulması və kütləvi iğtişaşların səciyyəvi xüsusiyyətləri və onların qarşısının alınmasında DİO-nun əsas vəzifələri

**İctimai qaydanın qrup halında pozulması(İQQHP)
və kütləvi iğtişaşların(Kİ) səciyyəvi xüsusiyyətləri:**

- məhdud ərazidə çoxlu sayda insanların toplanması;
- hərəkətlərin qrup halında baş verməsi;
- əməliyyat şəraitinin dəyişməsi;
- vahid məqsədin və ümumi maraqların olması;
- baş verən hadisələrin dinamikliyi və ictimai təhlükəliliyi;
- iştirakçıların keçirilən tədbirə psixoloji münasibəti (anonimlik effekti).

İQQHP və Kİ-in xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması zamanı DİO-nun əsas vəzifələri:

1. İQQHP və Kİ haqqında obyektiv məlumatların vaxtında alınması.
2. İQQHP-nin Kİ-yə keçməsinin xəbərdar edilməsi.
3. İQQHP-nin qarşısının alınması.
4. İQQHP və Kİ-nin təşkilatçılarının və icraçıların aşkar edilməsi.
5. Cinayətlərin istəzlərlə açılması və təqsirkar şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsi.
6. Xüsusi əhəmiyyətli obyektlərin mühafizəsinin gücləndirilməsi.
7. Səlahiyyətləri çərçivəsində münafişlərin inkişaf etməsinə köməklik göstərən səbəb və şəraitlərin aşkar edilməsi və aradan qaldırılması və s.

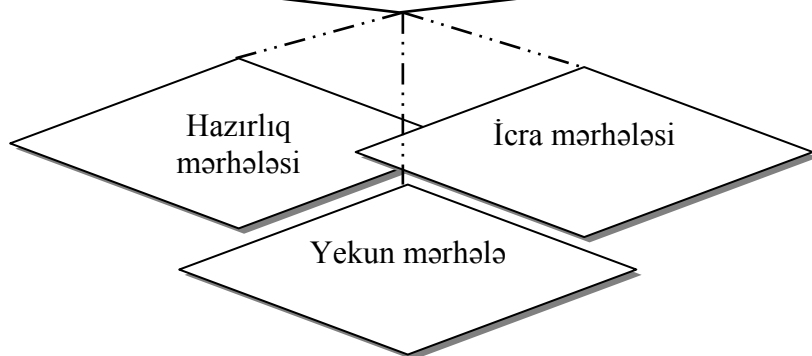
İQQHP və Kİ-nin qarşısının alınması və ləğv edilməsi - DİN-in PO-nun və DQ-nın düzgün, çevik və əlaqəli fəaliyyətlərindən asılıdır.

Bu işin təşkili və ona rəhbərliyi - DİN-in (Naxçıvan MR DİN), BPI, Ş(R)PO-da yaradılan əməliyyat qərargahları və onların rəhbərləri həyata keçirirlər.

**Əməliyyat qərargahının
vəzifələri:**

- ✓ xüsusi əməliyyat planlarının hazırlanması;
- ✓ təşkilatçı və icraçılara müraciətin edilməsi və onlarla profilaktiki söhbətlərin aparılması;
- ✓ cəlb edilən qüvvə və vasitələrin yüksək səviyyədə hazırlığının təşkili, “Həyəcan” signalı ilə şəxsi heyətin toplanması sisteminin təkmilləşdirilməsi və bu sistemə nəzarətin həyata keçirilməsi;
- ✓ şəxsi heyətlə təlimlərin keçirilməsi;
- ✓ xüsusi tədbirlər (əməliyyat) zamanı qüvvə və vasitələrin idarə edilməsi;
- ✓ əlaqəli orqan, nazirlik və təşkilatlarla qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması;
- ✓ əməliyyat şəraiti, cəlb edilmiş qüvvə və vasitələr barədə məlumatların toplanması, ümumiləşdirilməsi və təhlili;
- ✓ qüvvə və vasitələrin səmərəli istifadə olunması haqqında təkliflərin və qərarların hazırlanması, əməliyyat xəritələrinin tərtib olunması və s.

**İQQHP və Kİ zamanı ictimai qaydanın qorunması
və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi üzrə DİO-
nun fəaliyyətinin mərhələləri:**

XXII FƏSİL

FÖVQƏLADƏ VƏZİYYƏT REJİMİNDƏ VƏ DİNİ ETİQAD AZADLIĞININ REALİZƏSİ ZAMANI DİO TƏRƏFİNDƏN İCTİMAİ QAYDANIN QORUNMASI VƏ İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN TƏMİN EDİLMƏSİ

§1. Fövqəladə vəziyyət rejiminin anlayışı və tətbiq edilməsinin əsasları

Fövqəladə vəziyyət - Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin konstitusion hüquq və azadlıqlarının, habelə mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün hüquqi şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafelərinin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhdudlaşdırılmasına və onların üzərinə əlavə vəzifələr qoyulmasına yol verən, eləcə də müvafiq icra hakimiyyəti orqanları və yerli özünüidarə orqanlarının, onların vəzifəli şəxslərinin fəaliyyətini tənzimləyən xüsusi hüquqi rejimdir.

Fövqəladə vəziyyət tətbiq edilməsinin əsasları:

Təbii fəlakət ,epidemiya,epizootiyalar,böyük ekoloji və başqa qəzalar baş verdikdə

AR-nın ərazi bütövlüyünün pozulması-na,dövlətə qarşı qiyama və dövlət çevrilişinə yönəldilən hərəkətlər edildikdə

Zorakılıqla müşayiət olunan kütləvi iğtişaşlar yarandıqda, vətəndaşların həyatı və təhlükəsizliyi, yaxud dövlət təsisatlarının normal fəaliyyəti üçün digər münafişələr meydana gəldikdə (AR-nın Konstitusiyası, mad.112)

Azərbaycan Respublikasının ayrı-ayrı yerlərində tətbiq edilən fəvqəladə vəziyyətin qüvvədə olma müddəti 60 gündən artıq ola bilməz.

Göstərilən müddət bitdikdən sonra fəvqəladə vəziyyətin qüvvədə olma müddəti bitmiş hesab olunur. Bu müddət ərzində fəvqəladə vəziyyətin tətbiqində nəzərdə tutulan məqsədlərə nail olunmazsa, onun qüvvədə olma müddəti fəvqəladə vəziyyətin tətbiqi üçün nəzərdə tutulmuş tələblərə riayət olunmaqla 60 gündən çox olmayan müddətə artırıla bilər.

**“Fəvqəladə vəziyyət haqqında” Qanuna əsasən,
fəvqəladə vəziyyət rejiminin tətbiqi zamanı:**

İdarəetmə sistemi yenidən təşkil olunur

Dövlət orqanlarının səlahiyyətləri yenidən bölüşdürülür

Fiziki və hüquqi şəxslərin hüquq və azadlıqları məhdudlaşdırılır və onların üzərinə əlavə vəzifələr qoyulur

Fövqəladə vəziyyət rejimini təmin edən qüvvə və vasitələrin vahid mərkəzdən idarə olunmasını həyata keçirmək məqsədilə fəvqəladə vəziyyətin tətbiq edildiyi əraziyə komendant təyin olunur.

Fövqəladə vəziyyət rejimini təmin edən qüvvə və vasitələrin fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi üçün fəvqəladə vəziyyətin tətbiq edildiyi ərazinin komendantlığının tərkibində fəvqəladə vəziyyət rejimini təmin edən orqanların nümayəndələrindən ibarət birləşmiş əməliyyat qərargahı yaradılır.

Fövqəladə vəziyyət rejimində daxili işlər orqanlarının əsas vəzifələri:

- səlahiyyətləri çərçivəsində ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi;
- vətəndaşların hüquq və qanuni mənafələrinin müdafiəsi;
- hüquq pozuntularının xəbərdar edilməsi və qarşısının alınması;
- buraxılış-nəzarət rejiminin təmin edilməsində iştirak edilməsi;
- vətəndaşların və nəqliyyat vasitələrinin baxışının və yoxlanılmasının həyata keçirilməsi;
- hüquqpozma törədilməsində şübhəli şəxslərin tutulması;
- qadağan edilmiş kütləvi aksiyaların keçirilməsinin qarşısının alınması;
- profilaktik və izahedici işin aparılması;
- müəyyən olunmuş komendant saati rejiminin təmin edilməsi;
- əhaliyə köməkliyin göstərilməsi.

**Fövqəladə vəziyyət rejiminin pozulması hallarında
fövqəladə vəziyyət elan olunmuş ərazinin
komendantı və ya xüsusi idarəetmə orqanının
vəzifəli şəxsləri tərəfindən inzibati qaydada tutmaya
aşağıda göstərilən müddət ərzində yol verilir:**

Xüsusi verilmiş icazə vərəqələri olmadan komendant
saatı vaxtında küçələrdə və başqa ictimai yerlərdə
olma hallarında - komendant saatı bitənədək

Üzərində şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd olmadan
komendant saatı vaxtında küçələrdə və başqa ictimai
yerlərdə olma hallarında - tutulanın şəxsiyyəti
müəyyən edilənədək

Fövqəladə vəziyyət rejiminin pozulmasının digər
hallarında - 3 saatadək müddətə

§ 2. Dini etiqad azadlığının realizəsi zamanı ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi

Dini icmalar, idarə və mərkəzlər, dini qardaşlıqlar, dini tədris müəssisələri, onların birlikləri - dini qurumlardır.

Dini qurumlar öz mərkəzi (idarələri) ilə təmsil olunurlar.

Dini qurumlar yetkinlik yaşına çatmış şəxslərin dini etiqad azadlığı hüququnun birgə həyata keçirilməsi, həmçinin, dini etiqadı və dini yaymaq üçün yaradılmış könüllü təşkilatlardır.

Aşağıdakı hallar aşkar edildikdə dini qurumlar ləğv edilə bilər:

1. Dini etiqadın və dini həyat tərzinin zor tətbiq etməklə və ya zor tətbiq ediləcəyi ilə hədələməklə, habelə irqi, milli, dini, sosial ədavət və ya düşmənçilik yaratmaq məqsədi ilə təbliğ edilməsi, dini etiqadı ifadə etməyə (nümayiş etdirməyə), dini mərasimləri yerinə yetirməyə və ya dini mərasimlərdə iştirak etməyə məcbur etmə, insan ləyaqətini alçaldan və ya insanpərvərlik prinsiplərinə zidd olan dinin (dini cərəyanın) yayılması və təbliğ edilməsi.
2. İctimai təhlükəsizliyin və ya ictimai qaydanın pozulması.
3. Terrorçuluğa, terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə, təxribata və zorakı cinayət əməllərinə yönəlməş hərəkətlərin edilməsi.

4. Dünyəvi təhsil alınmasına mane olma.
5. Dini qurumun üzvlərinin və digər şəxslərin dini qurumun xeyrinə öz əmlakından imtina edilməsinə təhrik və ya məcbur etmə.
6. Zor tətbiq etməklə və ya digər qanunsuz əməllərlə şəxsin dini qurum-dan çıxmasına mane olma.
7. Şəxsləri qanunla müəyyən edilmiş vəzifələrin icrasından imtina edilməsinə və digər qanunsuz hərəkətlərin edilməsinə təhrik etmə.
8. Dövlət qeydiyyatına alınması üçün tələb olunan məlumatlarda və ya sənədlərdə edilmiş dəyişikliklər barədə məlumatın müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təqdim edilməsi tələbinə təkrarən əməl olunmaması və s.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

I Normativ-hüquqi aktlar

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 12 noyabr 1995-ci il.
2. «Polis haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 28 oktyabr 1999-cu il.
3. «Polis haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 11 noyabr 1999-cu il.
4. «Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında xidmət keçmə haqqında» Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 29 iyun 2001-ci il.
5. «Azərbaycan Respublikasının daxili işlər orqanlarında xidmət keçmə haqqında» Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 18 iyul 2001-ci il.
6. Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Əsasnaməsinin və strukturunun təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 30 iyun 2001-ci il.
7. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi, 2000-ci il.
8. «Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla hüquqi tənzimlənmə məsələləri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 29 avqust 2000-ci il.
9. «Ölkədən getmək, ölkəyə gəlmək və pasportlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 14 iyun 1994-cü il.
10. «Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 14 iyun 1994-cü il.
11. «Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 4 aprel 1996-cı il.
12. «Yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyat haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Res-

- publikasının Qanunu, 8 dekabr 1999-cu il.
13. "Yoluxucu xəstəliklərin immunoprofilaktikası haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 14 aprel 2000-ci il.
 14. "Ekoloji təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 8 iyun 1999-cu il.
 15. "Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2 mart 2000-ci il.
 16. "Ovçuluq haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 20 aprel 2004-cü il.
 17. «Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 10 iyun 1997-ci il.
 18. «Xidməti və mülki silah haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 30 dekabr 1997-ci il.
 19. «Sərbəst toplaşmaq azadlığı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 13 noyabr 1993-cü il.
 20. «Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanunu, 24 dekabr 2002-ci il.
 21. «Uşaq hüquqları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 19 may 1998-ci il.
 22. «Gənclər siyasəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 9 aprel 2002-ci il.
 23. «Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 31 may 2002-ci il.
 24. «Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 9 avqust 2005-ci il.
 25. «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 28 iyun 2005-ci il.
 26. «Cinayətkarlığa qarşı mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsi tədbirləri haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 9 avqust 1994-cü il.
 27. «Polis sahə məntəqələrinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 12 mart 2007-ci il.

Azərbaycan Respublikası DİN-in normativ aktları

1. Azərbaycan Respublikası DİN-in 03.XI.2012-ci il tarixli 055 nömrəli qərarı: «Azərbaycan Respublikası DİN-in Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsinə dair».
2. Azərbaycan Respublikası DİN-in 23.07.2007-ci il tarixli 388 nömrəli əmri: «Daxili işlər orqanlarında profilaktik işin təşkili haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə».
3. Azərbaycan Respublikası DİN-in 30 may 2001-ci il tarixli 212 nömrəli əmri: “Polisin post-patrul xidməti Nizamnaməsinin təsdiq edilməsi barədə”.
4. Azərbaycan Respublikası DİN-in 14 yanvar 2013-cü il tarixli Q1-001-13 nömrəli qərarı: “Polis orqanlarının MSY-də saxlanılan şəxslərin mühafizəsi və müşayiəti qaydalarına dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında”.
5. Azərbaycan Respublikası DİN-in 19.01.2012-ci il tarixli Q2-001-12 nömrəli qərarı: “Yol-patrul xidməti haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə”.
6. Azərbaycan Respublikası DİN-in 27 sentyabr 1999-cu il tarixli 326 nömrəli əmri: “Yol nəqliyyat hadisələrinin uçotunun aparılması barədə”.
7. Azərbaycan Respublikası DİN-in 12.01.2012-ci il tarixli Q1-001-12 nömrəli qərarı: «Yol hərəkəti qaydaları və yol hərəkətinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın təşkilinə dair Təlimatın təsdiq edilməsi barədə».
8. Azərbaycan Respublikası DİN-in 24.02.2007-ci il tarixli 111 nömrəli əmri: «Daxili işlər orqanlarının yetkinlik yaşına çatmayanlar üçün müvəqqəti təcridətmə mərkəzlərinin fəaliyyətinin təşkili haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə».
9. Azərbaycan Respublikası DİN-in 24.02.2007-ci il tarixli 110 nömrəli əmri: «Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığı və hüquq pozuntularının profilaktikasında daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin təşkilinə dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında».
10. Azərbaycan Respublikası DİN-in 03.09.2012-ci il tarixli Q21-001-12 nömrəli qərarı «Daxili işlər orqanlarında icazə sisteminin təşkili qaydalarına dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında».

11. Azərbaycan Respublikası DİN-in 24.10.2003-cü il tarixli 405 nömrəli əmri: «Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27.09.2003-cü il tarixli 935 nömrəli Fərmanının elan edilməsi barədə» («Dövlət hakimiyyəti orqanlarında, idarə, təşkilat və müəssisələrində kargüzarlığın aparılmasına dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında»).
12. Azərbaycan Respublikası DİN-in 14.05.2002-ci il tarixli 186 nömrəli əmri: «Daxili işlər orqanlarında analitik işin və planlaşdırmanın təşkili qaydalarının təsdiq edilməsi barədə».
13. Azərbaycan Respublikası DİN-in 19.09.2012-ci il tarixli Q48-001-12 nömrəli qərarı: «Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlığı qətimkan tədbirlərinin tətbiq edilməsi qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq olunması barədə».
14. Azərbaycan Respublikası DİN-in 06.09.2000-ci il tarixli 356 nömrəli əmri: «Kütləvi tədbirlər zamanı ictimai asayişin təmin edilməsi barədə».
15. Azərbaycan Respublikası DİN-in 2 sentyabr 2010-cu il tarixli 550 №-li əmri: «Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin yaşayış yeri və olduğu yer üzrə qeydiyyatı alınması, şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlərlə təmin olunması və qeydiyyatdan çıxarılması qaydaları haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə».
16. Azərbaycan Respublikası DİN-in 16.09.2005-ci il tarixli 400 nömrəli əmri: «Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun və onun tətbiqinə dair Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanının elan edilməsi barədə».
17. Azərbaycan Respublikası DİN-in 26.03.2007-ci il tarixli 175 nömrəli əmri: «Daxili işlər orqanları tərəfindən vətəndaşlara ümum-vətəndaş pasportlarının verilməsi qaydalarına dair Təlimatın təsdiq edilməsi barədə».
18. Azərbaycan Respublikası DİN-in 16.06.2000-ci il tarixli 225 nömrəli əmri: «Ərazi və xətt polis orqanları arasında inzibati ərazi bölgüsün müəyyənləşdirilməsi tədbirlərinə dair».
19. Azərbaycan Respublikası DİN-in 30.10.2006-cı il tarixli 480 nömrəli əmri: «Polis orqanlarının inzibati həbs olunanların saxlanılma məntəqələri haqqında Əsasnamə»nin və «Polis orqanlarının inzibati həbs olunanların saxlanılma məntəqələrində daxili nizam Qaydalarının təsdiq edilməsi haqqında».

20. Azərbaycan Respublikası DİN-in 25 iyun 2009-cu il tarixli 356 №-li əmri: «İnzibati sahə haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə».
28. Azərbaycan Respublikası DİN-in 25 iyun 2009-cu il tarixli 358 №-li əmri: «Polis sahə məntəqəsi haqqında Təlimatın təsdiq edilməsi barədə».
29. Azərbaycan Respublikası DİN-in 25 iyun 2009-cu il tarixli 357 №-li əmri: «Hüquq qaydasının təmini üzrə İctimai Şura haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə».

II. Dərsliklər və dərs vəsaitləri

1. V.Abişov, H.Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. Ümumi hissə. Dərslik. Bakı, 2008.
2. V.Abişov, H.Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. (sxemlərdə). Ümumi hissə. Bakı, 2006.
3. A.Mirzəyev, F.Mövsumov, B.Bədəlov, V.Mansurov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti (sxemlərdə). Xüsusi hissə. Bakı, 2005.
4. V.Abişov, H.Eyvazov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. 100 suala 100 cavab. Ümumi hissə. Bakı, 2005.
5. A.Mirzəyev, F.Mövsumov, B.Bədəlov, A.Əbilov, V.Mansurov. Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti. 100 suala 100 cavab. Xüsusi hissə. Bakı, 2006.
6. В.Н.Воробьев, С.И.Голик, Б.И.Тишкевич. Руководство деятельностью участковых инспекторов милиции в звене горрайорганов внутренних дел. Москва, 1989.
7. В.К.Чижевский. Организация деятельности службы участковых инспекторов милиции. Киев, 1988.
8. А.В.Крючков, И.П.Портнов. Выявление участковыми инспекторами милиции лиц, подлежащих профилактическому воздействию. Москва, 1987.
9. Проблмы совершенствования деятельности участкового инспектора милиции. Межвузовский сборник научных трудов. Киев, 1989.
10. С.М.Забелов, Г.Р.Поволоцкий. Взаимодействие участкового инспектора милиции с общественными формированиями по охране правопорядка. Минск, 1989.
11. Ш.Ш.Киясханов. Организация и совершенствование

- деятельности службы участковых инспекторов милиции в горрайорганах. Москва, 1990.
12. Н.П.Мышляев. Работа участкового инспектора милиции по предупреждению преступлений в сфере семейно-бытовых отношений. Москва, 1987.
 13. Ю.В.Кваша. Организация работы участкового инспектора милиции по изучению населения на административном участке.
 14. Б.Г.Морохин, Д.В.Гребельский. Основы работы с доверенными лицами милиции. Москва, 1973.
 15. В.А.Афанасьев. Организация работы участкового инспектора милиции с доверенными лицами. Москва, 1972.
 16. Организация работы участковых инспекторов милиции. Под редакцией Ф.Е.Колонтаевского. Москва, 1990.
 17. Вопросы совершенствования деятельности участковых инспекторов милиции: Всесоюзный научно-исследовательский институт МВД СССР, 1989.
 18. А.Р.Корнев. Административная деятельность органов внутренних дел. Учебник. Часть общая. Москва, 1999.
 19. А.Р.Корнев. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть особенная. Москва, 2001.
 20. Л.Л.Попов. Административная деятельность ОВД. Учебник. Москва, 1987.
 21. Л.Л.Попов. Административная деятельность ОВД. Учебник. Москва, 1983.
 22. Л.Л.Попов. Административное право и административная деятельность ОВД. Учебное пособие. Москва, 1990.

